

มศว เพื่อ มศว

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

งานยุทธศาสตร์
เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๒๕๕๐

มศว เพื่อ มศว

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

งานยุทธศาสตร์
เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๒๕๕๐

มศว เพื่อ มศว

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

งานยุทธศาสตร์
เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จัดพิมพ์

พิมพ์ครั้งแรก 2550
จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม

พิมพ์ที่ ศูนย์การพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 ซอยสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กทม. 10110

คำนำ

ในช่วงเวลาทำหน้าที่อธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วาระแรก (2546-2550) ผมได้เขียนบทความเกี่ยวกับ "มศว ของเรา" ทั้งที่เป็นเรื่องราวในมหาวิทยาลัย และการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในต่างกรรมต่างวาระกัน ทั้งการเขียนและการบรรยาย ตีพิมพ์ในเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ เห็นสมควรว่าควรจะต้องจัดพิมพ์รวมกันไว้ เพื่อเผยแพร่และเป็นหลักฐานในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ขอขอบคุณชาวมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มอบโอกาส "ทำอะไร" ไม่ใช่เพียง "เป็นอะไร" ซึ่งเราคงต้องร่วมกันพัฒนา "มศว ของเรา" ให้มีความเข้มแข็ง สง่างาม และยั่งยืนสืบไป

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
11 มิถุนายน 2550

สารบัญ

แนะนำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	7
16 กันยายน 2547 วันศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี	13
หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	19
บันทึกเรื่องที่ดินของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	23
กฐินพระราชทาน สื่อการเรียนรู้ และศิลปวัฒนธรรม	31
"ราชพฤกษ์เกมส์" กีฬามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 34 ทำไมต้องกีฬาสีเขียว ทำไมต้องเพื่อคุณภาพชีวิต สติปัญญา วิชาการ และกัลยาณมิตร	37
ครึ่งศตวรรษและอีกก้าวหนึ่งของโรงเรียนสาธิต มศว	43
วัฒนธรรมและภาวะผู้นำองค์กร ท่ามกลางกระแสสังคมหลังสมัยใหม่	53
การบริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สัมภาษณ์อธิการบดี	69
ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายเพื่อชุมชน	85
แหล่งการเรียนรู้ มศว เพื่อชุมชน	91
สัมภาษณ์อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	99
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและการบริการวิชาการแก่ชุมชน	111
คำกล่าวสำหรับบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ก่อนพิธีพระราชทานปริญญากิตติมศักดิ์และปริญญาบัตร 3 ธันวาคม 2547 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์	121
โอวาทวันไหว้ครู นิสิตใหม่ มศว	125
ปฐมนิเทศนิสิตบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	133
การพัฒนาศักยภาพและอัตลักษณ์นิสิต มศว	139
การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการจัดการบัณฑิตศึกษา	149
การส่งเสริมและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษในระดับอุดมศึกษา	157

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สาเหตุที่ทำให้ชีวิตของมนุษย์
คือ "การเป็นมนุษย์"
มนุษย์ยังคงมีการเป็นอยู่
มีการสืบลึกหาเหตุผล
มีผลกระทบต่อสังคมที่เกี่ยวกับ
มีสติปัญญา มีการสังคม และสิ่งแวดล้อม
พร้อมที่จะช่วยกันสังคม
ในหลากหลายองค์ประกอบ
และมีความคิดที่แตกต่างกัน
เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิด
ความขัดแย้งของคนหลายคน
"การเกิดมาเป็นมนุษย์ไม่ใช่สิ่งที่ดี"

11 มิ.ย. 2550

แนะนำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1 มิถุนายน 2549

เพลงตัวตนของเทาแดง

"ราชพฤกษ์คู่ฟ้าคู่แผ่นดิน
เจิดจรัสเรืองรุ่งวัฒนา
ประสานมิตรแดนดินถิ่นเก่า
สร้างสรรค์จรรโลงไทยบันดาลดล
เราคือผู้เสียสละอันยิ่งใหญ่
เหนื่อยยากเพียงใดเพื่อทุกคน
กลางเมืองใหญ่สู่ธรรมชาติ
ผสานกรุงและท้องถิ่นให้ร้อนแรง
(วิรุณ ตั้งเจริญ ประพันธ์คำร้อง)

ศรีนครินทรวิโรฒงามสง่า
ทั่วแผ่นฟ้าไทยและสากล
องครักษ์เราคือมรรคผล
มากล้นวิชาการงานชุมชน
ร่วมแรงร่วมใจกันมากล้น
นั่นคือตัวตนของเทาแดง
ความองอาจ สันติ และแสงสี
ให้กล้าแกร่งคุณธรรมประจำใจ

อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลก ครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2488 กระแสโลกวิกฤติอย่างรุนแรง มีปัญหาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศีลธรรมจรรยา สังคมไทยก็อยู่ในวังวนของวิกฤตการณ์นั้นด้วย **ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล** ซึ่งเป็นนักการศึกษาผู้มีบทบาทโดดเด่นในขณะนั้น ได้เข้าเฝ้า **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล** พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำรัสย้ำถึงเรื่องความสำคัญของการศึกษาและการฝึกหัดครู ในอันที่จะใช้กระบวนการทางการศึกษาแก้วิกฤตและพัฒนาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้า

ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้เริ่มดำเนินการสนองพระราชดำริและวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของพระองค์ แล้ว **โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง** ก็พัฒนาขึ้น พุทธศักราช 2492 ซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นอย่างเป็นรูปธรรม ในการพัฒนาระบบการศึกษาแผนใหม่ ในสังคมสมัยใหม่ เพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวทันอารยประเทศทั้งหลาย

หลังจากนั้น **ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี** นักการศึกษาหัวก้าวหน้าแห่งยุคสมัย ก็ผลักดันให้โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงพัฒนาขึ้นเป็น **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** พุทธศักราช 2497 **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** ที่เปิดสอนทั้งในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาสถาบันเพื่อการค้นคว้าวิจัยทางการศึกษาและจิตวิทยา พัฒนาระบบโรงเรียนสาธิต ให้เป็นห้องทดลองการค้นคว้าวิจัยและการสาธิตทางการศึกษา **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** ได้กลายเป็นผู้นำทางด้านกระบวนการศึกษาสมัยใหม่ กระบวนการเรียนการสอนสมัยใหม่ ระบบห้องสมุดที่ทันสมัย ระบบการทดสอบและประเมินผลที่ก้าวหน้า

ผู้ที่ใฝ่ฝันทางการศึกษาทั่วประเทศได้เดินทางมาสู่ **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** แล้ว **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** ก็ส่งนักคิด นักการศึกษา ครู อาจารย์ กระจายไปทั่วประเทศไทย ศิษย์เก่ามากมายเหล่านั้นได้ร่วมกันพัฒนาสังคมไทยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ให้สังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งผู้คนในระดับรากหญ้าและทุกระดับ ให้มีสำนึกต่อสังคมประชาธิปไตย ธรรมาธิปไตย รู้สิทธิ รู้หน้าที่ รู้ว่าชีวิตคือการศึกษา รักเสรีภาพประชาธิปไตย และเชื่อมั่นในภราดรภาพสืบมา

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้วางรากฐานกระบวนทัศน์ทางสติปัญญาและวิชาการไว้ให้กับ "ความเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา" ปรัชญาของสถาบันที่ว่า **"การศึกษาคือความเจริญงอกงาม"** หรือ **"สิกฺขา วิรุฬฺหิ สมฺปตฺตา"** ยังคงมีพลังที่เราทุกคนจะต้องตรวจสอบ "ความเจริญงอกงาม" ทั้งการดำรงชีวิต การเป็นคนดี การมีจิตสำนึกสาธารณะ การมีสติปัญญา ในตัวตนของเรา ว่าเจริญงอกงามหรือไม่ มากน้อยเพียงใด รวมทั้งจรรยาบรรณ **"ปัญญาธรรม คารวธรรม สามัคคีธรรม"** ที่ทุกคนพึงถือปฏิบัติให้เป็นมงคลและความดีงามแก่ชีวิต รวมทั้งวาทะของท่านที่ตอกย้ำไว้ว่า **"ขอให้นิสิตนักศึกษาทุกคน มีความรู้ประดุจนักปราชญ์ และมีความประพฤติประดุจผู้ทรงศีล"**

ก่อนที่เหตุการณ์ประวัติศาสตร์สังคมไทย 14 ตุลาคม 2516 จะเกิดขึ้น คณาจารย์ ข้าราชการ และนิสิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้เดินขบวนเรียกร้องให้พัฒนาวิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็น "มหาวิทยาลัย" เพื่อแก้ปัญหาขีดจำกัดในการบริหารจัดการและการขยายศักยภาพทางวิชาการ ขบวนการดังกล่าวได้มีส่วนจุดประกายให้เกิดขบวนการในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ครั้งสำคัญนั้นด้วย แล้ววิทยาลัยวิชาการศึกษา ก็ได้พัฒนาขึ้นเป็น **"มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"** ในปีพุทธศักราช 2517 **"มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"** เป็นนามที่ได้รับพระราชทานจาก **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช** อันเป็นมหามิ่งมงคลนามอย่างหาที่สุดมิได้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่หมายถึง "มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นศรีสง่าทางสติปัญญาแก่มหานคร"

มหาวิทยาลัยแห่งนี้ใช้ **สีเทา - แดง** เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยฯ สีเทาสมอง หมายถึง ความคิดและการกระทำที่ใช้สติและปัญญา สีแดงสีแห่งความกล้าหาญ องอาจ มุ่งมั่น สีเทา-แดง จึงหมายถึง **"คิดและทำอย่างกล้าหาญ"** มี **ต้นราชพฤกษ์** เป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับต้นไม้ประจำชาติไทย ดอกสีเหลืองที่งามสง่า ศาสนา จริยธรรม และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สีเหลืองราชพฤกษ์เป็นสีที่สง่างาม ส่องสว่าง และมีพลังกระตุ้นที่กระตือรือร้น ดอกราชพฤกษ์งดงามอยู่ในช่อที่เป็นกลุ่มและมีพลังร่วมอย่างมีความหมายยิ่ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปริญญา "การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์" พุทธศักราช 2529 **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** ทรงเป็นศิษย์เก่าและทรงเป็นเสมือนประภาคารส่องสว่างทางปัญญาของชาวมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยถ้วนหน้า

พัฒนาการทางด้านการบริหารองค์กร จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษาแบบวิทยาเขต ได้ขยายวิทยาเขตออกไปถึง 8 แห่งคือ วิทยาเขตประสานมิตร วิทยาเขตปทุมวัน วิทยาเขตบางแสน วิทยาเขตพิษณุโลก วิทยาเขตมหาสารคาม วิทยาเขตสงขลา วิทยาเขตพระนคร วิทยาเขตพลศึกษา หลังจากพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว วิทยาเขตเหล่านั้น ได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยทักษิณ บางวิทยาเขตได้หลอมรวมกับส่วนกลาง และต่อมาได้ขยายพื้นที่ไปที่ อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก พุทธศักราช 2539

ขณะนี้ **มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** มีพื้นที่อยู่ที่ประสานมิตร เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พื้นที่ที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และกำลังดำเนินการขยายพื้นที่ไปยัง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อสร้าง **"มหาวิทยาลัยชุมชน มศว ตรอน"** ซึ่งเป็นโครงการเฉลิมฉลองพระชนมายุ 50 พรรษา และ 20 ปี ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบหรือมหาวิทยาลัยพหุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ขยายการจัดการศึกษาออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อการผลิตบัณฑิต การค้นคว้าวิจัย การร่วมพัฒนาชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม องค์กรที่เน้นการผลิตบัณฑิตในรูปของ คณะวิทยาลัย โรงเรียน ทั้งทางด้านศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

14-15 องค์กร สถาบันเพื่อการค้นคว้าวิจัย สำนักเพื่อการบริหาร สำนักงานศูนย์ความเป็นเลิศทางวิชาการ และศูนย์ในภารกิจต่างๆ กัน อีกกว่าสิบองค์กร โรงเรียนสาธิต 3 แห่ง และกำลังดำเนินการจัดตั้งอีกแห่งหนึ่ง ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ รวมทั้งโรงพยาบาลหรือศูนย์การแพทย์ 2 แห่ง ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ และโรงพยาบาลชลประทาน ปากเกร็ด นนทบุรี นั่นคือความหลากหลายที่เป็นพลังขับเคลื่อนศักยภาพทางวิชาการและสติปัญญา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จากรากฐานทางด้านการศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ ที่เป็นหัวใจของสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้ผสานไปยังศาสตร์ต่างๆ อย่างเป็นคุณ วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ พลศึกษา ที่มีประสบการณ์ยาวนาน พื้นที่และบทบาทใหม่ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี แสดงศักยภาพและภาพลักษณ์ที่เด่นชัดขึ้น สื่อสมัยใหม่ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ศิลปะ สิกขบันเทิง กำลังเป็นแนวรุกอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง

การบริหารจัดการในเชิงยุทธศาสตร์ ที่พยายามปรับเปลี่ยนการค้นคว้าวิจัยและวิชาการมาเป็นแกนหลัก เพื่อให้องค์ความรู้และสรรพความรู้ในองค์กรแห่งการเรียนรู้แห่งนี้ ส่งผลไปสู่การผลิตบัณฑิต การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ให้สมกับการเป็นองค์กรการศึกษาสูงสุดของประเทศแห่งหนึ่ง ที่มีอายุและมีประสบการณ์กว่าครึ่งศตวรรษ

"พวกเรา" ชาวมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2549 น้อมใส่เกล้าใส่กระหม่อมและเป็นหลักยึดอย่างหาที่สุดมิได้สืบไป

"ประการแรก" คือ การให้ทุกคน คิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน **ประการที่สอง** คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และประเทศชาติ **ประการที่สาม** คือการที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน **ประการที่สี่** คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำ นำความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรงอยู่ในเหตุในผล

บทวิดีทัศน์แนะนำ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

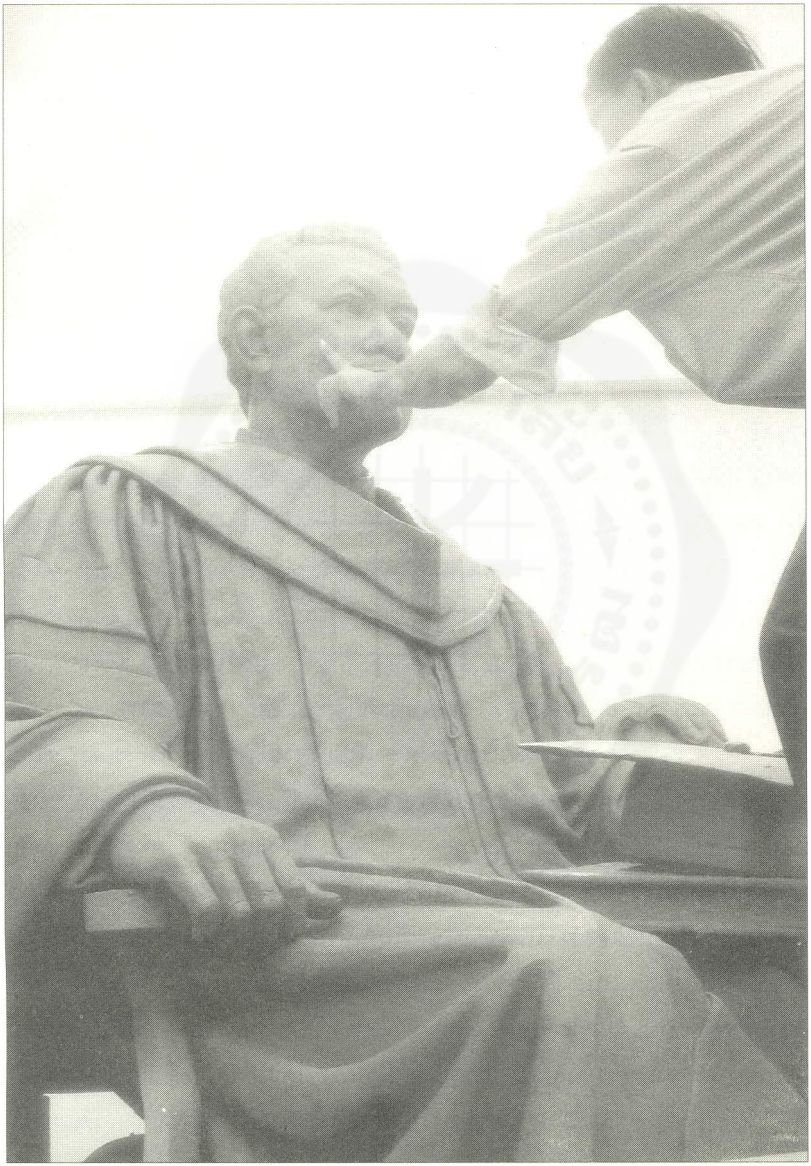
1 มิถุนายน 2549

16 กันยายน 2547
วันศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง สถาปนาขึ้นในปี 2492 หลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ ได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ จนถึงปี 2496 **ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี** จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกทางด้านศึกษาศาสตร์ จาก Ohio State University สหรัฐอเมริกา ในปี 2494 ได้เข้ามาเป็นอาจารย์ในโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง และเป็นผู้อำนวยการ ในปี 2496 ท่านเป็นผู้นำในการผลักดันให้โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงได้พัฒนาเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา ในปี 2497 **ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล** ผู้นำในการสถาปนาโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงได้รักษาราชการแทนอธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษา จนถึงปี 2499 หลังจากนั้นศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี จึงทำหน้าที่อธิการต่อมา ถึงปี 2512

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี มิใช่เพียงแต่ดำรงตำแหน่งอธิการและปฏิบัติหน้าที่อธิการวิทยาลัยวิชาการศึกษาเพียงเท่านั้น ท่านได้วางหลักปรัชญาการศึกษาสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาสังคมประชาธิปไตย สังคมแห่งการเรียนรู้ ให้วางหลักปักฐานขึ้นในสังคมไทย จนอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาในสังคมไทยที่พัฒนาก้าวไกลมาจนถึงวันนี้ การศึกษาในสังคมไทยที่ผลักดันให้ผู้คนดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ รู้เหตุรู้ผล ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน แสวงหาความรู้ความคิด มีแบบแผนการเรียนรู้และการคิดอย่างเป็นสากล ขยายไปทั่วสังคมไทยล้วนเป็นผลพวงมาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาที่ท่านได้สถาปนาสติปัญญาไว้

ปรัชญาความเชื่อ ความรู้และความคิดอย่างวิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้เผยแพร่ผ่านระบบการศึกษาไทย ผ่านระบบวิทยาเขต 8 วิทยาเขต ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศผ่านนักการศึกษาไทยทุกระดับ นักการศึกษาสมัยใหม่เหล่านั้นได้เข้าไปมี

ประติมากรกำลังปั้นรูปจำลอง ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี

บทบาทในกระทรวงศึกษาธิการ วิทยาลัยครูทั่วประเทศ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ) ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ ผู้บริหารและอาจารย์โรงเรียน จนเป็นที่กล่าวกันสืบมาว่า "นักการศึกษาทุกคนในประเทศไทยใฝ่ฝันที่จะเข้าศึกษาในวิทยาลัยวิชาการศึกษา"

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช ได้ผสานแนวคิดการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ตะวันตก ที่เป็นรากฐานปรัชญาการศึกษาในการพัฒนาสังคมและประชาธิปไตยสมัยใหม่ของชาวตะวันตกในขณะนั้น ผสานเข้ากับการศึกษาแนวพุทธธรรมบนรากฐานและภูมิปัญญาไทย ถ้าได้ศึกษาแนวคิดของท่านอย่างลึกซึ้งแล้ว จะพบปรัชญาแนวคิดในเชิงพิพัฒนาการนิยมที่คมชัด ผสานกับปรัชญาทางการศึกษาพุทธธรรมเชิงวิทยาศาสตร์และรากฐานภูมิปัญญาไทยอย่างน่าภาคภูมิใจยิ่ง

ปรัชญาการศึกษาของท่านและของผู้ร่วมอุดมการณ์ในวิทยาลัยวิชาการศึกษาขณะนั้น เป็นการบูรณาการ ตะวันตกและตะวันออก อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต อัตลักษณ์และการรุกไปข้างหน้าอย่างมีนัยสำคัญ หอสมุดและระบบหอสมุดที่ก้าวหน้า สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์กับการร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญตะวันตกและผลงานวิจัยทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ สำนักทดสอบทางการศึกษา ระบบการทดสอบและการประเมินผลสมัยใหม่ รวมทั้งการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ และการเชื่อมั่นในผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child centered) สอดรับกับปรัชญาการศึกษาสมัยใหม่อย่างแท้จริง

ผมโชคดีที่ได้เข้ามาศึกษาในวิทยาลัยวิชาการศึกษาในปี 2511 แม้จะเป็นปลายสมัยของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช แต่ในช่วงเวลานั้นก็คงยังเป็นยุคเฟื่องฟูทางการศึกษาของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ช่วงเวลาของนักการศึกษาทั่วประเทศที่ใฝ่ฝันจะเข้าศึกษาในวิทยาลัยวิชาการศึกษา สิ่งที่ประทับใจมากคือวิทยาลัยวิชาการศึกษาที่มีสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบระเบียบสะอาด ต้นไม้ใบหญ้าเขียวขจีสมเป็นสถาบันการศึกษา ครูอาจารย์นิสิตพบกันจะกล่าวคำว่า "สวัสดี" นิสิตมารอในห้องเรียนก่อนเวลา เมื่ออาจารย์เข้ามานิสิตจะยืนขึ้นให้เกียรติ ห้องสมุดที่สะอาดประณีต นิสิตมากมายและเงียบผิดปกติ นิสิต

ประติมากรปั้นรูปจำลอง ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พันโทนพดล สุวรรณสมบัติ (ขวามือ) 2550

แต่งกายเรียบร้อย นิสิตเข้าคิวซื้ออาหาร ร้านขายขนมและน้ำในแคนทีนเล็ก นิสิตจ่ายสตางค์และทอนสตางค์เอง เศษสตางค์จะวางอยู่ในถ้วย ฯลฯ

การประชุมในหอประชุม เมื่ออธิการเดินเข้ามาจะเปิดเพลงมาร์ชของวิทยาลัยฯ อาจารย์และนิสิตยืนตรงให้เกียรติ งานพิธีต่างๆ มีระบบระเบียบ สง่างาม มีกิจกรรมและการอบรมบ่มนิสัยสำหรับนิสิตในตอนบ่ายวันพฤหัสฯ **"วันครู"** การเรียนการสอนในห้องเรียน อาจารย์มีความรับผิดชอบสูงมาก ตรงต่อเวลา เกือบทุกรายวิชาจะกระตุ้นให้มีการศึกษาค้นคว้าทำรายงาน สัมมนาและเสนอรายงาน รายงานมีแบบแผน มีการอ้างอิงและบรรณานุกรมถูกต้องชัดเจน เป็นการฝึกการอ่าน การค้นคว้าวิจัย การเสนอความคิด การเขียนรายงาน เพื่อเป็นรากฐานสำหรับการเป็นนักศึกษา การวิจัย และการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา

ผมเข้าเรียนปี 2511 ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช ย้ายไปกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2512 ผมโชคดีมากที่ได้มีโอกาสพบท่านบนถนนสองครั้ง ครั้งหนึ่งในวิทยาลัยฯ และอีกครั้งหนึ่งบนทางเดินเข้าวิทยาลัยฯ ตอนเย็น ท่านหยุดคุยด้วยนานพอสมควรทั้งสองครั้ง พูดคุยถามไถ่ สอนให้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และภาคภูมิใจในวิทยาลัยวิชาการศึกษา ท่านพูดคุยแม้กับนิสิตคนหนึ่ง ผมยังคงจดจำแนวความคิด อุดมการณ์ วิธีคิดและวิธีการทำงาน ความเป็นนักการศึกษา ความเป็นครูของท่านทั้งจากการอบรมสั่งสอน ในห้องประชุมหลายครั้ง จากหนังสือ บทความวิชาการและเอกสารมากมายของท่าน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว) ที่มีรากฐานมาจากโรงเรียนฝึกหัดครูขั้นสูงและวิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้พัฒนาก้าวไกลเป็นมหาวิทยาลัยพหุศาสตร์ที่มีความหลากหลายและมีความลุ่มลึกแตกต่างกันออกไป ในความหลากหลายนั้น ผมยังคงเชื่อมั่นในรากฐาน **"การศึกษาศาสตร์"** ที่หมายถึงศักยภาพของกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ในทุกศาสตร์ที่เราจะร่วมกันพัฒนาต่อไป อย่างไรก็ตาม เราคงเพียงแต่ภาคภูมิใจในเสาหลักทางปัญญา ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ภาคภูมิใจในการเป็นผู้นำทางการศึกษาสมัยใหม่ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ภาคภูมิใจในการเป็นสานุศิษย์ และภาคภูมิใจในอดีต

อยู่เพียงเท่านั้นไม่ได้ โจทย์หลักของ "การศึกษาศาสตร์" ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวันนี้ จึงอยู่ที่ว่า "เราจะดำรงอยู่และพัฒนาการศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้แสดงสารัตถะและสง่าง่ามต่อไปอย่างไร"

มติชน

15 กันยายน 2547

หอจดหมายเหตุ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2546

นอกจาก **ประวัติศาสตร์จะบอกรากเหง้าของประเทศชาติ** องค์กร หรือบุคคลแล้ว ประวัติศาสตร์ยังมีพลังและเป็นแรงบันดาลใจให้กับประเทศชาติ องค์กร และบุคคลอีกด้วย พลังและแรงบันดาลใจที่จะขับเคลื่อนพัฒนาการให้รุกไปข้างหน้า รุกไปอย่างมีพื้นฐาน มีแก่น และมีสาระที่มีความหมาย ประวัติศาสตร์เป็นภาวะที่เป็นนามธรรม โดยมีวัตถุประวัติศาสตร์ เอกสาร และมุขปาฐะที่หลงเหลือ

"อาคารประสานมิตร" (อาคาร 3) อาคารอนุรักษ์ ณ มศว ประสานมิตร

เป็นประจักษ์พยาน สิ่งที่หลงเหลือจึงเป็นภาพสะท้อนภาวะหรือปรากฏการณ์จากอดีต อดีตถึงปัจจุบัน ในทางกลับกัน สิ่งที่หลงเหลือย่อมสะท้อนและเป็นสิ่งช่วยการตีความอดีต ไม่ว่าจะเป็นด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา วัฒนธรรม พัฒนาการ หรือด้านอื่นใดก็ตาม อดีตย่อมบอกทุกสิ่งทุกอย่างของประเทศชาติ องค์กร และบุคคล อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต คือเส้นทางเดียวกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า **"อิฐเก่าๆ แผ่นเดียวก็มีค่า ควรช่วยกันรักษาไว้ ถ้าเราขาดสุโขทัย อยุธยา และกรุงเทพฯ แล้ว ประเทศไทยก็ไม่มีความหมาย"** (พระราชดำรัส 2513)

กระผมได้เสนอโครงการอนุรักษ์อาคาร 3 ให้เป็นอาคารอนุรักษ์หรืออาคารประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตั้งแต่ครั้งรับหน้าที่เป็นรองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม สมัยที่ รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ ดำรงตำแหน่งอธิการบดี ช่วงปีพุทธศักราช 2540 - 2542 เพื่อจัดตั้งเป็น **หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** โดยเสนอให้ หอจดหมายเหตุฯ ดังกล่าว ผนวกทั้งหอจดหมายเหตุ หอเกียรติยศ และพิพิธภัณฑ์การศึกษา

เพื่อให้หอจดหมายเหตุฯ เป็นแหล่งอธิบายอดีต อธิบายแก่นสาระของการเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง การเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา และการเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มากกว่าการอธิบายบุคคล **จดหมายเหตุ** (Archives) ย่อมเป็นเรื่องของหลักฐานและเอกสาร ที่บอกการเดินทางและแก่นสาระของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ **หอเกียรติยศ** (Hall of Fame) ย่อมบอกถึงเกียรติยศ ศักดิ์ศรีของคุณูปการบุคคลที่สัมพันธ์กับแก่นสาระ และ **พิพิธภัณฑ์การศึกษา** (Museum of Education) ที่เราเชื่อมั่นว่า พัฒนาการการศึกษาสมัยใหม่ เรามีบทบาทสำคัญอย่างมากในสังคมไทย เราคงต้องบอกกับสังคมว่า บทบาทอันสำคัญนั้นความจริงคืออะไร

หลังจากนั้น งานหอจดหมายเหตุฯ ก็ได้เริ่มขึ้น มหาวิทยาลัยฯ ได้จัดสรรงบประมาณปรับปรุงอาคาร 3 ให้อยู่ในสภาพที่ดีพอสมควร รองอธิการบดีฝ่ายศิลปวัฒนธรรม ท่านต่อมาคือ ท่านอาจารย์วินัย ภู่ระหงษ์ ได้มอบให้ฝ่าย

ส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย ดำเนินการรวบรวมเอกสาร หลักฐานต่างๆ และจัดเตรียมครุภัณฑ์ไว้พอสมควร

กระผมได้ขอคำแนะนำและข้อมูลจากท่านผู้อาวุโสหลายท่าน เช่น ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี เมืองนาโพธิ์ ศาสตราจารย์สุพจน์ ชะนะมา ศาสตราจารย์บุญถึง แน่นหนา รองศาสตราจารย์นิยม เรียงจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศีลา จายนียโยธิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทนา พรหมเศรณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อโณทัย ปาละกะวงศ์ ณ อยุธยา รองศาสตราจารย์ชม ภูมิภาค ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศ ชูนาค ฯลฯ และได้ขอให้ รองศาสตราจารย์ธวัช วงษ์สุวรรณ์ ช่วยศึกษาค้นคว้าพัฒนาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และข้อมูลเบื้องต้น เพื่อการนำเสนอในพิธีเปิดหอจดหมายเหตุฯ **"อาคารประสานมิตร"** ครั้งนี้ด้วย

วโรกาสที่ **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นประธานงานวันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครั้งที่ 17 ในวันอังคารที่ 18 พฤศจิกายน 2546 และทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเปิด **หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้

การนำเสนอ หอจดหมายเหตุ หอเกียรติยศ และพิพิธภัณฑ์การศึกษา ในช่วงเปิดหอจดหมายเหตุฯ นี้ นับเป็นการเริ่มต้นที่มีความหมายยิ่ง ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะต้องมุ่งมั่นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หอจดหมายเหตุฯ มีความสมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ที่วางไว้ และเป็นหอจดหมายเหตุฯ ที่พร้อมด้วยสาระ เพื่อการเรียนรู้ เพื่อการรู้จักตัวตนที่แท้จริง และเพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้มีสาระและมีความหมายสืบไป

เอกสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ

2546

บันทึกเรื่องที่ดินของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

28 เมษายน 2548

เมื่อ **ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล** ในฐานะปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เข้าเฝ้า **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล** เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2489 ถวายรายงานเรื่องปัญหาการศึกษาในประเทศไทยทางด้าน "การฝึกหัดครู" เพื่อพัฒนาการศึกษาในประเทศไทย **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล** ทรงสนพระทัยและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก

ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้เขียนบันทึกไว้ในอัตชีวประวัติ มีข้อความตอนหนึ่ง ดังนี้

อนุสาวรีย์ ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ณ มศว ประสานมิตร

การที่สงครามได้เสร็จสิ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันท-มหิดล ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับมายังกรุงเทพฯ ระยะหนึ่ง และว่าจะเสด็จพระราชดำเนินกลับไปทรงศึกษาต่ออีก ประชาชนพลเมืองจะได้เฝ้าพระองค์ก็ดีใจกันมาก เกิดระบบเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรในท้องที่ต่างๆ ในเวลาว่างพระราชกิจ ได้รับสั่งเรียกให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการของบ้านเมืองเข้าเฝ้าทีละคน เพื่อจะได้ทรงสดับตรับฟังและทรงเรียนรู้ไปด้วย ผู้เขียนโชคดีที่สุดที่ได้เข้าเฝ้าฯ ที่พระที่นั่งบรมพิมาน เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 ได้กราบบังคมทูลเรื่องการศึกษาอย่างเปิดอก ไม่ต้องเกรงอกเกรงใจผู้ใดเลย ข้าพเจ้ายกเอาเรื่องฝึกหัดครูเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพื่อแก้สถานการณ์ที่ทำให้ หม่อมหลวงมานิจ ชุมสาย ต้องน้ำตาตกเมื่อเร็วๆ นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงสั่งว่าอย่าให้ข้าพเจ้าทิ้งการศึกษา ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้กราบลงและถวายคำมั่นสัญญาว่าจะทำตามพระบรมราชโองการ แต่อนิจจาอีก 9 วันต่อมาก็เสด็จสวรรคต

ข้าพเจ้ายกเรื่องการฝึกหัดครูขึ้นเป็นพิเศษ ก็เพราะว่าการฝึกหัดครูด้อยพัฒนามานานแล้ว ถูกย้ายไปโยนมาโดยไม่มีใครเกรงใจ ในที่สุดก็มีคนยกโรงเรียนครูประถมให้กระทรวงอุตสาหกรรมไปโดยที่เขามิได้ขอร้อง ต้องอพยพนักเรียนฝึกหัดครูประถมมารวมกับฝึกหัดครูมัธยมที่หลังกระทรวง ณ ที่หลังกระทรวงนั้น มีอาคารใหญ่อยู่หลังหนึ่งที่ต่างมีลูกกรงเหล็ก เมื่อมีใครมาเยี่ยมเยียน นักเรียนที่มีปมด้อยอยู่แล้วก็วิ่งหนีเข้าไปยังอาคารที่กล่าวนั้น มองออกมาทางลูกกรงเหล็ก คล้ายนักโทษในเรือนจำไม่มีผิด ข้าพเจ้าจะทนอยู่อย่างไรได้ ต้องหาวิธีสนับสนุนฝึกหัดครูไม่ให้มีปมด้อย ต้องสร้างอาคารที่ไม่มีใครสามารถจะไล่ได้ ในที่สุดดุษฎีภรรยาของข้าพเจ้าก็ได้ติดต่อกับเจ้าคุณไชยยศฯ ซื้อที่ดินแปลงใหญ่ได้ในราคาตาราง

วาละ 38 บาท ที่นั่นเคยเป็นทรัพย์สินของบริษัทเนื้อญี่ปุ่น ที่ถนนสุขุมวิท ปลายซอยประสานมิตร บริษัทนี้จะเลิกล้มกิจการ ข้าพเจ้าจึงดีใจ ครูของข้าพเจ้าที่โรงเรียนฝึกหัดครูจะต้องมีฐานะทัดเทียมกับเพื่อนบ้านชาวบางกะปิทั้งหลาย (อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล 2539)

หลังจากนั้น ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ก็ดำเนินการจัดซื้อที่ดิน 97 ไร่ (ราคาตารางวาละ 38 บาท) และจัดตั้ง **โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง** ขึ้น (2492) ต่อมาอีก 5 ปี (2497) ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ก็เป็นผู้นำผลักดันให้เกิด **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** และต่อมาก็ได้พัฒนาเป็น **มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** พุทธศักราช 2517

การขยายพื้นที่ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ช่วงที่สอง หลังจากการสถาปนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในช่วงที่ **ศาสตราจารย์ ดร.สุดใจ เหล่าสุนทร** ดำรงตำแหน่งอธิการบดี (2517-2522) บริษัท ทำนาศีรษะกระบือ จังหวัดนครนายก ได้มอบที่ดินที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ให้กับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 947 ไร่ หลังจากนั้นก็ได้เริ่มพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ ในสมัยของ **รองศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี เมืองนาโพธิ์** เป็นอธิการบดี (2530-2536)

ต่อมาเราได้มีที่ดินเพิ่มขึ้นที่ ศูนย์นาแห้ว จังหวัดเลย 11 ไร่เศษ และที่ทุ่งดินดำ จังหวัดสุพรรณบุรี อีก 50 ไร่ นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ สปก. บริเวณอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ประมาณ 23 ไร่ ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้มอบหมายให้คณะเภสัชศาสตร์ดำเนินการพัฒนาเป็นสวนสมุนไพร

เมื่อคณะผู้บริหารชุดปัจจุบันเข้ารับหน้าที่ (28 มิถุนายน 2546) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในเชิงรุก 9 ยุทธศาสตร์ "ยุทธศาสตร์การพัฒนาและบริหารทรัพย์สิน" เป็นหนึ่งใน 9 ยุทธศาสตร์ที่เราปฏิบัติการทันที โดยสำรวจความเป็นไปได้ทั้งบริเวณรอบ มศว ประสานมิตร และที่ดิน สปก. ประมาณสองร้อยไร่

เศษที่ดำเนินการค้างอยู่ที่ มศว องครักษ์ เราได้นำเสนอโครงการขยายพื้นที่ต่อคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยและสภามหาวิทยาลัย ได้รับแรงสนับสนุนมาก การดำเนินการมีขั้นตอนและรายละเอียดมากมาย ได้รับความกรุณาทางด้านกฎหมายจาก ศาสตราจารย์คนึง ฦาไชย และคณะเป็นอย่างยิ่ง แล้วท้ายที่สุด มศว ก็ได้จัดซื้อที่ดิน 3 ไร่ 1 งาน 11 ตารางวา งบประมาณ 234 ล้านบาท มหาวิทยาลัยฯ ได้กรรมสิทธิ์เมื่อ 28 สิงหาคม 2546 (หลังรับงานสองเดือนพอดี)

พุทธศักราช 2547 มหาวิทยาลัยได้จัดซื้อที่ดินบริเวณริมคลองแสนแสบ (มศว ประสานมิตร) 1 ไร่ 2 งาน 38 ตารางวา (ริมคลองแสนแสบที่ไม่สวยงามเลย) งบประมาณ 45,200,000 บาท (สี่สิบห้าล้านสองแสนบาทถ้วน) ได้รับโฉนดที่ดินเมื่อ 29 ธันวาคม 2547 การจัดซื้อครั้งนี้ตื่นเต้นเร้าใจมาก และเชื่อว่ายังไม่มีส่วนราชการใดดำเนินการเช่นนี้ เพราะเป็นการจัดซื้อโดยไปร่วมประมูลแข่งขันราคาจากกรมบังคับคดี ใน "บันทึกอธิการบดี" มีข้อความตอนหนึ่ง ดังนี้

> ผม รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาและบริหารทรัพย์สิน หัวหน้าสำนักงานอธิการบดี ผอ.กองคลัง ที่ปรึกษากฎหมาย **คุณพรรณวดี รังสิตยากร** จาก "สำนักงานกฎหมาย คนึง แอนด์ พาร์ทเนอร์ส" และนิติกร ไปดำเนินการครั้งนี้ **ครั้งแรก** (14 พ.ย. 2547) รออยู่ครึ่งวัน ผมยกป้ายราคาที่ 80 เปอร์เซ็นต์ (29 ล้านบาทเศษ) โจทก์ค้านราคาที่ 50 ล้านบาท การขายทอดตลาดต้องเลื่อนออกไป **ครั้งที่สอง** (28 พ.ย. 2547) รออยู่จนบ่าย (การขายทอดตลาดไม่มีพักกลางวัน...ลุ้นจนหายหิว) จำเลยค้านราคา การขายทอดตลาดต้องเลื่อนต่อไปอีก **ครั้งที่สาม** (19 ธ.ค.2547) ของเรารายการที่ 192-4 เริ่มเวลาประมาณ 12.20 น. คราวนี้โจทก์ลงสู้ราคา (ของเรา "เบอร์ 023" ใครจะซื้อลอตเตอรีก็ได้) ผมได้แต่นึกอยู่ตลอดเวลาว่า "ต้องเอามาเป็นของมหาวิทยาลัยฯให้ได้" ท่ามกลางผู้คนมากมาย เสียงผู้ประกาศกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิดแข่งขัน

สู้กันเพื่อให้ได้ ลำดับการแข่งขันเดินทางมาถึง (ผมรู้สึกมือเย็นเฉียบ และเหมือนลืมหายใจไปสักครู่ ด้านหลังลุ้นอยู่สามคน ทางขวาคุณหมอเฉลิมชัยคอยดึงแขนให้ช้า ทางซ้ายคุณพรรณวดีคอยสะกิดแขนกันลืม ถ้าข้าสักเสี้ยววินาทีก็อาจชวดได้ ถ้าเร็วเกินไปคู่แข่งขันก็จะอ่านออกว่าเราสู้ไม่ถอย) สู้กันจนถึงราคา 45,000,000 บาท (45 ล้านบาท) ตัวเลขขึ้นครั้งละ 200,000 บาท ตัวเลขขยับไปที่ 45,200,000 บาท ผมยกป้ายสีเหลือง "023" อีกครั้ง คู่ต่อสู้ไม่ขยับแขน (อยู่ด้านหน้า) ผู้ประกาศรัวเสียงถี่ยิบ ฟังไม่ได้ศัพท์เคาะค้อน "เปรี้ยง" ที่ดินเป็นของป้ายสีเหลือง "023" (ขออภัยบรรยายมากไปหน่อย) พวกเราดีใจมาก จับมือแสดงความยินดีกันถ้วนหน้า ต่างโทรศัพท์บอกคนโน้นคนนี้กันให้วุ่นวาย (มศว ชุมชน ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2547 - มกราคม 2548)

ถึงต้นพุทธศักราช 2548 เราก็ได้จัดซื้อที่ดินริมถนนอโศกมนตรีสำเร็จอีกหนึ่งแปลง (หน้ากว้างติดถนนอโศกมนตรี กว้างประมาณ 12 เมตร แล้วเข้ามาเป็นพื้นที่กว้างรูปธงสี่เหลี่ยมหลังอาคาร Q-House ติดกับด้านหลังอาคารคณะศึกษาศาสตร์ พื้นที่ 3 ไร่ 2 งาน 23 ตารางวา งบประมาณ 227 ล้านบาทเศษ (227.68 ล้านบาท) โฉนดที่ดินเป็นของมหาวิทยาลัยฯ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2548 การจัดซื้อที่ดินแปลงนี้ก็ลุ้นระทึกอยู่พอสมควร การต่อรองราคาจากตารางวาละ 2 แสนบาท เหลือตารางวาละ 160,000 บาท (หนึ่งแสนหกหมื่นบาท) รอบแรกดูจะไม่เป็นปัญหาอะไรนัก แต่เนื่องด้วยที่ดินผืนนี้เป็นของ 4 ธนาคารร่วมกันคือ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารศรีนคร จำกัด (มหาชน) สามธนาคารยินดีเพื่อการศึกษา แต่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) มีปัญหาภายใน จนท่าน **อาจารย์ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์** กรรมการสภามหาวิทยาลัยฯ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการบริหารของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ต้องลงไปดำเนินการจนลุล่วงในที่สุด (ยังเหลือที่ดินซึ่งเป็นสวนอาหาร

ปัจจุบัน หลังอาคารคณะสังคมศาสตร์ มศว น่ามองในอนาคต)

การจัดซื้อที่ดินในปี 2546, 2547, 2548 ต้องบันทึกขอบคุณรองอธิการบดี ประธานยุทธศาสตร์ คณบดี และ ผอ.สถาบันและสำนัก หัวหน้าสำนักงาน ผอ.กอง สภามหาวิทยาลัยฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยฯ **ศาสตราจารย์ ดร.เกษม สุวรรณกุล ศาสตราจารย์คนึง ฦาไชย คุณชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์** คณาจารย์และบุคลากรสนับสนุนวิชาการทุกท่าน ที่ช่วยกันทำให้ความฝันครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่งของมหาวิทยาลัยฯ เป็นความจริง

ถ้าเราเปรียบเทียบความถูกและแพงจากการจัดซื้อที่ดินดังกล่าว กับมูลค่าทรัพย์สินมีหลายประเด็นน่าสนใจ ปี 2546 เราจัดซื้อที่ดินริมถนนอโศกมนตรี 3-1-11 ไร่ 234 ล้านบาท เฉลี่ยตารางวาละ 170,000 บาทเศษ (ต้นปี 2547 บริษัทศุภาลัย จัดซื้อที่ดินริมถนนอโศกมนตรีติดกับที่ดินของเรา ตารางวาละ 220,000 บาท) เราจัดซื้อที่ดินถนนอโศกมนตรีต้นปี 2548 พื้นที่ 3-2-23 ไร่ ราคา 227 ล้านบาทเศษ เฉลี่ยตารางวาละ 160,000 บาท ส่วนที่ดินริมคลองแสนแสบที่เราจัดซื้อในปี 2547 พื้นที่ 1-2-38 ไร่ เฉลี่ยตารางวาละประมาณเจ็ดหมื่นบาท โดยที่ หจก.กำจรกิจ เจ้าของที่ดินเดิมเคยเสนอขายให้กับ มศว 79 ล้านบาท (เฉลี่ยตารางวาละประมาณ 120,000 บาทเศษ) เราคงเห็นตัวเลขหยาบๆ ที่ มศว จัดซื้ออย่างมีประสิทธิภาพมาก

ถ้าจะประเมินไปถึงการจัดซื้อที่ดินที่ มศว ประสานมิตร การเปิดพื้นที่สู่ด้านถนนอโศกมนตรี (รวมหน้ากว้างประมาณ 36 เมตร) ทำให้ที่ดินเดิมประมาณ 97 ไร่ มูลค่าเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 3,000-4,000 ล้านบาท อย่างแน่นอน

นอกจากนั้น เมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา ศิษย์เก่า มศว ที่จังหวัดอุตรดิตถ์พยายามประสานงานเพื่อจะยกพื้นที่บริเวณ อำเภอตรอน ให้กับมหาวิทยาลัยฯ เราดูจะไม่พร้อมในช่วงนั้น แต่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์กวี วรกวิน คณบดีคณะสังคมศาสตร์ในช่วงนั้น ได้ขอให้มหาวิทยาลัยชลอการปฏิเสธไว้ก่อน เมื่อถึงผู้บริหารชุดปัจจุบัน ผมได้เดินทางไปประสานงาน 2 ครั้ง ขณะนี้มอบหมายให้รองอธิการบดีฝ่ายเครือข่ายการเรียนรู้ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย) ดำเนินการ คาดว่า อีกไม่นานเกินรอ มหาวิทยาลัยฯ น่าจะได้กรรมสิทธิ์บนที่ดิน

ดังกล่าว ประมาณ 1,000 ไร่ ซึ่งมหาวิทยาลัยฯ คงจะดำเนินการให้เป็นมหาวิทยาลัยชุมชน : ตรอน อีกมิติหนึ่งของการเป็นมหาวิทยาลัยต่อไป

ท้ายที่สุดแล้ว การบริหารมหาวิทยาลัยคงมิได้ทำเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น การมองและพัฒนามหาวิทยาลัยฯ ในทุกด้าน ทุกมิติ เป็นประเด็นสำคัญมาก ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม การค้นคว้าวิจัย การเป็นผู้นำทางวิชาการ การเชื่อมโยงกับโลกภายนอก การปรับรื้อหลักสูตร พัฒนากระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมการทำงาน การพัฒนาศักยภาพนิสิต การพัฒนาโครงสร้าง ระบบ และกลไกในการบริหารจัดการ ฯลฯ เพื่อให้มหาวิทยาลัยผลักดันสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นให้จงได้

หนังสือ "อดีตเพื่ออนาคต"
วันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
28 เมษายน 2548

กฐินพระราชทาน สื่อการเรียนรู้ และศิลปวัฒนธรรม

27 สิงหาคม 2547

ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินให้หน่วยราชการหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ นำไปทอด ณ วัดหลวง ในช่วงกฐินกาลหลังออกพรรษา นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณสืบทอดมา กฐินที่ทอดกันในปัจจุบัน มีทั้ง **กฐินหลวง** และ **กฐินราษฎร์** กฐินหลวงก็มีทั้ง **กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดด้วยพระองค์เอง กฐินต้นเกิดขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการเสด็จประพาสเป็นการส่วนพระองค์หรือเสด็จประพาสต้น และ **กฐินพระราชทาน** ดังที่กล่าวมาแล้ว

ส่วน **กฐินราษฎร์** ก็มีทั้ง **มหากฐิน** ที่ผู้คนไปร่วมจำนวนมาก **กฐินสามัคคี** ที่ร่วมกันบริจาค **จุลกฐิน** หรือกฐินที่จัดเป็นพิธีการใหญ่ ผู้คนร่วมแรงร่วมใจ พิธีเสร็จสิ้นในวันเดียว และ **กฐินตก** ที่ตกค้างจากการทอดกฐินในปีนั้น

ประเพณีทอดกฐินมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เพื่อให้ภิกษุสงฆ์รับผ้ากฐินได้เมื่อออกพรรษาแล้ว ตามพุทธประวัติ นางวิสาขาได้ถวายกฐินเป็นคนแรก สำหรับในประเทศไทยของเรา ก็มีหลักฐานการทอดกฐินมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย

อาจารย์ชวนพิศ อิฐรัตน์ ได้อ้างถึงคำพูดของ เสรีย โกเศศ เกี่ยวกับกฐินไว้ว่า "ประเพณีเช่นนี้ ย่อมมีค่าควรแก่ชีวิตของคนไทย จึงได้ประพฤติสืบต่อมาไม่ขาดสาย เท่ากับเป็นการศึกษาโดยปริยายของคนแต่ก่อน ฝึกตนให้เป็นคนใจบุญ รู้ค่าและคุณของความสามัคคี มีจิตใจร่าเริง ไม่ใจแคบ"

กฐินพระราชทาน ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร 2548

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ถือปฏิบัติการทอดกฐินพระราชทานสืบต่อมายาวนาน ในปีที่ผ่านมา (2546) ได้นำพระกฐินพระราชทานไปทอดที่วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร (19 ต.ค. 2546) จังหวัดลำพูน

นครลำพูนหรือนครหริภุญชัยและวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร มีประวัติสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งพระนางจามเทวีทรงสร้างเมืองลำพูน เป็นเมืองเก่าสุดของอาณาจักรล้านนา อายุกว่า 1,300 ปี พระรอดและพระคง องค์ใดองค์หนึ่งหนึ่งในเบญจภาคี ก็คู่บ้านคู่เมืองมากับเมืองลำพูนเช่นกัน

ด้วยความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดมายาวนานจากพระนางจามเทวี ก่อนเชียงแสน เชียงใหม่ สุโขทัย ผู้เฒ่าผู้แก่ยังคงมีภาพอดีตที่ประณีตงดงาม ใฝ่ใจในพระพุทธศาสนา สะอาด ประณีต นุ่มนวล สงบ อาหารการกินและการประดิดประดอยสิ่งต่างๆ ดอกไม้ ใบตอง ฯลฯ บอกภาพอดีตและความเป็นชาวลำพูนได้อย่างงดงาม

กฐินพระราชทานของ มศว ได้มีผู้เข้าร่วมมากมาย มีการแสดงแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและศิลปะการแสดง การแสดงจากลำพูนและจากกรุงเทพมหานคร ความงดงามที่หลากหลาย การสืบทอดที่นุ่มนวล และการปรับตัวไปพร้อมกับกระแสสังคม มีการปล่อยโคมลอย รับประทานอาหารแบบขันโตกร่วมกัน ในคืนสมโภชองค์พระกฐินพระราชทาน

นอกจากนั้น ยังได้ผนวกการทอดผ้าป่าหนังสือ เพื่อให้กฐินพระราชทานแสดงวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยฯ ในเชิงวิชาการไว้ด้วย ได้จัดทอดผ้าป่าหนังสือสำหรับโรงเรียนต่างๆ อีก 11 โรงเรียน ก็ทำให้กฐินพระราชทานมีความหมายยิ่งขึ้น

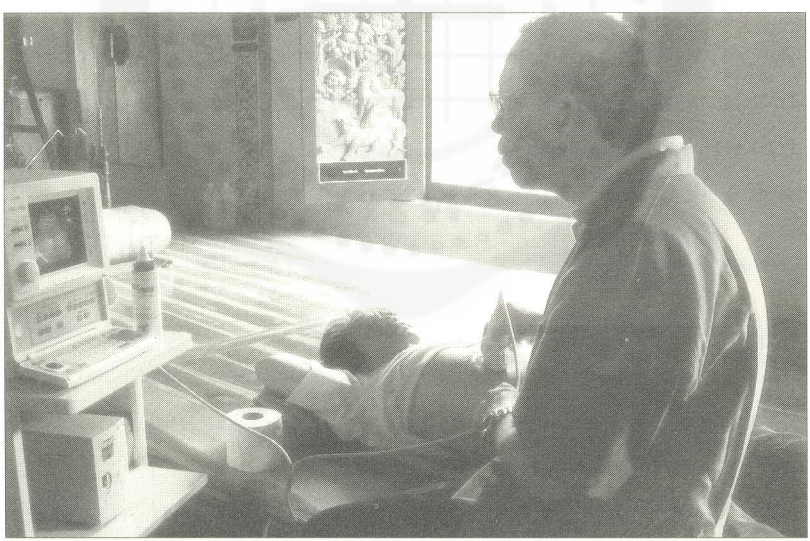
ขบวนแห่กฐินพระราชทานที่ได้รับการตกแต่งอย่างสวยงามแบบล้านนา ผู้คนและข้าราชการในชุดปกติขาวที่เข้าร่วมขบวนแห่มากมาย พิธีกฐินพระราชทานที่เรียบง่าย ศรัทธา สงบและสมาธิ

หนังสือที่ระลึก **"โคลงนิราศหริภุญชัย" ศาตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร** สอบกับต้นฉบับเชียงใหม่ (หนา 356 หน้า) ก็เป็นหนังสือที่ระลึกเชิงวิชาการที่มีความหมายด้วย

สำหรับปีนี้ (6 พ.ย.2547) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะนำองค์กฐินพระราชทานไปทอด ณ วัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง พุทธศักราช 2548 วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม พุทธศักราช 2549 วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัดไชโยวรวิหาร วัดหลวงที่ชาวบ้านแถบนั้นเรียกว่า **"วัดไชโยฯ"** คนบ้านไกลและนักส่องพระเครื่องนิยมเรียกว่า **"วัดเกษไชโย"** บางท่านบอกว่า **"วัดเกศไชโย"** พระครูพิศาลชัยมงคลยืนยันว่า **"วัดเกษไชโย"** เพราะเป็นชื่อเฉพาะแม้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานจะไม่ปรากฏก็ตาม

วัดไชโยฯ มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) มานั่งได้ที่วัดไชโยฯ จึงสร้างพระมหาพุทธพิมพ์ (หลวงพ่อโตในวิหารใหญ่) ไว้เป็นที่ระลึก ตามประวัติว่าพระนั่งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยองค์นี้พังทลายลงมา 2 ครั้ง

คุณหมอณรงค์ชัย ยิ่งศักดิ์มงคล ประธานโครงการหน่วยการแพทย์เคลื่อนที่บูรณาการบริการที่ จังหวัดอุตรดิตถ์ 2548

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ **เจ้าพระยารัตนบดินทร (บุญรอด)** สมุหนายก สำเร็จราชการกรมมหาดไทย เป็นแม่กองปฏิสังขรณ์ และสร้างพระวิหารครอบพระพุทธรูปองค์ใหญ่ (2430) การกระทุ้งฐานรากได้ทำให้พุทธรูปพังลง จึงโปรดเกล้าฯ ให้ **พระองค์เจ้าประดิษฐ์วรการ** ช่างปั้นปฏิมากรรมฝีมือยอดเยี่ยมสมัยนั้น ดำเนินการปั้นพระมหาพุทธพิมพ์ การปั้นครั้งนี้ได้ลดขนาดให้เล็กลง ดังที่ปรากฏอยู่จนถึงทุกวันนี้

การทอดพระกฐินพระราชทานของ มศว ปีนี้ ผนวกสื่อการเรียนรู้และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยจะร่วมทอดผ้าป่าหนังสือและร่วมพัฒนาห้องสมุดให้กับโรงเรียนต่างๆ รวม 23 โรงเรียน และมีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ไปรักษาเยียวยาและให้คำแนะนำทางด้านสุขภาพพลานามัยอีกด้วย

ดำเนินการจำลองรูปสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) และพระมหาพุทธพิมพ์ หน้าตักกว้าง 9 นิ้ว ช่างปั้นฝีมือยอดเยี่ยม **อาจารย์บำรุงศักดิ์ กองสุข** หล่อด้วยสำริดพิเศษจากออสเตรเลีย ค่าเช่าสำหรับเป็นพุทธบูชาองค์ละ 4,900 บาท (สี่พันเก้าร้อยบาท) รายได้ทั้งหมดร่วมทอดกฐินพระราชทานครั้งนี้

เช็คหรือธนาณัติสั่งจ่าย **"มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"** หรือโอนเงินบัญชีออมทรัพย์ ธนาคารทหารไทย สาขาย่อย มศว ประสานมิตร "เงินรายได้ มศว เลขที่ 167-2-013346-1" พร้อมทั้งส่งสำเนาการโอนเงินไปที่ คุณพัฒนา สงวนกล่ำจิตต์ สำนักงานอธิการบดี มศว สุขุมวิท 23 กทม.10110 (โทร. 0-2258-4109 โทรสาร 0-2260-1011)

มหาวิทยาลัยฯ จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกงานกฐินพระราชทานปีนี้ ประวัติความเป็นมาวัดไชโยวรวิหาร สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) พระพิมพ์สมเด็จฯ คาถาชินบัญชร ภาพวัด ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามมาก และภาพพระพิมพ์สมเด็จวัดเกษไชโยทุกรุ่น (นักส่องพระไม่ควรพลาด)

กฐินพระราชทานที่ผนวกสื่อการเรียนรู้และศิลปวัฒนธรรมให้เป็นหนึ่งเดียว

มติชนสุดสัปดาห์ : ศิลปพิจารณ์
27 สิงหาคม 2547

"ราชพฤกษ์เกมส์" กีฬามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 34
ทำไมต้องกีฬาสีเขียว
ทำไมต้องเพื่อคุณภาพชีวิต สติปัญญา วิชาการ และกัลยาณมิตร

19-26 มกราคม 2550

เมื่อครั้งที่เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาที่เป็นปัญหาและไม่มีความสุขคือวิชาพลศึกษา ด้วยเป็นคนผอม ร่างกายไม่แข็งแรง และครูสอนมุ่งแต่กีฬาเพื่อชัยชนะและกล้ามเนื้อ เมื่อเข้าเรียนที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา

ถ่ายจากหอพระ มศว องครักษ์ 2550

ประสานมิตร ในระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2511 ซึ่งเป็นหลักสูตร กศ.บ.ศิลปศึกษา ในระดับปริญญาแห่งแรกในประเทศไทย รุ่นที่ 1 ในปีเดียวกันนั้น วิทยาลัยวิชาการศึกษา ก็มีหลักสูตร กศ.บ.พลศึกษา รุ่นที่ 1 และแห่งแรกในประเทศไทยด้วยเช่นกัน ศิลปะซึ่งเป็นศาสตร์ที่ต้องมีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ มีกระบวนการ และมีทักษะ และ "พลศึกษา" ที่ต้องมีกระบวนการและมีทักษะเช่นเดียวกัน ทำให้นิสิตแปลกหน้า 2 วิชาเอกใหม่เอี่ยมดังกล่าวเป็นเพื่อนกันอย่างใกล้ชิด ท่ามกลางระบบและพื้นที่ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาที่ใกล้ชิดและอบอุ่น ชาวพลศึกษาที่ร่างกายสง่างาม นักกีฬา นักเต้นรำและสาวกรีด กับชาวศิลปะที่ผอมบาง ดูกระเซอะกระเซิง และเต็มไปด้วยความฝัน สาวก็กรีดไปอีกเส้นทางหนึ่ง

หลังจากที่เคยทราบว่า ชาวแสนแสบในอดีต ครั้งท่านอาจารย์ชม ภูมิภาค ยังเป็นนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงและวิทยาลัยวิชาการศึกษา เราเคยยิ่งใหญ่ทางด้านกีฬา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "รักบี้" อดีตได้คืนกลับมาอีก ด้วยนิสิตพลศึกษารุ่นแรก ได้กลายเป็นแชมป์รักบี้ โดยชนะวชิราวุธวิทยาลัยอย่างเด็ดขาด นั่นคือพลังและแรงกระตุ้นที่มีความหมายมาก กองเชียร์ทุกนัดที่ดีที่สุด เสียงดังที่สุด ท่าทางแปลกที่สุด และผอมที่สุด ก็ดูเหมือนจะเป็นชาวศิลปะ

เมื่อวิทยาลัยวิชาการศึกษาพัฒนาเป็น **"มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"** พุทธศักราช 2517 **"พลศึกษา"** มศว พัฒนาเป็น **"คณะพลศึกษา"** แห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย ("ศิลปศึกษา" พัฒนาเป็น "คณะศิลปกรรมศาสตร์" 2536) ครูบาอาจารย์ทางพลศึกษามีบทบาทในมหาวิทยาลัยเป็นอย่างมาก การพลศึกษาก้าวไกลไปจนกระทั่งพัฒนาเป็น **"วิทยาลัยวิชาการศึกษา วิทยาเขตพลศึกษา"** ที่สนามศุภชลาศัย สนามกีฬาแห่งชาติ กทม. นับว่ายิ่งใหญ่มากในระดับประเทศ กอปรกับบุคลากรทางพลศึกษาของ มศว ได้ก้าวไกลไปสู่บุคลากรทางด้านกีฬาระดับอาเซียน เอเชีย และนานาชาติ ไม่ว่าจะเป็น ดร.ณัฐ อินทรปาณ ดร.ศักดิ์ชาย ทัพสุวรรณ อาจารย์วราวุธ สุมน และท่านอื่นๆ ผมเฝ้าชื่นชมและมีความหวังลึกๆ ทางด้านการพลศึกษาอยู่ในใจตลอดมา

อยากเห็นการศึกษาไทยทุกระดับที่พัฒนาและสร้างดุลยภาพของสมองทั้งสองด้าน อยากเห็นพลังของการศึกษาไทยแสดงพลังของศาสตร์และศิลป์ หยินและหยาง ความเชื่อส่วนตัวคือ คนเก่งด้านเดียวไม่ใช่คนเก่งและมักจะขาดพลังต่อต้านการศึกษาที่มีแต่ความรู้อย่างเลื่อนลอย มีแต่วาทศิลป์ อยากเห็นครูอาจารย์ที่เป็นคนเก่ง คนฉลาด คนดีมีศีลธรรม แม้ตนเองเป็นนักเรียนที่เข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ แล้วมาเรียนทางศิลปะ ก็ไม่อยากเห็นสังคมคลั่งไคล้แต่เพียงวิทยาศาสตร์เท่านั้น การข้ามพื้นที่ทางวิชาการของตนเองด้วย นั่นคือความเฉลียวฉลาดที่แท้จริง

ได้ติดตามพัฒนาการของการพลศึกษามาอย่างต่อเนื่อง ได้เห็นจุดแข็งจุดอ่อนหลายประการ เมื่อทศวรรษที่แล้ว ผู้ใหญ่ของเราในสังคมได้ผลักดันให้ มศว องครักษ์ ได้รับงบประมาณเพื่อสร้างสนามกีฬาสำหรับการแข่งขัน 600 ล้านเศษ วันนี้ในบรรดามหาวิทยาลัยด้วยกัน สนามกีฬาของเราจะเป็นรองก็เพียงมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้งบประมาณสร้างสนามกีฬาพร้อมกัน ไม่น้อยกว่า 2,400 ล้าน งบประมาณสร้างสนามกีฬาดังกล่าว **ผู้บริหารในอดีตได้ยืนยันกับสำนักงบประมาณไว้ว่า "คณะพลศึกษา" จะย้ายจาก มศว ประสานมิตร ไปอยู่ "มศว องครักษ์"** วันนี้คณะพลศึกษาได้มีสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาอยู่ที่ มศว องครักษ์ และวิทยาศาสตร์การกีฬากำลังพัฒนา **"สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย"**

สถาบันฯ ได้ทำกิจกรรมหลายอย่าง รวมทั้งการเข้าไปร่วมกับ "สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย" เกื้อหนุนทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา เป็นสถานที่เก็บตัวและฝึกซ้อม และดูเหมือนจะมีอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่จะทำงานร่วมกันต่อไป นั่นคือความภาคภูมิใจของมหาวิทยาลัยฯ และสังคม

พร้อมกันนั้น ปัจจุบันมหาวิทยาลัยฯ ก็พัฒนา **"ศูนย์กีฬา มศว"** ดูแลพื้นที่สนามกีฬาและผลักดันกิจกรรมต่างๆ ทางด้านการกีฬา อย่างเข้มแข็งพอสมควร

พุทธศักราช 2541 การแข่งขันกีฬาเอเชี่ยนเกมส์ ครั้งที่ 13 เมื่อครั้งเป็นคณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ ผมได้รับเกียรติและความไว้วางใจอย่างสูงยิ่งจากท่านอาจารย์ ดร.ศักดิ์ชาย ทัพสุวรรณ ซึ่งท่านดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ กกท.

อยู่ในขณะนั้น ท่านเชื่อใจให้ผมเป็นประธานการมอบเหรียญรางวัล ตกใจมาก ด้วยกีฬาเอเชี่ยนเกมส์เป็นกีฬาระดับนานาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในระดับสากล อยากบอกว่า งานนั้นเหนื่อยที่สุดในชีวิตครั้งหนึ่ง งานหนาหนัก ดูแลผู้คนมากมาย ดาราและสาวสวยมากมาย ประสานกับหลายส่วนที่ทำงานอย่างอ่อนระบบ อ่อนความรับผิดชอบ ก็ถือว่าเป็นงานในชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยด้วย

หลังจากนั้น พุทธศักราช 2542 มศว รับเป็นเจ้าภาพกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 27 สมัยที่ รองศาสตราจารย์ คุณหญิงสุมณฑา พรหมบุญ ดำรงตำแหน่งอธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล หวังพานิช ประธานดำเนินการที่เคารพรักนับถือยิ่ง ณ มศว องครักษ์ ผมและชาวคณะศิลปกรรมศาสตร์ทำหน้าที่มากมายหลายอย่าง ทั้งพิธีเปิดและปิด มอบเหรียญรางวัล ผมออกแบบกระถางคบเพลิงที่เห็นเป็นสง่าอยู่ทุกวันนี้ งานหนักมากอีกครั้งหนึ่งของพวกเรา

ด้วยประสบการณ์งานใหญ่และงานหนักทั้งสองครั้ง เมื่อเข้ารับหน้าที่ **อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** 28 มิถุนายน 2546 งานแรกๆ ที่คิดก็คือ "ในช่วงวาระ 4 ปี มศว ขอเป็นเจ้าภาพกีฬามหาวิทยาลัยสักครั้ง" ทั้งประสบการณ์ ทั้งความเชื่อมั่นในศักยภาพทางพลศึกษา ทั้งผู้ใหญ่ทางด้านพลศึกษาของเราในสังคมไทย และอยากจะบอกกับสังคมว่า **"เราคือพลศึกษา"** ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว **"ราชพฤกษ์เกมส์"** กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 34 จึงเกิดขึ้น

บริบทของการกีฬา การพลศึกษา และการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยในวันนี้ ต่างไปจากทศวรรษที่แล้วพอสมควร กีฬากระแสโลกหรือกระแสสากลมาแรง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารในสังคมก้าวไกลไปทุกซอกทุกมุม เราต่างอยากดูกีฬาระดับสากลมากกว่าระดับเล็กๆ "กีฬามหาวิทยาลัย" กลายเป็นของเล่นเล็กๆ ของสังคมและของชาวมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยและผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับกีฬามหาวิทยาลัยและการกีฬาน้อยลง ยกเว้นมหาวิทยาลัยเพียงไม่กี่แห่ง ที่ทุ่มซื้อตัวนักกีฬา และหวังว่าจำนวนเหรียญรางวัลจะสร้างชื่อเสียงและจะสัมพันธ์กับความเข้มแข็งทางด้านอื่นๆ มุมมองและฐานคิด

เกี่ยวกับการกีฬาเปลี่ยนไป มหาวิทยาลัยไทยที่เข้าแข่งขันจากจำนวนสิบกลายเป็นร้อย ภาคเอกชนมองไม่เห็นความสำคัญกีฬามหาวิทยาลัย เมื่อมีมหาวิทยาลัยเข้าร่วมแข่งขันเป็นร้อย กกมท. ก็ยังไม่เคลื่อนไหวหรือปรับวิธีคิดใหม่ ฯลฯ

ผมเองเชื่อว่า การกีฬาที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาในสังคมหลังสมัยใหม่ การศึกษาในทุกระดับ ต้องไม่ใช่ "การกีฬาเพื่อชัยชนะเพียงเท่านั้น" กีฬาเพื่อชัยชนะหรือกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ ควรเป็นเพียงส่วนหนึ่งของผู้มีความสามารถพิเศษ (Giftedness) ที่สถาบันการศึกษาทุกระดับ ทุกแห่ง ต้องให้ความสำคัญ (ให้ความสำคัญมากกว่าที่เป็นกันอยู่ในทุกวันนี้) แต่สำหรับมวลนักเรียนนิสิตนักศึกษาแล้ว ควรต้องเป็นกีฬาเพื่อพัฒนาสุขภาวะหรือสุขภาพพลานามัยของทุกคน บนหลักคิดที่ว่า ถ้าคนในชาติอ่อนแอก็อย่าหวังว่าประเทศชาติจะพัฒนาอะไรได้ "กีฬาเพื่อสุขภาพ" นั้น กีฬาย่อมพัฒนาความเข้มแข็ง พัฒนาพลังการแข่งขัน ความกระตือรือร้น พัฒนาการคิด การวางแผน การตัดสินใจ พัฒนาน้ำใจ ความเป็นสุภาพบุรุษ สุภาพสตรี พัฒนามิตร พัฒนาการอยู่ร่วมกันบนโลกสีเขียวในระบบนิเวศวิทยาอย่างสันติสุข

การพลศึกษาหรือการกีฬา ต้องไม่ยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือแยกส่วนดังเช่นอดีต การศึกษาในอดีตที่แยกศาสตร์ แยกผู้คน ให้เก่งคนละหนึ่งอย่างแล้วอ่อนแออีกคนละร้อยอย่าง กีฬาเพื่อสุขภาวะต้องผสานกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา วัฒนธรรม ชุมชน แม้ "กีฬาเพื่อชัยชนะ" ก็ยืนอยู่อย่างแห้งแล้งโดดเดี่ยวไม่ได้เช่นกัน วิทยาศาสตร์การกีฬา วิทยาศาสตร์สุขภาพ จิตวิทยา ศาสนาและสมาธิ ก็ต้องฉลาดเลือกให้เป็นประโยชน์ด้วยเช่นกัน รวมทั้งกีฬาที่มีความรุนแรง ทำร้ายซ่อนเร้น ก็ควรได้รับการพัฒนาด้วย

นั่นคือ **"กีฬาสีเขียว"** ของราชพฤกษ์เกมส์ กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 34 **"เพื่อคุณภาพชีวิต สติปัญญา วิชาการ และกัลยาณมิตร"**

ผมเชื่อว่า มหาวิทยาลัยควรนำสังคมไปสู่สิ่งที่ดีงาม มหาวิทยาลัยต้ององอาจที่จะคิดสิ่งที่ดีงาม คิดสิ่งใหม่ที่ดีกว่า เป็นต้นแบบของสังคม มีระบบแบบแผน มีความมุ่งมั่นจริงจัง มีความประณีต พัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างจาก

วิชาการ หายใจเข้าออกเป็นวิชาการ งานวิชาการทางการกีฬาและสุขภาวะต้องมีความหมายมีความสำคัญด้วย มองการเปลี่ยนแปลงของโลก มองผลกระทบต่อสังคม ชุมชน ศิลปวัฒนธรรม ถ้ามหาวิทยาลัยไม่สามารถเป็นเช่นนั้นได้ ก็ไม่ควรเป็นมหาวิทยาลัย

กีฬาสีเขียวครั้งนี้ จึงปฏิเสธสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายศีลธรรมจรรยา สุขภาพพลานามัย ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมในสังคมด้วย และเราก็จะขอย้ายพิธีเปิดและปิด ที่ทุ่มเงินมหาศาลเพื่อโฆษณาสินค้า จากกลางแจ้งเข้าสู่ในอาคาร ใช้ "In House Production" ในพิธีเปิดและปิด เพื่อสะท้อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสดงศักยภาพของเรา และพิธีดังกล่าวต้องมีสาระ มีประเด็น และมีคุณภาพเกี่ยวข้องกับการกีฬา การพลศึกษา และ **"กีฬาสีเขียวเพื่อคุณภาพชีวิต สติปัญญา วิชาการ และกัลยาณมิตร"** อย่างแท้จริง

"ราชพฤกษ์เกมส์" กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 34
กีฬาสีเขียวเพื่อคุณภาพชีวิต สติปัญญา วิชาการ และกัลยาณมิตร
19-26 มกราคม 2550

ครึ่งศตวรรษและอีกก้าวหนึ่งของโรงเรียนสาธิต มศว

16 พฤษภาคม 2549

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีอายุผ่าน 57 ปีมาแล้ว อีกสามปีแซยิด โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสามแห่ง ก็ล้วนมีอายุนับด้วยครึ่งศตวรรษ ซึ่งนับว่าผ่านร้อนผ่านหนาว ผ่านประสบการณ์ ผ่านการบริหารจัดการทั้งในระดับโรงเรียน ระดับคณะศึกษาศาสตร์ และระดับมหาวิทยาลัยฯ มาแล้วมากมาย ด้วยบุคลิกภาพการบริหารจัดการที่แตกต่างกันออกไป ภายใต้หลักการที่สืบทอดกันมา ฟูเฟื่องโดดเด่น ขึ้น-ลง ในช่วงเวลาต่างๆ กัน และมักสัมพัทธ์กับการขึ้น-ลงของมหาวิทยาลัยฯ ด้วย

โรงเรียนสาธิตหรือ "Demonstration School" เป็นอิทธิพลกระแสตะวันตกที่เข้ามาพร้อมกับการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressive Education) อาจกล่าวได้ว่ามาพร้อมกับ "ความเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา" พร้อมกับจิตวิทยาเชิงพัฒนาการ จิตวิทยาเชิงพฤติกรรม จิตวิทยาเชิงมนุษยนิยม โรงเรียนสาธิตเป็นเสมือน "แหล่งทดลอง" ของคณะศึกษาศาสตร์ และคณะอื่นๆ ที่ผลิตบัณฑิตทางด้านการศึกษา สำหรับ มศว แล้ว ก็หมายรวมถึง คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะพลศึกษา และบัณฑิตวิทยาลัย เฉพาะในส่วนที่ร่วมผลิตหลักสูตร กศ.บ. กศ.ม. กศ.ด. เป็นแปลงทดลองจากผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ ของคณาจารย์ ในการผลิตบัณฑิต และคณาจารย์ที่สอนในระบบโรงเรียนสาธิต

ครึ่งศตวรรษกับการเป็น "Demonstration School" ของ มศว และตามมาด้วยอีกหลายต่อหลายแห่งในมหาวิทยาลัยต่างๆ กล่าวเฉพาะ มศว แล้ว

แหล่งเรียนรู้เพื่อชุมชน "ศูนย์ศึกษาภูมิปัญญาไทยในรามเกียรติ์" รร.สาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) 2550

วันนี้เรามี รร.สาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) รร.สาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) และ รร.สาธิต มศว ปทุมวัน ซึ่ง รร. สาธิต มศว ปทุมวัน เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ การศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 และ 4 รร.สาธิต มศว ปทุมวัน เปิดสอนทั้งหลักสูตรปกติภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (EPTS)

ช่วงเวลาครึ่งศตวรรษที่ผ่านมานั้น ได้แสดงบทบาทในสังคมไทยสูงมาก ถ้าดูจากดัชนีที่ศิษย์เก่า ศิษย์เก่ามากมายกำลังมีบทบาทนำอยู่ในสังคมไทยขณะนี้ หรือถ้าดูจากความนิยม ปริมาณการสอบแข่งขัน ปริมาณการร้องขอเข้าเป็นผู้มีอุปการคุณสูงมาก จนก่อให้เกิดความวุ่นวายสับสน ก่อให้เกิดกระบวนการวางแผนเข้าอุปการคุณล่วงหน้าในรูปแบบต่างๆ กัน ซึ่งอาจจะดูไม่สัมพันธ์กับสังคมโดยรวมมากนัก ซึ่งระบบและกระบวนการดังกล่าว เป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องต้องพูดคุยกัน

จุดแข็งของโรงเรียนสาธิตโดยรวมคือ ความพยายามในการสร้างภาวะผู้นำ การเป็นนักกิจกรรม การเป็นผู้ให้ในสังคม ซึ่งก่อให้เกิดการกล้าคิดกล้าทำ คิดนอกกรอบ และ "ความเป็นเพื่อน" ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น ระบบการศึกษาที่สัมพันธ์กับระบบมหาวิทยาลัยฯ อาจเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่อิสระ คล่องตัว และเป็นผู้ใหญ่เร็ว ท่ามกลางจุดแข็งนั้น ก็คงมีจุดอ่อนอยู่ด้วยเช่นกัน การที่มหาวิทยาลัยฯ เปิดเสรีภาพให้โรงเรียนสาธิตคิดอ่านปรับเปลี่ยน พัฒนา และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาได้ อาจเป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนสาธิตกล้าที่จะคิดและเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดติดกับกรอบจำกัดในระบบโรงเรียนขั้นพื้นฐานทั่วไป

เมื่อวิทยาลัยวิชาการศึกษาพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในภาวะเปลี่ยนผ่านจากการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางทางการศึกษา มาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive University) เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่มีจุดอ่อนหลายประการ ซึ่งจุดอ่อนนั้นส่งผลกระทบไปสู่ความเป็นโรงเรียนสาธิตฯ ด้วยเช่นกัน พร้อมกันนั้นก็เป็นช่วงเวลาที่สังคมปรับเปลี่ยนรุนแรงมาก รัฐบาลแต่ละรัฐบาลอ่อนแอในการผลักดันระบบการศึกษา สังคมสับสนขึ้น

มีความรุนแรงมากขึ้น ตัวป้อนเข้าสู่ระบบการศึกษาขาดพลังในการพัฒนาและขาดพลังในการเรียนรู้ โรงเรียนสาธิตค่อนข้างละเลยการเป็น "Demonstration School" ได้รับการวิพากษ์จากสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งคำถามที่เจ็บและคันสำหรับนักการศึกษาคือ "โรงเรียนสาธิตเป็นได้เพียงโรงเรียนสวัสดิการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเท่านั้นหรือ"

ณ วันนี้ โรงเรียนสาธิตดำเนินการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัยฯ มิได้ขึ้นอยู่กับสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีหลักสูตรอิงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ แต่พัฒนาปรับเปลี่ยน เพิ่มเติม ย่อและขยาย บนฐานวิชาการ หลักการ และนโยบายของโรงเรียนสาธิตฯ คณะศึกษาศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ขณะนี้ มศว ได้มีคณะกรรมการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนสาธิต อธิการบดีเป็นประธาน รองอธิการบดีและคณบดีที่เกี่ยวข้อง ผอ.โรงเรียนสาธิตทุกแห่ง หัวหน้าสำนักงานอธิการบดี เป็นกรรมการ เป็นคณะกรรมการเชิงนโยบายที่พยายามจะขับเคลื่อนให้โรงเรียนสาธิตแสดงอัตลักษณ์ แสดงความเป็นโรงเรียนสาธิต แสดงศักดิ์ศรีและความเข้มแข็งของตน เราพิจารณากันถึงยุทธศาสตร์ ทิศทาง โครงสร้าง ระบบ ความเข้มแข็งและความก้าวหน้าของบุคลากร และ "การพิจารณา" นั้นต้องส่งผลอย่างเป็นรูปธรรม ขณะนี้หลายสิ่งหลายอย่างได้ปรับตัวไปแล้วพอสมควร

นอกจากหลักการของคำว่า "Demonstration" ในฐานะที่โรงเรียนสาธิตเป็นแปลงทดลองดังกล่าวแล้ว เรามองว่า วันนี้โรงเรียนสาธิตต้องพิจารณาคำว่า "Laboratory" หรือ "Research laboratory" ด้วยเช่นกัน

กรณีศึกษา คณะแพทยศาสตร์หรือโรงเรียนแพทย์ต้องมีโรงพยาบาลเป็นห้องทดลองและเรียนรู้สำหรับนิสิตแพทย์ โรงพยาบาลของโรงเรียนแพทย์ต่างจากโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลเป็นห้องทดลอง ศึกษาค้นคว้าและวิจัยของแพทย์และนักเรียนแพทย์ ก็เช่นกัน โรงเรียนสาธิตควรเป็นห้องทดลอง (Lab) ของคณาจารย์ในโรงเรียนสาธิตและคณาจารย์ในคณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญมากด้วยเช่นกันคือ เป็นห้องทดลองของนิสิตทางด้านการ

ศึกษาทุกคนจากทุกคณะ ทุกวิชาเอก กล่าวเฉพาะนิสิตทางด้านการศึกษา โรงเรียนสาธิตฯ จึงมิใช่เพียงโรงเรียนๆ หนึ่งที่ส่งนิสิตลงไปฝึกสอนเพียงภาคเรียนละไม่กี่คน ผมได้ให้นโยบายไว้ว่า ต่อไปนิสิตทางด้านการศึกษา ทุกวิชาเอก ต้องส่งไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตครูห้าปีตามหลักสูตรใหม่ทุกคนต้องผ่านระบบโรงเรียนสาธิตฯ ของเรา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ต้องไม่ใช่เพียงแค่การฝึกสอนอย่างฉาบฉวย ต้องลงไปช่วยทำ ลงไปเรียนรู้ทุกอย่างเท่าที่คณาจารย์และบุคลากรโรงเรียนสาธิตทำอยู่ เรียนรู้การเรียนการสอน การดูแลนักเรียน การจัดกิจกรรม การแนะแนว การบริหารจัดการ ฯลฯ

นอกจากนั้นแล้ว การเป็นโรงเรียนสาธิตในปัจจุบัน ยังก้าวไกลไปถึงการเป็นต้นแบบ "Prototype" หรือเป็นทางเลือกหนึ่งในสังคม มหาวิทยาลัยฯ ได้เสนอ Megaproject การเป็นโรงเรียนต้นแบบไปยัง ฯพณฯ รมว.ศธ. ก็หวังว่าแนวคิดและโครงการดังกล่าวจะก่อเกิดเป็นรูปธรรม แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบกระบวนการเรียนการสอน โปรแกรมการเรียน ความหลากหลายของนักเรียน นักเรียนพิเศษและต้องการพิเศษ กิจกรรมเพื่อชุมชน การร่วมพัฒนาโรงเรียน กทม. ฯลฯ ก็เป็น **"ต้นแบบ"** ในตัวตนของการเป็นโรงเรียนสาธิตอยู่แล้วพอสมควร

กล่าวถึงการประเมินระบบมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน การประเมินของ สมศ. อย่างกัลยาณมิตรรอบแรกได้ผ่านไปแล้ว ช่วงห้าปีต่อไป มหาวิทยาลัยฯ ได้ถูกบังคับให้ทำสัญญา ยืนยันบนความพร้อมและความพยายามของตนเองต่อ สกศ. และ สมศ. คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยได้ยืนยันว่าห้าปีต่อไปนี้ มศว จะเน้นการผลิตบัณฑิต 40 เปอร์เซ็นต์ วิจัย 30 เปอร์เซ็นต์ บริการวิชาการแก่สังคม 20 เปอร์เซ็นต์ ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 10 เปอร์เซ็นต์ มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนนับด้วยร้อยแห่ง ได้ถูกจัดออกเป็นสี่กลุ่ม กลุ่มที่เน้นการสอนและวิจัย กลุ่มที่เน้นการสอนและบริการวิชาการแก่สังคม กลุ่มที่เน้นการสอนและการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และกลุ่มที่เน้นการสอน มหาวิทยาลัยเก่าและใหญ่ทั้งหลาย รวมทั้ง มศว ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่หนึ่งคือ "สอนและวิจัย" ประมาณ 20 แห่ง

มหาวิทยาลัยฯ กำลังเร่งเครื่องปรับโครงสร้าง หลักสูตร ภาระงาน งบประมาณ ให้สอดคล้องกับพันธสัญญาดังกล่าว เพื่อให้สามารถขับเคลื่อน มศว ไปสู่เป้าหมาย **"สอนและวิจัย"** ตามน้ำหนักที่ได้ทำสัญญาไว้ กำลังปรับโครงสร้างฝ่ายวิจัยในสำนักงานอธิการบดีให้เป็นองค์กรอิสระในการบริหารจัดการ ระดับคณะ สถาบัน สำนัก คณะกรรมการบริหารวิชาการกำลังเร่งเรื่องการปฏิรูปหลักสูตรทุกคณะ ระบบวิจัยคล่องตัวขึ้นแล้ว เท่าที่ผ่านมางบประมาณเพื่อการวิจัยโดยรวมดูเหมือนไม่เกิน 10 ล้าน งบประมาณปีต่อไป (2550) ประมาณ 50 ล้าน ทั้งการเปิดเพดานกองทุนวิจัยและการเพิ่มงบประมาณเพื่อการวิจัยของคณะจาก 3 % เป็น 5 % ก็หวังว่างบประมาณดังกล่าวจะผลักดันกระบวนการวิจัย ประสิทธิภาพการวิจัย และผลงานวิจัยได้ดี สิ่งที่ห่วงคือผู้ทำวิจัยและคุณภาพของวิจัย

คำถามจึงตามมาว่า แล้วโรงเรียนสาธิต คณาจารย์โรงเรียนสาธิตที่เกี่ยวข้องจะรับผิดชอบเรื่องนี้อย่างไร ผู้บริหารคณะศึกษาศาสตร์และโรงเรียนสาธิตต้องแจ้งมหาวิทยาลัยฯ ว่า สัดส่วนการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ในเชิงสัมพัทธ์กับพันธสัญญาของมหาวิทยาลัยเป็นอย่างไร

จริงอยู่ในช่วงเวลาที่ผ่านมา การวิจัยซึ่งส่งผลไปสู่ตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์โรงเรียนสาธิต มีขีดจำกัดด้วยปัจจัยหลายอย่าง เมื่อเป็นปัญหาเช่นนั้น การบริหารจัดการของผู้บริหารจะพัฒนาอย่างไร การวิจัยแบบสูตรสำเร็จที่เป็นปัญหาเก่าเท่าที่ผ่านมา จะได้มีการสัมมนา พูดคุยและเปิดมิติการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ ให้กว้างและหลากหลายขึ้นหรือไม่ สอดคล้องกับจุดเด่นและขีดจำกัดของคณาจารย์โรงเรียนสาธิตอย่างไร กระบวนการเรียนการสอน กรณีศึกษามากมาย เด็กความสามารถพิเศษ เด็กต้องการพิเศษ นวัตกรรมสื่อการเรียนรู้มากมาย จะนำมาอรรถาธิบายทางวิชาการให้เป็นวิจัย ให้เป็นงานวิชาการได้อย่างไร นั่นคือโจทย์ที่สำคัญ ในความเป็นมหาวิทยาลัยแล้ว งานวิชาการ งานวิจัย ย่อมส่งผลไปสู่ประสิทธิภาพในการสอน การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของมหาวิทยาลัย

การยอมรับ การประเมิน ศักดิ์ศรีทางวิชาการ ท้ายที่สุดตำแหน่งทางวิชาการและรายได้ของคณาจารย์

เรื่องการวิจัยในมิติใหม่ที่เปิดกว้าง นวัตกรรมทางด้านการเรียนการสอน กรณีศึกษามากมาย หลายสิ่งหลายอย่างที่มีอยู่แล้ว จะหยิบจับมาพัฒนาเป็นผลงานวิชาการ เป็นงานวิจัยได้อย่างไร เรื่องนี้ควรมีการสัมมนาระดมความคิด ปรึกษาหารือกันและถือปฏิบัติร่วมกัน

แล้วเรื่องโครงสร้างของโรงเรียนสาธิตจะพัฒนาต่อไปอย่างไร ผมได้มอบให้รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาระบบและบุคคล เป็นประธานคณะทำงาน เพื่อศึกษาและนำเสนอเรื่องนี้ อาจเป็นรูปของ "Commission" มีสำนักงานดำเนินการเป็นองค์กรระดับคณะ สถาบัน สำนัก มีเลขาธิการเป็นเจ้าสำนัก มีคณะกรรมการเชิงนโยบายและขับเคลื่อนโรงเรียนสาธิตทั้งระบบ ผอ.โรงเรียนสาธิตทุกแห่งเป็นคณะกรรมการและเป็นผู้บริหารโรงเรียนสาธิตแต่ละแห่ง สิ่งที่ตามมาก็คือ การทำงานประสานกันระหว่างคณะศึกษาศาสตร์และคณะที่เกี่ยวข้อง ตามปรัชญาของการเป็นโรงเรียนสาธิตฯ ต้องชัดเจนและเป็นรูปธรรม ก็ไม่ต่างไปจากคณะแพทยศาสตร์และโรงพยาบาลที่มีฐานะเท่ากัน และทำงานประสานกันอย่างแนบแน่นและมีประสิทธิภาพ

ขณะนี้ที่โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร ทั้งฝ่ายมัธยมศึกษาและประถมศึกษา กำลังก่อสร้างอาคาร 150 ล้าน เพื่อพัฒนาทางด้าน ICT และเทคโนโลยีต่างๆ พัฒนาระบบ Cyber Education อาจเชื่อมโยงระบบ Teleteaching โรงเรียนสาธิตฯ ของเราทุกแห่งต่อไป

แนวรุกอีกด้านหนึ่งในการพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างโรงเรียนสาธิตกับมหาวิทยาลัยฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาตอนปลาย) โครงการที่สนับสนุนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านต่างๆ โดยจัดการศึกษาให้เชื่อมกันกับระดับอุดมศึกษา ซึ่งนำร่องมาแล้วเมื่อ 5 - 6 ปีก่อน โดยร่วมมือกับคณะศิลปกรรมศาสตร์ สร้างหลักสูตรร่วมกัน คณาจารย์จากคณะฯ ลงไปช่วยสอน โครงการดังกล่าวกำลังขยายไปยังคณะอื่นๆ และจะพัฒนาต่อไปให้นักเรียนในโครงการเข้าสู่คณะต่างๆ ด้วยความพร้อมและ

ความสุข พัฒนาในรูปแบบของ APP. (Advanced Placement Program) สามารถเรียนล่วงหน้าในวิชาระดับพื้นฐานของคณะต่างๆ ในการศึกษาระดับปริญญาตรี ก่อนที่เข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยฯ ทั้งนี้ต้องมีหลักการที่ชัดเจน

ทั้งหมดคือการเดินทาง คือ **"อีกก้าวหนึ่ง"** ของความเป็นโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ หลังจากที่โรงเรียนสาธิตฯ ของเราได้เดินทางมาแล้วอย่างยาวนาน

หมายเหตุ แรงบันดาลใจในการเขียนจากการบรรยายในการประชุมเชิงปฏิบัติการ "วิถีการเรียนรู้ : คุณลักษณะครูสาธิต มศว ปทุมวัน" ณ โรงเรียนสาธิต มศว ปทุมวัน 16 พฤษภาคม 2549

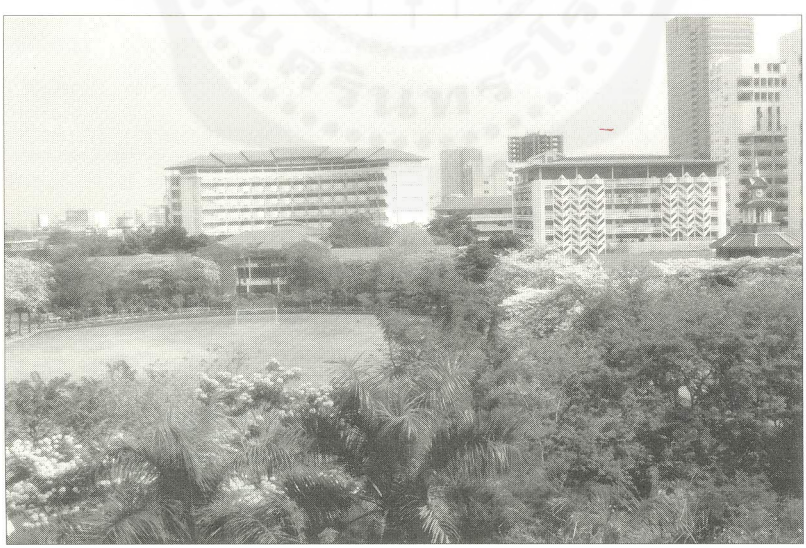
วัฒนธรรมและภาวะผู้นำ มศว

ขอมอบหนังสือเล่มนี้
ให้กับคุณพ่อ และคุณแม่
ที่ได้ให้ความรักความห่วงใย
และคอยเป็นกำลังใจ
ให้ผู้เขียนมาโดยตลอด
จนทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จ
ในการศึกษาในระดับปริญญาโท
ขอขอบพระคุณ และขอมอบ
ความดีทั้งหมดนี้ให้กับ คุณพ่อ และคุณแม่

วัฒนธรรมและภาวะผู้นำองค์กร ท่ามกลางกระแสสังคมหลังสมัยใหม่

2546

ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล เคยเล่าว่า หลังจากที่ท่านเข้าเฝ้าและถวายรายงานเรื่องปัญหาการฝึกหัดครู แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำรัสย้ำให้ดูแลการฝึกหัดครูให้จงดี เพราะเป็นเรื่องสำคัญสำหรับสังคม ต่อมาอีกเพียงไม่กี่วันพระองค์ก็เสด็จฯ สวรรคต ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล คาดการณ์ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล จะได้ทรงมีพระราชปรารภเรื่องนี้แก่พระอนุชาด้วย ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ขณะที่กำลังปรับปรุงอาคารประสานมิตร 2549

ภูมิพลอดุลยเดช เมื่อขึ้นครองราชสมบัติแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการฝึกหัดครูอย่างมาก

ผมประทับใจคำของ **ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล** ตามที่คุณหญิงอัมพร มีสุข เล่าให้ฟังว่า **"คนเป็นครูต้องเป็นนักเรียนตลอดชีวิต"** ผมคิดว่าคำกล่าวนี้มีความสำคัญมาก ครูที่ไม่เป็นนักเรียนตลอดชีวิต คงเป็นครูที่หาค่าอะไรไม่ได้มากนัก ไม่ว่ายุคสมัยใด คำกล่าวนี้คงเป็นสัจธรรมเสมอ ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล เป็นทั้งนักการศึกษา ครู นักเขียน นักแต่งบทละคร กวี และอีกมากมายหลายอย่าง ท่านสร้างโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทับแก้ว โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรมวิชาการ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ฯลฯ

สำหรับโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ที่ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ก่อตั้งขึ้น **หลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ** เป็นผู้อำนวยการ ท่านเป็นผู้อำนวยการ ท่านเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่พัฒนา **โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง** ให้เป็นการฝึกหัดครูที่เน้นวิทยาศาสตร์และกระบวนการเรียนการสอนให้ทันสมัย

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี นักการศึกษาผู้วางรากฐานกระบวนการศึกษาสมัยใหม่แนวพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ผสานพุทธธรรมไว้ในสังคมไทย โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ได้พัฒนามาเป็น **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** โดยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาให้เป็นวิชาชีพที่พัฒนาสังคมประชาธิปไตยในลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) ด้วยปรัชญาธรรมที่ว่า "การศึกษาคือความเจริญงอกงาม" สิกฺขา วิรุฬฺหิ สมฺปตฺตา (Education is Growth) ท่านได้พัฒนาแนวคิดแบบพิพัฒนาการนิยมตะวันตก ตามแนวทางปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ผสานกับพุทธธรรมที่ก้าวหน้า การเน้นย้ำเรื่องผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประชาชนเป็นสำคัญ ลูกเป็นสำคัญ ล้วนเป็นกระบวนการคิดเดียวกัน การศึกษาที่เป็นผู้นำ ทั้งระบบคิด ทฤษฎีทางการศึกษาสมัยใหม่ จิตวิทยาสมัยใหม่ ระบบหอสมุดที่ก้าวหน้า การทดสอบและการประเมินผล และอีกหลายประการ

ในช่วงแรกที่เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา คณาจารย์จำนวนมากที่ได้รับทุนไปศึกษาต่อในสหรัฐอเมริกาและกลับมาเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับความช่วยเหลือทางด้านผู้เชี่ยวชาญและหนังสือในห้องสมุดมากมาย

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้นำเสนอรายงาน A Philosophy of Education for Thailand ที่ East-West Center ฮาวาย สหรัฐอเมริกา ปี 2511 น่าศึกษามาก มีแปลเป็นภาษาไทย ท่านได้พัฒนาอริยสัจ 4 มาสู่กระบวนการศึกษาและค้นคว้าสมัยใหม่

ทุกข์ ที่หมายถึงปัญหา (problems)

สมุทัย สาเหตุแห่งทุกข์และการกำหนดสมมติฐานแห่งทุกข์ (hypothesis)

นิโรธ การดับทุกข์หรือการทดลอง (experiment)

มรรค หนทางแห่งการดับทุกข์ มรรค 8 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุป (analysis and conclusion)

ท่านเน้นถึงการใช้ **"ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม คารวธรรม"** ในการอยู่ร่วมกัน ในสังคมไทยเป็นสังคมแห่ง "ศรัทธา" ที่มักอ่อนปัญญา สามัคคีธรรมที่มักไม่คมชัดในแก่นสาระของความสามัคคี และ "คารวธรรม" ที่พึงมีต่อกันทุกคน ศิษย์พึงมีต่อครู ครูมีต่อศิษย์ ลูกมีต่อพ่อแม่ พ่อแม่มีต่อลูก ท่านเน้นถึง **"ขอให้นิสิตนักศึกษาทุกคนมีความรู้ประดุจนักปราชญ์ และมีความประพฤติประดุจผู้ทรงศีล"** ผมคิดว่า คำกล่าวดังกล่าวเป็นคำเปรียบเปรย "มีความรู้คล้ายนักปราชญ์" และ "มีความประพฤติคล้ายผู้ทรงศีล" อาจต่างไปจากคำว่า "ปราชญ์ผู้ทรงศีล" โดยตรง อย่างไรก็ตาม ถ้าเราจะใช้คำว่า **"ปราชญ์"** เราคงต้องมาช่วยกันค้นหาความหมาย คุณสมบัติ หรือคุณค่าของปราชญ์ดูก่อน ผมมองความเป็นปราชญ์ไว้หลายประการ ดังนี้

ประการแรก ปราชญ์มักมองความรู้หรือมีตัวความรู้อย่างเป็นเอกภาพ เป็นสหวิทยาการ ไม่ได้แยกความรู้ออกจากกันเป็นส่วนๆ หรือเป็นแท่งๆ เป็นความรู้ที่บูรณาการผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ เป็นเนื้อเดียวกัน เป็นพลังไปสู่การคิดและการดำรงชีวิต นักปราชญ์กรีกมองความจริง ความดี ความงาม ความเป็นเอกภาพ เต๋ามองชีวิต มองความงาม มองคุณธรรมอย่างเป็นธรรมชาติหนึ่งเดียว พระพุทธเจ้าสอนเพื่อสร้างความดีทั้งชีวิต...ไหใส่ปูนกินหมากของคุณยายในอดีต เราสามารถมองได้อย่างเป็นเอกภาพ ทั้งในแง่สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แม้คำอธิบายจะ

แยกกันได้ แต่ความจริงแล้วสรรพความรู้ความคิดเป็นเนื้อเดียวกัน

ในช่วงลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) เราได้แยกสมองของคน ศักยภาพของคนออกเป็นส่วนๆ สร้างให้เก่งคนละหนึ่งอย่างและมีปัญหาอีกคนละมากมายหลายอย่าง ความรู้ความคิดถูกแยกออกจากกันอย่างไม่เป็นเอกภาพ เพื่อเตรียมไปใช้งานในระบบสายพานอุตสาหกรรม รู้คนละอย่าง เก่งคนละอย่าง ก็รับเงินเดือนและดำรงชีวิตได้ตลอดชีวิต แล้วเราก็หยิ่งทระนงในการเก่งเฉพาะอย่างกันทั่วเมือง โดยไม่เฉลียวใจว่าสมองเราไม่ค่อยเคยมีโอกาสได้คิดสร้างสรรค์อย่างบูรณาการเลย

ประการที่สอง ปราชญ์ย่อมมุ่งสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ พระพุทธองค์สร้างและขยายชุมชนแห่งการเรียนรู้ออกไปอย่างกว้างขวาง ด้วยวิริยพลังแห่งพระพุทธองค์ สร้างเครือข่ายวิชาการ ขยายศรัทธาและธรรมะไปทั่วโลก ขงจื้อ เหลาจื้อ จวงจื้อ ก็มุ่งสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ขยายความรู้ในแนวทางของตนอย่างกว้างขวาง โสคราติส เพลโต อริสโตเติล สร้างชุมชนวิชาการด้วยการสอนและกระตุ้น "ความรักในภูมิปัญญา" (love of wisdom) ให้คนหนุ่มในเอเธนส์ เพลโตสร้างอะคาเดมี (Academy) อริสโตเติลสร้างลีซีอุม (Lyceum) ให้เป็นศูนย์กลางของการแสวงหาปรัชญาธรรม ความจริง ความดี และความงามทั้งปวง

ช่วงปลายสมัยอารยธรรมกรีกโบราณ คำว่า "มิวซีอุม" หรือ "Museum" มีความหมายถึงสถานที่แสวงหาความรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการคือ ปรัชญาจารย์ สานุศิษย์ และห้องสมุด แล้วห้องสมุดหรือระบบคลังความรู้ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเป็นมหาวิทยาลัยและการเป็นสังคมตะวันตก เมื่อวิทยาลัยวิชาการศึกษาเกิดขึ้น ได้พัฒนาหอสมุดให้เป็นคลังความรู้ที่โดดเด่นที่สุดในขณะนั้น ห้องสมุดหรือหอสมุดไม่ใช่สถานที่พักร้อน สถานที่พูดคุย สถานที่ไร้สาระ

แล้ว "Museum" ก็เป็นรากฐานของมหาวิทยาลัย "University" ของสังคมตะวันตก มหาวิทยาลัยเชิงศาสนาในสมัยกลาง มหาวิทยาลัยเฉพาะทางในสมัยเรอนาส์ซองส์ และมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในเยอรมนี

ประการที่สาม ปราชญ์มองการศึกษาว่าเป็นมรรค (means) การศึกษา

ไม่ใช่ผลหรือข้อยุติ (end) การศึกษาต้องเป็นการเรียนรู้ที่ไม่รู้จบสิ้น อาจเหมือนที่ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล กล่าวว่า "การเป็นครูคือการเป็นนักเรียนตลอดชีวิต" มีเรื่องเล่าว่า มีผู้ถามขงจื้อถึงความเป็นตัวตนของเขา ขงจื้อตอบว่า "อันตัวเรานั้นเมื่อปรารถนาจะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใด ก็ถึงกับลืมกินข้าว สุขสำราญกับความรู้ ลืมความทุกข์ ลืมความชราที่กำลังย่างกรายเข้ามา" และอีกครั้งหนึ่งปรมาจารย์จื้อกงถามขงจื้อว่า "บุคคลเฉกเช่นท่านจะนับเป็นนักปราชญ์ได้หรือไม่" ขงจื้อกล่าวตอบอย่างถ่อมตนว่า "ข้าพเจ้าไม่สามารถเป็นนักปราชญ์ได้ เป็นได้เพียงผู้มีฉันทะอย่างแรงกล้าในการศึกษาหาความรู้อย่างไม่เบื่อหน่ายเท่านั้น" นั่นละ "ปราชญ์"

ปราชญ์จีน อินเดีย กรีก หรือไทย ล้วนมองความรู้อย่างมีพลวัต ไม่หยุดนิ่ง อริสโตเติลศึกษาความจริง ศึกษาโลกเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์ จนได้เชื่อว่าเป็น "encyclopedia" ของโลก ถ้าเพลงเก่งของบรรพบุรุษ เป็นเพลงเก่าที่เราหากินตลอดชีวิต ถ้าแรงจูงใจเมื่อสั่นกระดิ่งแล้วหมาน้ำลายไหล ตามทฤษฎีแรงจูงใจเมื่อครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา วันนี้ น้ำลายหมายังเปียกอยู่ในห้องเรียน การศึกษาคงเป็นผล (end) และเป็นปัญหาอย่างแน่นอน

ประการที่สี่ ปราชญ์มองความรู้แบบเชื่อมโยงบูรณาการและสหวิทยาการ มองความรู้อย่างมีมิติซับซ้อนหลากหลายความคิด และมีพลวัตเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ความรู้เหล่านั้น มิใช่ความรู้ทางเดียว (linear knowledge) แต่เป็นความรู้ที่ผสานกับจินตนาการ พลังของความคิดที่หลากหลายและรุกไปข้างหน้า อัลเบิร์ต ไอสไตน์ กล่าวว่า "Imagination is more important than knowledge, knowledge is limited, whereas imagination embrace the entire world-stimulating progress, giving birth to evolution."

นักปรัชญากรีกมองความจริง ความดี และความงาม อย่างเชื่อมโยงบูรณาการ ความรู้ต่างๆ มิได้แยกอยู่อย่างโดดเดี่ยว มีเครือข่ายผสานกัน เมื่อเพลโตกล่าวถึงแบบอันเป็นนิรันดร์ (Eternal Archetype) ความจริง ความดี และความงาม ล้วนเชื่อมโยงกันและผสานสิ่งอันเป็นนิรันดร์ทั้งสิ้น พระคริสต์เชื่อ

มั่นว่า ความรักจะเชื่อมโยงมนุษย์เข้าด้วยกัน พระพุทธองค์เชื่อมั่นว่า ความดีย่อมผสานมนุษย์เข้าไว้ด้วยกัน เต๋ามองความเป็นธรรมชาติ การเติบโตเปลี่ยนแปลงอย่างใบไม้ผลิ ความงามอย่างธรรมชาติ ขุนเขา ท้องทะเล คือความจริงและความเป็นธรรมดาของโลกและสรรพสิ่ง ที่ผสานและโอบอุ้มเข้าไว้ด้วยกันอย่างสันติสุข

ประการที่ห้า ปราชญ์มองประชาชน มองชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง ซึ่งก็อาจคล้ายกับการศึกษาแบบพิพัฒนาการนิยมที่เชื่อว่า เด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ พระพุทธเจ้าพิจารณาความทุกข์ของสัตว์โลกเป็นตัวตั้ง คำสั่งสอนล้วนแสวงหาหนทางดับทุกข์ ศาสนาทุกศาสนาล้วนมีเป้าหมายแห่งความดีและสันติสุขของสัตว์โลกทั้งปวง ยกเว้นเสียแต่ว่าศาสนิกชนบางหมู่เหล่าได้บิดเบือนศาสนาไปสู่ความรุนแรงและความหายนะ ปราชญ์อินเดียอย่าง มหาตมะ คานธี ผู้รณรงค์อหิงสาก็ยืนหยัดอยู่กับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนระดับรากหญ้า

กระบวนการแสวงหาความรู้แบบโสคราติส (Socratic Discussion) เป็นกระบวนการถกเถียง สอบถาม กระตุ้นให้เกิดความรู้ โสคราติสเชื่อว่า ความรู้มีอยู่แล้วในตัวตนของทุกคน ปราชญ์หรือครูมีหน้าที่กระตุ้นให้เขามองเห็นความรู้ด้วยตัวของเขาเอง มนุษย์เป็นศูนย์กลาง เมื่อโสคราติสไปพบเจ้าของบ้านกำลังครุ่นคิดที่จะขยายหน้าต่างสี่เหลี่ยมจตุรัสให้มีพื้นที่ใหญ่เป็นสองเท่า ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรดี โสคราติสเป็นผู้ตั้งคำถาม เพื่อให้เจ้าของบ้านพบคำตอบด้วยตัวตนของเขาเอง

โสคราติสถามว่า "เมื่อลากเส้นทะแยงมุมหน้าต่างสี่เหลี่ยมจตุรัสนั้นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น " เจ้าของบ้านตอบว่า "เป็นรูปสามเหลี่ยม 2 รูป" โสคราติสถามว่า "แล้วพื้นที่เป็นอย่างไร" เจ้าของบ้านตอบว่า "สามเหลี่ยมแต่ละรูปมีพื้นเป็นกึ่งหนึ่ง" ถามต่อไปอีกว่า "แล้วถ้าลากเส้นทะแยงมุมต่อไปอีกล่ะ" คำตอบก็คือ "ได้สามเหลี่ยมขนาดเท่ากัน 4 รูป สามเลี่ยม 4 รูปรวมกันคือหน้าต่างบานนั้น" โสคราติสเสนอให้พลิกสามเหลี่ยมทั้ง 4 รูปไปด้าน ซ้าย-ขวา-บน-ล่าง เจ้าของบ้านพบคำตอบด้วยตัวของเขาเองว่า สี่เหลี่ยมที่เกิดขึ้นใหม่ พื้นที่เป็นสอง

เท่าหน้าต่างสี่เหลี่ยมจตุรัสบานเดิม การค้นพบความรู้ด้วยตัวตนของเขาเอง ย่อมสร้างแรงจูงใจและก่อให้เกิดการแสวงหาความรู้ต่อไปอีก

ประการที่หก ปราชญ์เชื่อว่าความรู้ย่อมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (civil society) ความรู้มิใช่สิ่งเลื่อนลอยเป็นอิสระอยู่เหนือการดำรงชีวิต แต่ความรู้ย่อมก่อให้เกิดคุณค่าและประโยชน์กับการดำรงชีวิต ความรู้สร้างให้สังคมหรือชุมชนเข้มแข็ง ความรู้เป็นอาวุธ หรือ "ศาสตรา" สำหรับชีวิต ปรัชญามีความหมายถึงความรักในภูมิปัญญา วันนี้เราพูดถึง"ปัญญาคืออำนาจ" เราพูดถึง "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" ที่เกิดจากปราชญ์ชาวบ้านซึ่งเป็นพลังสำคัญในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ส่วนความหมายของ **"ผู้ทรงศีล"** หางเสียงเหมือนฤาษี ผู้ทรงศีลมิได้หมายถึง การเรียกร้องสัตว์โลกไปสู่โลกุตรธรรม จริยธรรมอยู่ที่ใจ **"ศาสนาอยู่ที่ใจ"** อยู่ที่การประพฤติปฏิบัติในชีวิตมากกว่าการแบกวัตถุหรือแบกวิหารไว้บนบ่า และเมื่อกล่าวถึง "ศีล" กล่าวถึง "ธรรม" หรือความดีงามทั้งหลาย ต้องเปิดใจกว้างไปสู่ทุกศาสนา มิใช่ขีดวงแคบไว้เพียงพุทธศาสนาเท่านั้น ประเด็น "ผู้ทรงศีล" ในกาลเทศะหนึ่ง บริบทหนึ่ง กับผู้ทรงศีลในอีกกาลเทศะหนึ่งและบริบทหนึ่ง ต่างกันหรือไม่อย่างไร รวมทั้งประเด็น **"การเป็นผู้ทรงศีล"** กับ **"การมีความประพฤติประดุจผู้ทรงศีล"** ล้วนเป็นคำถามคำตอบที่ท้าทายการอภิปราย

วัฒนธรรมและนวัตกรรมองค์กร

เมื่อเรากล่าวถึง "วัฒนธรรม" เป็นที่ทราบกันเป็นอย่างดีว่า "ธรรม" คือธรรมชาติ ความจริง ความดีงาม "วัฒนะหรือวัฒนา" คือความเจริญ ความงอกงาม คือการเปลี่ยนแปลง การทำให้เจริญงอกงาม "วัฒนธรรม" จึงเป็นไปในทางบวกและต้องเปลี่ยนแปลงให้เจริญงอกงาม มีพลวัตอยู่ตลอดเวลา เปลี่ยนแปลงไปในทางดีงามให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโลก เปลี่ยนแปลงสังคม เปลี่ยนแปลงโดยมีฐานรากและตัวตนของความดีงาม "นวัตกรรม" เป็นการกระทำ เป็นการเปลี่ยนแปลง เป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ สิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ "จินตนาการ" และ "ความคิดสร้างสรรค์" ปัจจัยทั้งสองไม่อาจก่อให้เกิดได้ทันที มันเป็นกระบวนการ กระบวนการที่ต้องพัฒนา

ต้ององอาจ ที่ต้ององอาจเพราะนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ หรือการเปลี่ยนแปลงย่อมกระทบสิ่งที่เป็นอยู่ พฤติกรรมที่เป็นอยู่ ถ้าเรา "ไม่องอาจ" เราเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้ นวัตกรรมในองค์กรก็เช่นกัน

เมื่อเราพูดถึง "ระบบ" ระบบขององค์กรย่อมเกี่ยวข้องกับโครงสร้างขององค์กร กลไก "mechanism" เกี่ยวข้องกับวินัยของบุคลากรในองค์กร ระบบจึงตรงข้ามกับการเป็นไปตามยถากรรม อย่างไรก็ได้ หรือการบริหารแบบไม่บริหาร ส่วน "การพัฒนาองค์กร" การพัฒนา เปลี่ยนแปลง สร้างนวัตกรรมองค์กร ต้องพัฒนาระบบ พัฒนาโครงสร้าง กลไก วินัยองค์กรหรือวินัยของบุคลากร ต้องสามารถสร้างพลังร่วม (synergy) ในการทำงานร่วมกัน พลังร่วมในองค์กรจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการบริหารในแนวราบ "เรามีหน้าที่ต่างกันแต่เรามีศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์เท่ากัน" "เราอาจคิดต่างกันแต่มีอุดมการณ์และหลักการร่วมกัน" "เราเป็นเพื่อนกันและทำงานร่วมกันได้"

ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารองค์กรของ **พวงรัตน์ เกษรแพทย์** และ **ดุษฎี โยเหลา** (2546) ขึ้นอยู่กับข้อสรุปสามประการ

1. ผู้คนในองค์กรร่วมทุกข์ร่วมสุข
2. ผู้คนในองค์กรรู้จักประสานเพื่อสันติ
3. ผู้คนในองค์กรรู้จักเพิ่มพลังให้ตนเอง

ในอดีตเรามักมองคนจากวุฒิภาวะทางปัญญาหรือ "IQ" (Intelligence Quotient) แต่วันนี้เรามองคนหลากหลายมิติยิ่งขึ้น มองหลายด้านและหลายแง่มุม ซึ่งศักยภาพเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำ การเป็นผู้บริหารในระดับต่างๆ ด้วย แน่นอนผู้บริหารควรมีและควรพัฒนาสติปัญญา (IQ) อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สติปัญญาช่วยบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีวุฒิภาวะทางอารมณ์หรือ "EQ" (Emotion Quotient) ควบคุมอารมณ์ เก็บอารมณ์ รักษาอารมณ์ ดูดซับอารมณ์ของผู้อื่นได้ ผู้บริหารต้องมีวุฒิภาวะทางสังคมหรือ "SQ" (Social Quotient) มีมนุษย์สัมพันธ์ ทำงานร่วมกับผู้อื่น อยู่ในสังคมแล้วสังคมสันติสุขและตนเองก็มีความสุข ผู้บริหารต้องมีวุฒิภาวะทางจริยธรรมหรือ "MQ" (Moral Quotient) มีความดีงาม ซื่อสัตย์ ยุติธรรม และผู้บริหารต้องมีวุฒิภาวะทางการ

แก้ปัญหาหรือ "AQ" (Adversity Quotient) พึ่งได้และแก้ปัญหาได้ในยามวิกฤติ ทุกข์ร้อนหรือมีภัยต่างๆ "ร่วมทุกข์ร่วมสุข" เป็นต้น

เราในฐานะที่เป็นผู้บริหารในระดับและงานที่ต่างกัน การเป็นผู้บริหารอาจควรมี คุณสมบัติหลายประการ

การมีภาวะผู้นำ ถ้าไม่มีภาวะผู้นำหรือบุคลิกผู้นำ เราคงไม่สามารถพัฒนาองค์กรหรือนำพาองค์กรให้ก้าวไปข้างหน้าได้ ภาวะผู้นำเป็น "กระบวนการ" ที่พัฒนาได้ แต่ภาวะผู้นำก็ต้องไม่กลายเป็นการเชื่อมั่นตนเองมากเกินไป จนกลายเป็นทระนงหรือหลงตัวเอง

วิสัยทัศน์และศักยภาพ การมีวิสัยทัศน์เป็นการมองไปข้างหน้า การมองการณ์ไกลบนฐานของบริบทและเหตุผล วิสัยทัศน์องค์กรที่สัมพันธ์กับบริบทและการเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์บนฐานความรู้ (knowledge based) การมีวิสัยทัศน์ต้องควบคู่ไปกับการมีศักยภาพที่จะสร้างวิสัยทัศน์ให้เป็นจริง ให้เป็นเนื้องานหรือเป็นรูปธรรม เพียง "วิสัยทัศน์" อาจว่างเปล่าก็ได้

หลักคิดเชิงบริหารจัดการ ซึ่งหลักคิดหรือแนวคิดในการบริหารจัดการเราคงต้องพัฒนาประสบการณ์ ศึกษา สังเกต ทั้งจากประสบการณ์ตรงและหลักการหลักคิดหรือ "concept" จะช่วยให้การบริหารจัดการองค์กรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จิตสำนึกสาธารณะ ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่พร้อมที่จะเสียสละเพื่อผู้อื่นเพื่อสังคม เอาสังคมและองค์กรเป็นตัวตั้ง เสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังศรัทธา หรือแม้แต่การเสียสละในเชิงวัตถุ ถ้าผู้บริหารขาดจิตสำนึกสาธารณะจนกลายเป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน องค์กรคงมีปัญหาอย่างแน่นอน

จิตสำนึกเชิงจริยธรรม ก็เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ความดีงาม อีคิว ความซื่อสัตย์ ยุติธรรม อาจรวมทั้งการมีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เมตตาที่เอื้ออาทรต่อกัน กรุณาที่พร้อมจะเป็นผู้ให้ ผู้ช่วยเหลือยามตกทุกข์ได้ยาก มุทิตาที่ยินดีด้วยใจกับการประสบผลสำเร็จของผู้อื่น อุเบกขาที่พร้อมจะวางเฉยกับสิ่งที่เป็นอธรรม สิ่งที่เลวร้าย ให้ได้รับกรรมจากการกระทำ

การทำงานเป็นทีม เราพูดกันมาโดยตลอดว่า คนไทยทำงานเป็นทีมไม่ได้ เมื่อทำงานร่วมกันมักจะลดประสิทธิภาพและเป็นปัญหา ความคิดเช่นนั้น

ไม่ใช่ "instinct" ที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ การทำงานเป็น "กระบวนการ" และพัฒนาได้ การทำงานเป็นทีม การบริหารในแนวราบ การทำงานแบบบูรณาการ จึงเป็นพลังร่วมสำหรับการบริหารองค์กรทุกระดับ ในปัจจุบันท่ามกลางสังคมที่แข่งขันและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารที่ทำงานเป็นทีมไม่ได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่ได้ ย่อมล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง

อีกด้านหนึ่ง การเป็นผู้บริหารองค์กรจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้กระแสสังคมและภาวะสังคมอยู่ตลอดเวลา หลายคนเชื่อว่า การบริหารในปัจจุบันเป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม การบริหารองค์กรวันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารองค์กรมหาวิทยาลัย ต้องตระหนักในกระแสเหล่านี้

กระแสไอซีที ที่เราต้องติดตามการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนและพัฒนา แม้จะต้องลงทุนอย่างต่อเนื่องก็ตามที ไอซีทีเป็น "เครื่องมือ" ที่สำคัญสำหรับโลกวันข้างหน้า และเราก็ต้องเป็นผู้ใช้เครื่องมืออย่างฉลาดและรู้เท่าทันด้วย **กระแสสังคมหลังสมัยใหม่** (postmodern society) ที่มีพลวัต มีความหลากหลาย สังคมที่เป็นภาพซ้อนหลายมิติ เกี่ยวข้องกับ **กระแสประชาสังคม** (civil society) เมือง ท้องถิ่น ชุมชน ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ชุมชนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์วิทยา **กระแสธรรมาภิบาล** (good governance) ที่เกี่ยวข้องกับหลักนิติธรรม ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วม

รวมทั้งการเป็นผู้บริหารทุกระดับในมหาวิทยาลัย ที่ต้องเข้าใจและตระหนักใน "ความเป็นมหาวิทยาลัย" รู้ว่ามหาวิทยาลัยคืออะไร มีพัฒนาการรากความคิดและอุดมการณ์มาอย่างไร มีพันธกิจหลักอย่างไร ฯลฯ เพื่อให้สามารถร่วมกันขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยไปอย่างมีทิศทาง อย่างน้อยในเบื้องต้นที่ต้องเชื่อมั่นว่า ความเป็นมหาวิทยาลัยมีฐานหลักสองฐานที่ทุกคนจะต้องมีเข็มมุ่งสอดผสานกันคือ **ฐานวิชาการ** (academic based) และ **ฐานผู้เรียน** (student based) นั่นหมายถึงว่า ไม่ว่าใครจะเป็นอธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการกอง หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน เลขานุการ ฯลฯ ต้องบริหารจัดการวิชาการ สอนและบริการนิสิตนักศึกษาอย่างดีที่สุด คณะ สถาบัน สำนัก กอง ฝ่าย งาน ฯลฯ ที่ปฏิบัติภารกิจโดยลืมเป้าหมายสูงสุดคือวิชาการ

และนิสิตนักศึกษา บริหารจัดการและบริการอย่างไร้จิตสำนึก เขาต้องพัฒนาและเรียนรู้ใหม่ ถ้ามหาวิทยาลัยแห่งนี้หรือแห่งไหนๆ ขาดนิสิตนักศึกษา พวกเราทุกคนคงตกงานกันหมด นิสิตนักศึกษาควรเป็น "ดวงดาว" หรือ **"STARS"**ของมหาวิทยาลัย

เมื่อเราซักเสื้อตัวน้อยๆ ให้ลูก เราจะได้กลิ่น ได้ความนุ่มนวล ได้ความน่ารักของลูก ต่างไปจากที่เราซักเสื้อผ้าให้ตนเองหรือผู้อื่น เราอาจมองนิสิตนักศึกษาเหมือนลูกหลานที่เขาอ่อนต่อโลก มาจากพื้นฐานชีวิตที่ต่างกัน มาจากความเก็บกดที่ต่างกัน ดื้อบ้าง รุนแรงบ้าง สุภาพนุ่มนวลบ้าง ดูแลเขาด้วยความรักที่ถูกทาง อาจสอนเขาบ้าง ดักเตือนบ้าง บนพื้นฐานของความรักและความปรารถนาดี เราดีต่อเขาๆ ก็ดีต่อเรา เราสุภาพต่อเขาๆ ก็สุภาพต่อเรา เขาจะรักหรือเกลียดสถาบันของเขา พวกเรามีส่วนร่วมรับผิดชอบเป็นอย่างมาก มหาวิทยาลัยต้องมีศิษย์เก่าที่รักสถาบันและภาคภูมิใจที่จะกลับมาพัฒนาสถาบันของเขา "มหาวิทยาลัยเข้มแข็ง มีชื่อเสียง นุ่มนวล ศิษย์เก่าก็รักและภาคภูมิใจสถาบันของเขา"

การบริหารจัดการองค์กรที่ดี เราต้องทำงานด้วยใจ "กระบี่อยู่ที่ใจ" ทำงานให้รู้สึกว่าองค์กรเป็น **บ้าน** ของเรา รัก ทะนุถนอมและพัฒนาบ้านและมองนิสิตเหมือน **"ลูกหลาน"** ของเรา มหาวิทยาลัยควรเป็นต้นแบบของสังคมในทุกด้าน เข้มแข็งและดีงามทั้งบุคลากร ศักยภาพทางวิชาการ สิ่งที่เป็นรูปธรรมและกายภาพ ประณีต สวยงาม ซึ่งเราต้องทบทวนตัวเราเองทุกคน

ผลการวิจัยของ **เจ ฟิทเนสส์** (2000) วิจัยที่เกี่ยวกับความโกรธ (ข้อมูลจากเอกสารของ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว 2547) ได้ข้อสรุป "ความโกรธ" ที่ต่างกันของลูกน้อง เพื่อนร่วมงานและนาย ดังนี้

ลูกน้อง โกรธและไม่พอใจความไม่ยุติธรรมของคนที่มีอำนาจมากกว่า โกรธที่แต่ละฝ่ายไม่ทราบความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง

เพื่อนร่วมงาน โกรธการที่เพื่อนร่วมงานไม่ทำในสิ่งที่ควรทำ ไม่ทำในสิ่งที่แต่ละคนรับผิดชอบ

นาย โกรธลูกน้องที่ชอบละเมิดกฎกติกามารยาท โกรธที่ลูกน้องไม่มีความสามารถ และลูกน้องที่ขี้เกียจ

ทุกคนก็ล้วนมีลูกน้อง มีเพื่อนร่วมงาน และมีนายกันในแต่ละกลุ่ม ในแต่ละระดับ ถ้าเป็นจริงตามนี้แล้ว เราจะลด "ความโกรธ" ได้อย่างไร

การบริหารจัดการองค์กรในแต่ละกลุ่มแต่ละระดับนั้น เราจะคิด ฝัน จินตนาการ และปั้นความคิด ความฝัน และจินตนาการ ให้เกิดผลิตภาพ (productivity) ได้อย่างไรและเมื่อไร เพียงคิด ฝัน และจินตนาการ ย่อมไร้ความหมายและหาค่าอะไรมิได้ การบริหารในระบบราชการวันนี้ เบื้องต้นขอเพียงการช่วยกันลดขั้นตอน ยืดหยุ่น รวดเร็ว และ "ทำทันที" ขอความประณีตสวยงาม สะอาด ทั้งงาน สภาพแวดล้อม บุคลิกภาพ และการบริการที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มนุษยสัมพันธ์ และกัลยาณมิตร ตัดเรื่องส่วนตัว ออกจากการทำงานร่วมกัน ตัดซี 3, 4, 5 - 11 ออกไปก่อนแล้วทำงานร่วมกัน ไม่เช่นนั้นแล้วยิ่งซีสูงจะยิ่งแสดงอำนาจมาก

ทุกสถาบันการศึกษามีทุน ที่เป็นศิษย์เก่า สติปัญญาความรู้ เกียรติยศ ชื่อเสียงและศักดิ์ศรี ปัญหาสำคัญของเราในฐานะผู้บริหารในระดับและกลุ่มที่แตกต่างกัน เราจะร่วมกันแบกรับ รักษาศักดิ์ศรี และพัฒนาองค์กรนั้น ให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าให้ดีที่สุดได้อย่างไร

ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาองค์กร

ภาวะผู้นำ หรือ "Leadership" เป็นความสามารถพิเศษ (giftedness) อย่างหนึ่งของคนเรา เป็นศักยภาพเชิงปัญญา หนึ่งในพหุปัญญา (multiple intelligences) ที่เรากล่าวถึงกันเป็นอย่างมากในวันนี้ พหุปัญญาที่เกี่ยวกับศักยภาพทางด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ดนตรี ทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง กีฬา สติปัญญาความคิดที่ลุ่มลึก มนุษยสัมพันธ์ ภาษา ธรรมชาติ ฯลฯ "ภาวะผู้นำ" จึงมิได้เกิดขึ้นหรือสามารถทำให้เกิดขึ้นชั่วข้ามคืน ถ้าเราเชื่อในเรื่องการศึกษาเชิงระบบสมอง (brain-based education) ภาวะผู้นำอาจเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูตั้งแต่วัยทารก การพัฒนาสติปัญญา ความคิด การเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อม การศึกษาในระบบและนอกระบบ ประสบการณ์ต่างๆ

การกล่าวถึงภาวะผู้นำ เป็นเรื่องที่มีมิติเชื่อมโยงซับซ้อนเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบคิด เข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำในการ

บริหารจัดการ เข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้คน เข้าไปเกี่ยวข้องกับจริยธรรม อย่างไรก็ตาม ก่อนอื่นเราคงต้องมีความเชื่อร่วมกันในเบื้องต้น

1. ภาวะผู้นำที่มีดีกรีต่างกัน ไม่ขาวหรือดำ ไม่ใช่ "มี" หรือ "ไม่มี" แต่เป็นค่าสีเทาที่หลากหลายน้ำหนักสี

2. ภาวะผู้นำสร้างได้ พัฒนาได้ ด้วยความมุ่งมั่นและปัจจัยเกื้อหนุนที่หลากหลาย

3. ภาวะผู้นำเป็นศักยภาพเชิงบูรณาการ (integral potentiality) ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบสมองซีกซ้ายและขวา เข้าไปเกี่ยวข้องกับศาสตร์และศิลป์ (science and art)

"ภาวะผู้นำ" หรือ "การมีภาวะผู้นำ" ของบุคคลในครอบครัว ในองค์กร ในชุมชน ในสังคม หรือแม้แต่ใน "ขบวนการ" ต่างๆ ในภาวะผู้นำจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำ การเป็นผู้นำก็จะเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (management and administration) อย่างปฏิเสธไม่ได้ "ผู้นำ" อาจพิจารณาได้สองขั้วคือ ผู้นำเชิงคุณธรรมและผู้นำเชิงอำนาจ

ผู้นำเชิงคุณธรรม มักพัฒนาความเป็นผู้นำหรือการดำรงชีวิตแบบแนวราบ ใช้อำนาจของงาน การเสียสละ และความดีงามเป็นบารมี เมื่อบริหารจัดการก็จะบริหารจัดการเชิงแนวราบ ให้ความเท่าเทียม เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษยสัมพันธ์ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีคารวธรรม เอางานและคนเป็นตัวตั้ง เชื่อว่า "งานคือบารมี"

ผู้นำเชิงอำนาจ มักเติบโตมาจากการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมเชิงอำนาจนิยม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ พัฒนาภาวะผู้นำหรือการเป็นผู้นำมาจากอำนาจของครอบครัวในชุมชน พัฒนา "ปมเขื่อง" จาก "ปมด้อย" ในชีวิต อำนาจทุนนิยม อำนาจของอาวุธหรือศาสตรา ระบบสั่งการ ระบบราชการ อำนาจดังกล่าวมักอยู่เหนือเนื้องาน อยู่เหนือการพัฒนาองค์กรหรือขบวนการ เกิดและดับไปตามอำนาจ

ระบบรับน้องในสถาบันอุดมศึกษาหรือในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ในลักษณะตบหัว - ลูบหลัง กักกัน บีบบังคับ ข่มขู่ วิตถาร พิธีกรรม และอปกติ

ทั้งหลาย เป็นกระบวนการที่สะท้อนและสืบทอดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อำนาจนิยม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ขาด "คารวธรรม" ขาดสำนึกในเรื่องของสิทธิมนุษยชนและการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

การบริหารจัดการอาจเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงานให้สำเร็จ สำเร็จโดยผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วม มีพลังร่วม หรือการบริหารจัดการคือการใช้อำนาจ บารมีและคุณธรรม ความสามารถที่จะทำให้คนอื่นทำงานเพื่อส่วนรวม ทำงานด้วยใจ ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ต้องมาตั้งคำถามใหม่ว่า แล้ว "อำนาจ" ในที่นี้คืออะไร ถ้าอำนาจคืออำนาจ อำนาจคือดาบ อำนาจคือเงินตรา ก็จะเป็นปัญหา แต่ถ้าอำนาจคือ "งาน" งานคือ "บารมี" คุณธรรมในการบริหารจัดการก็จะตามมา

ถ้าถามว่า "คุณธรรมคืออะไร" ในเชิงบริหารจัดการแล้ว เราอาจมองไปที่พุทธธรรม เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา สังคมไทยส่วนใหญ่ล้วนเป็นพุทธมามะกะ เรามีเมตตาและกรุณาดีมาก แต่ก็มีข้อสงสัยมาโดยตลอดเหมือนกันว่าแล้วทำไมเรามีสุนัขจรจัด สุนัข ขี้เรื้อนเต็มถนน เราเอาสุนัขและแมวไปปล่อยวัดกันมากมาย เรามีเมตตาและกรุณาแท้จริงหรือ เราอาจขาดหรือย่อหย่อนเรื่อง "มุทิตา" เราเห็นใครมีความสุข มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า เราต้องยินดีด้วยกายวาจาใจ ไม่เช่นนั้นแล้ว จะตามมาด้วย "อิจฉาริษยา" ซึ่งสังคมไทยมีมากเกินพอ นอกจากนั้นแล้ว การมีอุเบกขา การยืนอยู่กับธรรมะ การปกป้องธรรมะ การรู้จักแยกเพื่อนญาติมิตรออกจากงาน หน้าที่การงาน การตรงไปตรงมามีเหตุมีผล ล้วนเป็น "ธรรมะ" ที่สำคัญสำหรับการบริหารจัดการและการเป็นผู้นำองค์กร

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธรรมจิตโต) กล่าวถึง ผู้บริหารหรือผู้นำ 3 ลักษณะ ดังนี้

ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย ใช้ตัวเองเป็นที่ตั้ง ตัวเองเป็นใหญ่ นิยมใช้อำนาจการตัดสินใจคนเดียว อัตตานิยม (egoism) สั่งการด้วยอำนาจ แบ่งอำนาจ แบ่งชนชั้น

ผู้นำแบบโลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ ขาดความเชื่อมั่นตนเอง ยกความดีงามและความเลวร้ายให้กับโลก โดยที่ตนเองไม่รับผิดชอบ ไม่กล้าตัดสินใจ

ผู้นำแบบธรรมาธิปไตย ผู้บริหารหรือผู้นำเชิงคุณธรรม ที่เชื่อมั่นใน "ธรรมะ" และความดีงาม การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน เอื้ออาทรต่อกัน ธรรมะ และงาน เราล้วนปรารถนาให้คนรักทั้งโลก แต่ถ้าปรารถนาให้คนรักทั้งโลก แล้วไม่ทำอะไร ไม่กล้าตัดสินใจอะไร ซื้อเวลาการเป็นผู้บริหารเพียงเพื่อเกียรติยศของวงศ์ตระกูล การเอาใจจนขาดเหตุผล เกรงผลกระทบต่อตนเอง ฯลฯ "ความปรารถนาให้คนรักทั้งโลก" ของนักบริหารก็ไร้สาระและไร้ความหมาย ยอดปิรามิดของการบริหารคือการพัฒนาองค์กร การจัดโครงสร้าง จัดระบบ จัดกลไก และบริหารจัดการบุคคลให้กระตือรือร้นและทำงานด้วยใจ ด้วยวิสัยทัศน์ร่วม ด้วยพลังร่วม นั่นแหละโจทย์ที่แสนยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระบบราชการที่สนิมมากเหลือเกิน ระบบราชการที่หาคนเป็นเจ้าขององค์กรได้ยากยิ่ง "ระบบราชการ" ที่ข้าราชการมากมายรู้สึกว่า "ฉันไม่ใช่เจ้าของและธุระไม่ใช่"

เราอาจมองไปที่พุทธธรรม พละ 4 ประการ ที่อาจช่วยเป็นหลักคิดในการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างดี

1. **ปัญญาพละ** กำลังความรู้ ประสบการณ์ ความเฉลียวฉลาด
2. **วิริยพละ** กำลังความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่น เสียสละ
3. **อนวัชชพละ** กำลังความสุจริต ดีงาม จริงใจ
4. **สังคหพละ** กำลังสงเคราะห์ เอื้ออาทร มนุษยสัมพันธ์

ในแง่ของศักยภาพของภาวะผู้นำหรือการเป็นผู้นำองค์กรในทุกระดับ ควรจะต้องพัฒนาหรือมีความพร้อมหลายด้าน เพื่อให้การบริหารจัดการองค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรเล็กหรือใหญ่ ภาครัฐหรือเอกชน ไม่ยกเว้นแม้แต่องค์กรทางการศึกษา ด้วยกระแสสังคมปัจจุบันมีภาวะการเปลี่ยนแปลงสูง มีความเสี่ยงสูง จนกระทั่งนักบริหารบางกลุ่มเสนอแนวคิดในการบริหารการเปลี่ยนแปลง (change management) การบริหารความเสี่ยง (risk management) การบริหารเชิงกลยุทธ์ (strategic management) เพื่อตอบสนองภาวะคุกคามและการรุกองค์กรไปข้างหน้า สร้างองค์กรให้มีภูมิคุ้มกันสูง ให้สามารถแข่งขันได้บนศักยภาพและอัตลักษณ์ของตนเอง

ผู้นำองค์กรควรพัฒนาศักยภาพ 6 ด้าน ดังนี้

1. ความเป็นผู้นำมืออาชีพเฉพาะด้าน (professional)
2. ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และศักยภาพ (vision and potentaility)
3. ความเป็นผู้นำที่มีจิตสำนึกสาธารณะ (public mind)
4. ความเป็นผู้นำที่มีจิตสำนึกจริยธรรม (ethic mind)
5. ความเป็นผู้นำที่มีหลักในการบริหารจัดการ (administration concept)
6. ความเป็นผู้นำที่มีพลังร่วม (synergy and teamwork)

การบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพต้องขยายฐานของคณะทำงานหรือทีมงานให้กว้าง ทั้งทีมผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ สร้างทีมให้เข้มแข็งแล้วเอาทีมไปสร้างงาน ย่อมได้เนื้องานที่มีพลังและขยายขอบข่ายได้กว้างขวางหลากหลาย

การบริหารจัดการต้องมีกระบี่อยู่ที่ใจ มีดาบแห่งการตัดสินใจ (decision making) องค์กรหรือขบวนการที่ขาดพลังการตัดสินใจย่อมเป็นองค์กรหรือขบวนการที่อ่อนแอและล้มเหลว ไม่สามารถแข่งขันได้ การบริหารองค์กรในเชิงแข่งขันต้องขยับจุดเป้าหมายหรือ "bench mark" อยู่ตลอดเวลา ขยับให้สูงขึ้นและแสดงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อก้าวไปสู่จุดเป้าหมายแต่ละระดับนั้น นักบริหารอาจนำจรรยาบรรณของชาว มศว ไปเป็นหลักยึดบ้างก็ได้ จรรยาบรรณ 3 ประการ คือ

"ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม และคารวธรรม" จรรยาบรรณดังกล่าวย่อมช่วยให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) มีความสมัครสมานสามัคคี มีความนับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

เจิงจื่อ กล่าวว่า วันหนึ่งๆ ข้าพเจ้าตรวจสอบตนเองสามเรื่อง

1. **ทำงานเพื่อผู้อื่นโดยไม่ซื่อตรงหรือไม่**
2. **คบเพื่อนโดยไม่จริงใจหรือไม่**

และ 3. ละเลยไม่ฝึกฝนค้นคว้าหาความรู้หรือไม่

เอกสาร "วิสัยทัศน์และพันธสัญญา"

2546

การบริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สัมภาษณ์อธิการบดี

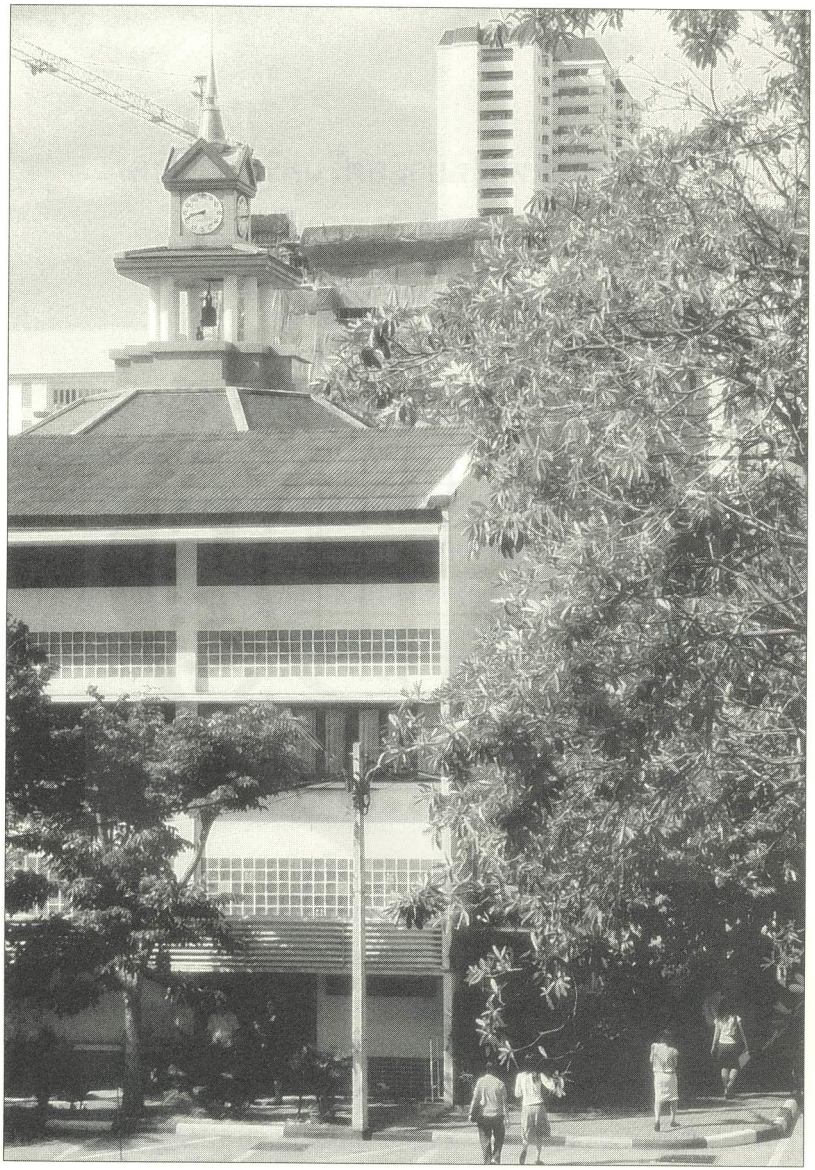
7 เมษายน 2549

ขอทราบแนวทางการบริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จากประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒยาวนานพอสมควร เคยทำงานใน สภาคณาจารย์และข้าราชการเกือบสิบปี เป็นคณบดีเกือบสิบปี เป็นรองอธิการบดีสองปี และมาทำหน้าที่อธิการบดีประมาณเกือบสามปีในขณะนี้ ทำให้คาดหวังกับ มศว และคาดหวังตนเองไว้มากพอสมควร อย่างที่ทราบกันเป็นอย่างดีแล้วว่า ผม (เรา) บริหารด้วยแผนยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย
2. ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อสังคม
3. ยุทธศาสตร์การสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมและศิลปะ
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพนิสิต
5. ยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษา
6. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อสังคม
7. ยุทธศาสตร์การบริหารระบบและบุคลากร
8. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและบริหารทรัพย์สิน
9. ยุทธศาสตร์เทคโนโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ผ่านมาถึงขณะนี้ แต่ละยุทธศาสตร์ก็สามารถให้เกรด A,B,C ได้ ถ้าจะให้ประเมินด้วยอัตวินิจฉัย โดยภาพรวมแล้วก็น่าจะสอบผ่านได้ดีพอสมควร การรุกในเชิงยุทธศาสตร์ได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับแต่ละยุทธศาสตร์ว่ามีศักยภาพในการบริหารจัดการมากน้อยแค่ไหนด้วย

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว ประสานมิตร

การบริหารจัดการองค์กร ผมถือว่าการพัฒนาพลังร่วม **"Synergy"** เป็นประเด็นที่สำคัญมาก เราจะทำให้ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร รวมทั้งนิสิต บริหารจัดการและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างมีพลัง ได้อย่างไร เราจะหวังให้คนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ บนฐานวัฒนธรรมองค์กรเดิมในระบบราชการ ที่ต่างคนต่างทำงาน ตัวใครก็ตัวใคร ภาควิชาใครก็ภาควิชาใคร คณะใครก็คณะใคร คงไม่ได้ เราต้องมี "กระบวนการ" พัฒนาการทำงานร่วมกัน ลดการคิดและการทำงานในวงแคบๆ

การพัฒนาองค์กรก็ต้องพัฒนา **"ใจ"** พัฒนาความจงรักภักดีต่อองค์กร (Royalty) ให้เกิดขึ้นให้จงได้ ผู้บริหาร ผู้ใหญ่ต้องเป็นต้นแบบ เป็นตัวอย่าง ลงไปสู่ความเป็นจริง ลงไปสู่ปัญหา ต้องไม่ทำตัวลอยอยู่เหนือปัญหาทั้งปวง

การพัฒนาบุคลากรต้องดำเนินการทุกกรอบอย่างต่อเนื่อง พัฒนาด้วยกระบวนการต่างๆ "กระบวนการพัฒนา" ต้องส่งผลสู่การปฏิบัติ การพูด การสัมมนา การอบรม หรือทฤษฎีต่างๆ ย่อมไร้ค่าถ้าขาดการปฏิบัติ องค์กรทุกระดับต้องพัฒนาต้องปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาบุคลากรต้องพัฒนาให้ผู้คนในองค์กรลดการเห็นประโยชน์ส่วนตน มีจิตสำนึกสาธารณะ ทำงานเพื่อองค์กร พัฒนาองค์กร และการทำงานให้สัมพันธ์กับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โลกที่ต้องแข่งขัน ทำลายระบบอำนาจนิยม พัฒนาระบบราชการให้มีความคล่องตัว รวดเร็ว ตัดขั้นตอนที่ไร้สาระ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนต้องรู้สึกเป็นเจ้าของ องค์กร ปรับรื้อความรู้สึก"ธุระไม่ใช่"ออกใจของทุกคน ถ้าระบบราชการแข่งกับระบบเอกชนไม่ได้ ก็อย่าหวังเลยว่าเราจะพัฒนาอะไรได้มากนัก

"มหาวิทยาลัยไม่สามารถมีชื่อเสียงเกินกว่าชื่อเสียงของอาจารย์ และมหาวิทยาลัยก็ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพได้เกินกว่าคุณภาพของอาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัย"

การพัฒนาทางด้านวิชาการและการเรียนการสอนได้ดำเนินไปอย่างไร

ก่อนอื่นคงต้องพิจารณาที่คุณภาพการบริหารจัดการทางด้านวิชาการของมหาวิทยาลัย และพิจารณาที่ศักยภาพของคณาจารย์โดยรวม การบริหาร

จัดการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยได้พัฒนาให้เข้มแข็งพอสมควร ทั้งบริหารและ "จัดการ" เรามีสภาวิชาการที่เข้มแข็ง พัฒนาให้มี "คณะกรรมการบริหารวิชาการ" ที่เน้นประเด็นยุทธศาสตร์ทางวิชาการและการเรียนการสอน ปัญหาการเรียนการสอนสำคัญอยู่ที่ระดับคณะ ผู้บริหารระดับคณะและคณาจารย์ในแต่ละคณะ ต้องตื่นตัวกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ของนิสิต การสร้างสื่อ สร้างนวัตกรรมทางด้านการเรียนการสอน พัฒนาศักยภาพการใช้ ICT นำ ICT มาช่วยพัฒนาการเรียนการสอน มองโลกที่เปลี่ยนแปลงไป มองสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มองคนรุ่นใหม่ที่มีโลกใหม่ของเขา มองอนาคตของเขา แล้วเราในฐานะที่เป็น "ครู" จะยังคงคิดอย่างเดิม ทำอย่างเดิม สอนอย่างเดิมก็คงไม่ใช่ การพัฒนาการเรียนการสอนเป็นสำนึกของอาจารย์เป็นประการสำคัญ

มหาวิทยาลัยฯ กำลังผลักดันและสร้างสนามทางการค้นคว้าวิจัย งานวิชาการ การสร้างและผลิตสื่อการเรียนรู้ (Learning Media) ก็เพื่อผลทางด้านการพัฒนาการเรียนการสอน

การพัฒนาทางด้านวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยฯ ได้ดำเนินการไปอย่างไร

ผมอยากจะบอกว่า **"มหาวิทยาลัยคือวิชาการ"** การคิด การทำ การสอน การให้ข้อเสนอแนะ รวมทั้งการขัดแย้ง ต้องอิงวิชาการ ความรู้ ข้อมูล โดยใช้ "ปัญญา" เป็นตัวตั้ง ไม่เช่นนั้นแล้วสังคมจะพึ่งใคร วิชาการ ความรู้ ข้อมูล มุมมองที่หลากหลายมิใช่สูตรสำเร็จ ขาวหรือดำ

มหาวิทยาลัยฯ ในช่วงประมาณ 3 ปีที่รับหน้าที่ ได้ผลักดัน กระตุ้น จัดระบบ จัดกลไกทางวิชาการและการวิจัยให้เข้มแข็งขึ้น มหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่ (รวมทั้ง มศว) เป็นมหาวิทยาลัยสอนเพียงเกือบจะด้านเดียว เราคงต้องสร้างดุลยภาพระหว่าง "สอนและวิจัย" น่าตั้งคำถามว่า ถ้าเราไม่วิจัยแล้วเราเอาอะไรมาสอน การสอนที่เป็นนวัตกรรม ยิ่งการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา มีความจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องวิจัยมากขึ้น เราไปเอาความรู้มา แล้วมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนวันแล้ววันเล่า ความรู้เหล่านั้นไม่ใช่ "ภูมิปัญญา" เพราะภูมิปัญญาต้องติดดิน (ภูมิ = ดิน) สัมพันธ์กับความเป็นจริง พื้นที่ สังคม ชุมชน

ด้วยการสอนจากความรู้ของผู้อื่น ทำให้ครูอาจารย์ไทยขาดทฤษฎี ขาดความรู้ของตนเอง ครูอาจารย์ควรค้นคว้าวิจัยและสอนจนตกผลึก แล้วพัฒนาผลึกปัญญา ความรู้ เป็นตำรา สร้างและเสนอหลักคิด เสนอทฤษฎีของตนเอง มหาวิทยาลัยต้องการเช่นนั้น

มศว มุ่งมั่นกับคุณภาพ มาตรฐาน วิชาการ วิจัย เราไม่ประสงค์ปริมาณที่อ่อนแอคุณภาพ เราผลักดัน เราทำงานร่วมกันทุกระดับ งานวิชาการและงานวิจัยได้รับการผลักดันไปแล้วระดับหนึ่ง เรามีระบบ มีความคล่องตัว ฝ่ายวิจัยกำลังได้รับการพัฒนาให้เป็นองค์กรระดับคณะ สถาบัน สำนัก ที่มีความเข้มแข็ง มีอิสระ และมีประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการวิจัย การดึงทุนวิจัย การพัฒนางานวิจัย การพัฒนานวัตกรรมที่เป็นผลพวงจากการวิจัย มหาวิทยาลัยฯ กำลังพัฒนานวัตกรรมต่างๆ จากการวิจัย นำรายได้เชิงวิชาการเข้าสู่มหาวิทยาลัย นอกจากการเร่งดึงทุนจากภายนอก จากงบประมาณแผ่นดิน ในส่วนของงบประมาณรายได้เราก็เพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว รวมทั้งไฟท์บังคับทุนพัฒนาการวิจัยภายในคณะ สถาบัน สำนัก

ซึ่งก็หวังว่าความพยายามดังกล่าวจะส่งผลชัดเจนในช่วง 2-3 ปีข้างหน้า ถ้าเราไม่ยอมจำนนหรืออ่อนแอเสียก่อน ทั้งนี้ เรื่องวิชาการและการวิจัย ตัวตนและสำนึกทางวิชาการของอาจารย์ย่อมเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุด การรับอาจารย์ ได้ตรวจสอบศักยภาพทางการวิจัยให้เข้มแข็งจริงจังขึ้นด้วย "มหาวิทยาลัยไม่สามารถพัฒนาคุณภาพทางวิชาการได้เกินกว่าคุณภาพทางวิชาการของอาจารย์"

การพัฒนาทางด้านการบริการวิชาการแก่สังคมเป็นอย่างไร

เรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญด้วย ก่อนหน้านั้น เราเคยได้งบประมาณโครงการบริการวิชาการแก่สังคมรวมทั้งมหาวิทยาลัยฯ ไม่เกิน 4 — 5 ล้าน ในปีงบประมาณ 2548 เราได้งบประมาณแผ่นดิน 6 โครงการ 45 ล้านบาท

1. โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์
2. โครงการหน่วยบริการทางการแพทย์เคลื่อนที่
3. โครงการจัดตั้งศูนย์การศึกษาและพัฒนาแฟชั่น

4. โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและเด็กความต้องการพิเศษแห่งชาติ
5. โครงการจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
6. โครงการจัดตั้งสถาบันนวัตกรรมทางการเงินและการคลัง

ปีงบประมาณ 2549 มศว ได้งบประมาณโครงการบริการวิชาการแก่สังคม รวม 66 ล้านบาท โครงการหลักที่เพิ่มขึ้นมามีดังนี้

1. โครงการศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
2. โครงการมหาวิทยาลัยชุมชน มศว ตรอน
3. โครงการวงออร์เคสตราและดนตรีแห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. โครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย
5. โครงการศูนย์การเรียนรู้แอนิเมชันและมัลติมีเดีย
6. โครงการศูนย์กายภาพบำบัดและการเคลื่อนไหว

ผมก็หวังว่า โครงการดังกล่าวเมื่อมีความเข้มแข็งก็จะได้รับการพัฒนาเป็นองค์กรหลักเป็นการถาวรต่อไป

นอกจากนั้นแล้ว อาคารลานอโศกมนตรีบนที่ดินที่ซื้อใหม่ (2546 - 2548) พื้นที่ประมาณ 7 ไร่ กำลังดำเนินการก่อสร้างอาคารสองหลัง 17 และ 22 ชั้น มีที่จอดรถใต้ดิน งบประมาณ 300 และ 430 ล้านบาท จะเป็นอาคารเพื่อตอบสนองภารกิจทางด้านการบริการวิชาการแก่สังคม การแสวงหารายได้เชิงวิชาการ กิจกรรมทางวิชาการ การประชุมสัมมนา แกลเลอรี หอสะสมศิลปกรรม หอนาฏลักษณ์และดนตรี ฯลฯ ก็จะตอบสนองภารกิจและแนวรุกทางด้านนี้ต่อไป

ภารกิจทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมซึ่ง มศว มีจุดแข็งอยู่แล้ว พัฒนาต่อไปอย่างไร

อย่างที่ทราบกัน มศว มีความเข้มแข็งทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม หรือ "ศิลปวัฒนธรรม" อยู่แล้ว นอกจากบทบาทของคณะศิลปกรรมศาสตร์

สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ 1 ใน 9 ของ ยุทธศาสตร์ มศว ขณะนี้ ก็เป็น "ยุทธศาสตร์การสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมและศิลปะ" มศว จะเอาคำว่า "วัฒนธรรม" นำหน้า "ศิลปะ" เพราะวัฒนธรรมเป็นกรอบใหญ่หรือกรอบหลัก นอกจากนั้นแล้ว พันธกิจศิลปวัฒนธรรม ยังแทรกซึมไปสู่ทุกคณะ สถาบัน สำนัก และทุกคนใน มศว จนอาจกล่าวได้ว่า ศิลปวัฒนธรรมคือลมหายใจของชาว มศว

ขอทราบองค์กรต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต ในการบริหารจัดการสมัยปัจจุบัน

นอกจากโครงสร้างหลายส่วนที่เราได้ปรับไปแล้ว ได้มีนโยบายและแนวคิดพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง หลายโครงการได้ปรับเปลี่ยนไป ด้วยปัญหาที่ยุ่งยากที่สุดคือ ผู้รับผิดชอบโครงการ รวมทั้งกระบวนทัศน์ในการพัฒนาองค์กรเพื่ออนาคต ไม่ใช่การติดยึดอยู่กับอดีตและปัจจุบัน ศาสตร์ที่ดิ่งเดี่ยว มาถึงวันนี้ความพยายามยังคงดำเนินต่อไป ทั้งเพื่อการต่อยอดความเข้มแข็งและการขยายฐาน Comprehensive University ของ มศว โครงการจัดตั้งองค์กรระดับคณะ สถาบัน สำนัก (2546 — 2550) มีดังนี้

วิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน (จัดตั้งแล้ว 2548)

วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม

โรงพยาบาล "ศูนย์การแพทย์ปัญญานันทภิกขุ ชลประทาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"

สำนักงานคณะกรรมการการสาธิตศึกษา (โรงเรียนสาธิต)

สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและเด็กความต้องการพิเศษแห่งชาติ

สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย (มศว องครักษ์)

คณะอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร (มศว องครักษ์)

นอกจากนั้น กำลังดำเนินการเขียนแบบอาคารเรือนไทยหมู่ 9 โดยศิลปินแห่งชาติ ราชบัณฑิต รองศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี สำหรับ

การจัดตั้ง "พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย เทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช วโรกาสเจริญพระชนมายุ 80 พรรษา พุทธศักราช 2550" งบประมาณ 35 ล้านบาท

งานพัฒนาพื้นที่ สิ่งแวดล้อม สภาพภูมิทัศน์ของ มศว

เรื่อง "พื้นที่" ซึ่งกำลังสรุปรวมเป็นหนังสือที่ระลึกวัน มศว 28 เมษายน 2549 "แผ่นดิน มศว" จัดซื้อที่ดินไปแล้วที่ มศว ประสานมิตร สามแปลง ประมาณ 500 ล้านบาท พื้นที่ 7 - 8 ไร่ การเปิดพื้นที่ไปสู่ถนนอโศกมนตรี ทำให้พื้นที่เดิมประมาณ 100 ไร่ ราคาปรับขึ้นไม่น้อยกว่า 3,000 ล้านบาท ได้อาคารมาสองหลัง 730 ล้านบาท ก็ถือว่ามหาวิทยาลัยฯ กำไรแล้วมากมาย คณะรัฐมนตรี มีมติยกโรงพยาบาลชลประทานให้ มศว (21 มีนาคม 2549) กำลังดำเนินการ ออกพระราชกฤษฎีกา ถ้าเลี้ยงฉลองได้ เราก็จะมีพื้นที่เพิ่มอีกนับด้วยร้อยไร่ ไม่รวมทรัพย์สิน สิ่ง ก่อสร้าง และบุคลากรอีกประมาณ 800 คน แต่นั่นไม่ใช่ประเด็นสำคัญ ประเด็นสำคัญอยู่ที่การพัฒนา โรงเรียนแพทย์เพื่อขยายประสิทธิภาพและปริมาณการผลิตนักเรียนแพทย์และทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพต่อไป

การขอใช้พื้นที่ สปก. ที่อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ติดกับ มศว องครักษ์ 206 ไร่ เพื่อสร้างโรงเรียนสาธิต โรงเรียนวิทยาศาสตร์ โรงเรียนภาษาสากล และศูนย์พฤกษศาสตร์ กำลังอยู่ในกระบวนการ พื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ ที่อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อพัฒนา **มหาวิทยาลัยชุมชน มศว ตรอน** ก็อยู่ในกระบวนการเดียวกันกับพื้นที่ สปก. อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก

เรื่องสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ เราได้พยายามมาระดับหนึ่ง ขณะนี้กำลังขอให้บริษัท กรุงเทพธนาคม จำกัด เข้ามาวาง Landscape Master Plan ทั้งที่ มศว ประสานมิตร และโรงพยาบาลชลประทาน ในเบื้องต้น และจะตามมาด้วย มศว องครักษ์ เมื่อการวางผังแม่บทภูมิสถาปัตย์และการดำเนินการผ่านไปสักระยะหนึ่ง ทุกอย่างก็คงจะดีขึ้นมาก มหาวิทยาลัยต้องสวยงาม

ประณีต สะอาด และเขียว ทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิต จิตใจ และบรรยากาศการเรียนรู้แล้ว "มหาวิทยาลัยควรจะเป็นต้นแบบแห่งความดีงามสำหรับสังคมในทุกเรื่อง"

สำหรับที่ มศว ประสานมิตร ทางเข้าหลักน่าจะเป็นทางด้านถนนอโศกมนตรี เมื่อสองอาคารเสร็จในปี 2551 และ 2552 จะมีที่จอดรถใต้ดิน จอดได้ประมาณ 300 คัน รถวิ่งผ่านลานอโศกมนตรีใต้ดิน เข้ามาสู่ Academic Area พัฒนาที่จอดรถใต้สนามฟุตบอล 2 ชั้น จอดได้อีกประมาณ 700 - 800 คัน ปรับสายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ ลงใต้ดินให้หมด ก็ขอให้สภาพภูมิสถาปัตย์ของ มศว ในอนาคต อยู่แถวหน้าของบรรดามหาวิทยาลัยทั้งหลาย

มศว มีงานส่วนไหนที่จะต้องเร่งดำเนินการ

ผมกล่าวหลายครั้งว่า ที่ผ่านมา "มศว ช้าเกินไป" การพัฒนาประเทศชาติ พัฒนาองค์กร พัฒนามหาวิทยาลัย ต้องกระทำทุกเรื่องไปพร้อมกัน เราไม่อาจพัฒนาทีละด้าน พัฒนาด้านหนึ่งด้านใด หลังจากนั้นจึงพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไปอีก การพัฒนาเช่นนั้นย่อมไม่ทันการณ์ แยกส่วน ขาดเอกภาพ และขาดพลังผลักดันซึ่งกันและกันในการพัฒนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนา "มหาวิทยาลัย" ที่เป็นองค์กรวิชาการ ต้องพัฒนาทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม พัฒนาคุณค่าและคุณภาพที่เป็นนามธรรม ไม่ว่าจะเป็นวิชาการ การค้นคว้าวิจัย หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ พัฒนาคน ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร นิสิต ให้มีพลังการเรียนรู้ มีความดีงาม เสียสละ มีความภักดีต่อองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **"ศักยภาพนิสิต"** ที่เป็นธงสำคัญของมหาวิทยาลัยฯ

ผมก็อยากจะเห็นคุณค่า คุณภาพ และภาพลักษณ์ของ มศว ที่พร้อมจะแข่งขัน ก้าวหน้า ทันสมัย มีพลังและความดีงามบนอัตลักษณ์ของตนเอง ทุกคนทำงาน เรียนรู้ และพัฒนาร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สันติสุข ประณีต นุ่มนวล

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา มีความพึงพอใจต่อการบริหารงาน คณะผู้บริหาร มากน้อยเพียงใดหรือต้องปรับปรุงอย่างไร

คำถามนี้ตอบยาก ผมเองเคยกล่าวไว้ว่า การบริหารมหาวิทยาลัยต้องขยายวงคณะผู้บริหารหรือทีมงานให้กว้างขึ้น บริหารและพัฒนาผู้บริหารในวงกว้าง แล้วสนับสนุนให้ผู้บริหารในวงกว้าง ไปบริหารจัดการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกสาระ การบริหารก็คือการสร้างแรงบันดาลใจ ให้ทุกคนมีพลังกาย พลังใจ พลังศรัทธา ที่จะบริหารและจัดการงาน คน และทรัพยากรต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ถ้าตอบ "ความพึงพอใจในการบริหารงาน" ก็พึงพอใจท่ามกลางวัฒนธรรมองค์กร ท่ามกลางระบบราชการ และท่ามกลางสังคมไทยที่เต็มไปด้วยปัญหา แต่ก็เชื่อมั่นว่า มศว ได้ก้าวผ่านเส้นแบ่งของความอ่อนล้า กรอบจำกัด และภาพลักษณ์เก่ามาแล้วพอสมควร

ถ้าจะพูดถึง "คณะผู้บริหาร" ทุกคน (รวมทั้งอธิการบดี) ก็ต้องพัฒนาปรับกระบวนทัศน์และวิสัยทัศน์ต่อไปอีก เราคงต้องเสียสละ ทุ่มเท ในชีวิตหนึ่งที่มีโอกาส รับผิดชอบและบริหารจัดการให้ดีที่สุด ให้เวลาส่วนรวม สลัดผลประโยชน์ส่วนตัวและคนรอบข้าง ทำงานกับทุกคนให้ได้ ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ IQ และ EQ ของผู้บริหารทุกระดับคงเป็นเรื่องที่สำคัญด้วย ผมค่อนข้างเชื่อใน Change Management ที่ทุกคนต้องปรับเปลี่ยน พร้อมที่จะปรับเปลี่ยน ท่ามกลางบริบทที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาดังเช่นทุกวันนี้

เมื่อมีผู้กล่าวว่า "สังคมวันนี้ยอมรับ มศว มากขึ้นกว่าเดิม" ท่านคิดอย่างไร

ผมไม่อยากให้เราหลงระเริงกับคำกล่าวเช่นนั้น เมื่อผมมีโอกาสได้เข้ามาเรียนใน "วิทยาลัยวิชาการศึกษา" ในอดีต ผมมองภาพของความเข้มแข็ง ภาพของวิชาการ ภาพของวัฒนธรรมองค์กร และผู้คนที่ดีงาม เอื้ออารี เรายิ่งใหญ่ในความเป็นอุดมศึกษาที่มี "การศึกษา" เป็นตัวตั้ง เมื่อเราปรับตัวเป็น Comprehensive University เราต้องขยายตัว ขยายศาสตร์ จากมิติหนึ่งของบุคลากร ไปสู่มิติหรือโลกทัศน์ที่เปิดกว้างขึ้น เราใช้ห้วงเวลาในระดับ Incubation อยู่ระยะหนึ่ง ช่วงเวลาหนึ่งซึ่งอาจจะนานเกินไป หลายคนหลง

อดีต ติดอยู่กับอดีต แต่ขาดการนำวัตรปฏิบัติที่มีพลังในอดีตนำมาใช้และพัฒนาให้เกิดสาระประโยชน์ แต่ทุกช่วงเวลานั้นเราก็ขยายตัวและเติบโต แม้บางช่วงจะช้าเกินไปบ้าง เมื่อเป็น Comprehensive University เราต้องพัฒนาทุกด้าน เพราะความเป็น **"มหา" วิทยาลัย** เตือนสติเราไว้เช่นนั้น

ถ้าสังคมจะยอมรับมากขึ้น ก็คงจะเป็นการยอมรับในเรื่องความพยายามที่จะขยายแนวรุกใหม่ๆ ให้กว้างและหลากหลาย ยืดหยุ่นมากขึ้น ตอบคำถามสังคมได้มากขึ้น มีความทันสมัยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แท้จริงแล้ว เราทุกคนต้องเจียมตัวที่จะพัฒนาตัวตนของเราให้สัมพันธ์กับ "ภาพ" สัมพันธ์กับการชื่นชม ฝึกตำหนิตัวเราเองเพื่อพัฒนาตัวตน เพื่อให้เหลือพื้นที่ไว้ให้คนอื่นชมพัฒนาทุกด้าน พัฒนาทุกแง่มุมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ปาสคาลบอกว่า **"ขอบฟ้าอยู่ที่ทุกย่างก้าวที่เราเดิน"**

มหาวิทยาลัยฯ ตั้งเป้าหมายที่จะก้าวไปสู่การแข่งขัน ท่ามกลางสังคมที่แข่งขัน อย่างไร

ผมคิดว่า "การแข่งขัน" ของมหาวิทยาลัยคือการแข่งขันกับตัวเอง ถ้าเราปรับกระบวนทัศน์ภายใต้บริบทที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา เรารุกภายใต้กระบวนทัศน์นั้น เราเข้มแข็ง เรามีประสิทธิภาพ เราก็แข่งขันชนะตัวเราเองได้

จริงอยู่ บริบท กระแสสังคม กระแสโลก เปิดมาสู่ระบบมหาวิทยาลัยกว้างขวางยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยมิใช่ท่องบ่นเพียง Academic Excellence มิได้ท่องบ่นเพียง Academic Freedom แต่มหาวิทยาลัยมีภารกิจรับผิดชอบสังคม สร้างคนที่มีศักยภาพสูง มีคุณธรรม ป้อนให้กับสังคม เป็นต้นแบบที่ดีงามของสังคม ถึงวันนี้ มหาวิทยาลัยต้องสร้างความเป็นสากล ศาสตร์ที่เคยมีกรอบจำกัด วันนี้ ศาสตร์ต่างๆ ขยายตัวมากขึ้น บูรณาการกันมากขึ้น ภาษาสากล ภาษาที่หลากหลาย ภาษา ICT เครือข่ายความรู้และการทำงาน มิได้เปิดอยู่ในสังคมใดสังคมหนึ่งเท่านั้น โลกแคบลง เราต้องสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ให้มีพลังและต่อเนื่อง การพัฒนาความรู้และการวิจัย จึงเป็นหัวใจของมหาวิทยาลัย การชนะตนเองและการแข่งขันกับตนเอง จึงมีประเด็นกว้างและหลากหลายมาก

ถ้าเราเข้มแข็ง มีศักยภาพสูง มองมาตรฐานและคุณภาพเป็นตัวตั้ง มหาวิทยาลัยก็พร้อมจะแข่งทั้งในระดับสังคมและสากล มศว เองก็จำเป็นต้องเร่งเครื่องอีกหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศักยภาพทางด้านการวิจัย ศักยภาพทางภาษาสากล และศักยภาพทาง ICT การปรับรื้อหลักสูตร การเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ทั้งระบบ นอกจากวิสัยทัศน์และความพยายามของผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัยแล้ว การบริหารจัดการและปรับรื้อในระดับคณะ สถาบัน สำนัก ทุกองค์กรจึงต้องเอาจริง เข้มแข็ง และพร้อมที่จะรุกให้คมชัดขึ้นด้วย

ธงหรือจุดหมายแห่งความสำเร็จของ มศว ในอนาคตอันใกล้นี้ เป็นอย่างไร

ผมมองศาสตร์ทุกกลุ่มทุกด้านของ มศว ที่ "มีโอกาส" จะปักธงได้ไม่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์เก่าหรือใหม่ของ มศว ศึกษาศาสตร์ มนุษย์-สังคม-ศิลปกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ศาสตร์เก่าๆ ใน มศว อาจจะข้าไปบ้าง กินบุญเก่านานไปบ้าง ศาสตร์ใหม่ๆ หลายสาขาวิชาพัฒนาน่าพอใจ ศาสตร์ใหม่ที่ก้าวได้เร็ว มีกระบวนการบริหารจัดการที่ไม่ได้ติดยึดอยู่กับรูปแบบหรือสูตรสำเร็จเก่าในสังคมไทย บางสาขาวิชายังคงมีกระบวนการคิดแบบติดยึด โอกาสก็จะน้อยตามไปด้วย หลายส่วนจะต้องเร่งเครื่อง ขยายสาขาวิชาที่ก้าวหน้าทันสมัย อย่ามองเฉพาะสังคมไทย มหาวิทยาลัยเองก็กำลังผลักดันในทุกด้าน รวมทั้งแนวรุกใหม่ทางด้านธุรกิจอุตสาหกรรม ก้าวเลยไปถึงอุตสาหกรรมบันเทิง ศาสตร์และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ ICT เป็นต้น

ซึ่งก็หวังว่า ธงใหม่และเก่าส่วนหนึ่งจะแสดงบทบาทได้อย่างเด่นชัด ปัจจุบันได้แสดงตัวตนแล้วพอสมควร ใครข้าใครหยุดนิ่ง ก็จะถูกกลืนกินไปพร้อมกับกาลเวลา มหาวิทยาลัยวันข้างหน้าต้องพร้อมและเข้มแข็งที่จะพัฒนา หลอมรวม และยุบ เพื่อปรับเปลี่ยนให้มหาวิทยาลัยมีศักยภาพสูงขึ้น มีส่วนเกินน้อยลง มีส่วนที่อ่อนแอน้อยลง มีไขมันน้อยลง

มศว พยายามก้าวไปสู่ความก้าวหน้าทันสมัย ด้วยความพยายามอย่างไร

ทุกมหาวิทยาลัยย่อมมีโอกาส พัฒนาไปสู่ความก้าวหน้าทันสมัย ใน **"ความเป็น มศว"** ผมมองว่า จุดแข็งทางด้าน "การศึกษา" ในอดีต ทำให้ มศว

ได้เปรียบในการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ "Learning Process or Learning Methodology" ในทุกศาสตร์ ได้เปรียบในการทำงานร่วมกัน การลงสู่ชุมชน และการมีบทบาททางด้านศิลปวัฒนธรรม บนรากของ มศว แต่ก็มีจุดอ่อนทางด้านการค้นคว้าวิจัย การสร้างแนวรุกใหม่ๆ การบริหารจัดการในเชิงรุก ถ้าเรามองจุดแข็งและจุดอ่อน ปรับใจและฝืนใจตนเองในจุดอ่อน ผลักดันจุดแข็งให้เกิดสารประโยชน์อย่างแท้จริง เรายอมท้าทายที่จะก้าวไปสู่ความก้าวหน้าทันสมัย ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว "การศึกษา" ต้องก้าวหน้าทันสมัย เฉลียวฉลาด สร้างสรรค์ดีงาม ไม่เช่นนั้นแล้วคงเป็นการศึกษาที่มีปัญหา "การศึกษา" ของเราในอดีตก็โดดเด่นเช่นนั้นมิใช่หรือ

บนฐานการศึกษานั้น ก่อให้เกิด **"ระบบโรงเรียนสาธิต"** ถ้าเราฉลาดที่จะใช้โรงเรียนสาธิต เป็น Laboratory หรือ Demonstration School อย่างตรงประเด็น เพื่อก่อให้เกิดนวัตกรรมทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นวัตกรรมทางการศึกษานั้นจะส่งผลมาสู่นวัตกรรมการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทุกศาสตร์ด้วย เพราะระบบการศึกษามิได้โดดเดี่ยวแห้งแล้ง ขาดรากอยู่เพียงอุดมศึกษาเท่านั้น

ท้ายที่สุด การรุกมหาวิทยาลัยไปสู่ความก้าวหน้าทันสมัยก็ขึ้นอยู่กับฐานคิด กระบวนทัศน์ของเรา ว่ากว้างหรือแคบ active หรือ passive เอาจริงหรือไม่เอาจริง ผมคิดว่า **"ถ้ามหาวิทยาลัยไม่ก้าวหน้า ไม่ทันสมัย ไม่สามารถเป็นต้นแบบในสังคมได้ ก็หมดความเป็นมหาวิทยาลัย"**

ท่ามกลางความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนเช่นนี้ บุคลากรของมหาวิทยาลัยควรจะปรับเปลี่ยนอย่างไร เพื่อให้ มศว ยืนอยู่แนวหน้าอย่างที่คาดหวัง

เราต้องช่วยกันทำให้มหาวิทยาลัยมี "ความยั่งยืน" ในทุกเรื่อง ไม่ใช่ฉาบฉวย ผมเรียนเสมอมา ทุกคนต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อธิการบดีไปจนถึงคนตัดหญ้า ทุกคนต้องรู้ว่ามหาวิทยาลัยคืออะไร ทุกคนต้องมีบทบาทที่เข้มแข็งอะไรและอย่างไร การศึกษาต่อ การค้นคว้าวิจัย การอบรม สัมมนา การประชุม การทำงานร่วมกัน การศึกษาดูงาน การอ่าน การฟัง การคิด ล้วนเป็นการพัฒนาพวกเราทั้งสิ้น นอกจากนั้น เราต้องถามตนเองด้วยกันทุกคนว่า เราจริงใจ

และเสียสละกับวิชาชีพ กับงานของเราหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เราอยู่อย่างกาฝากหรือเจ้าของ เรารู้สึกเป็นบ้านของเราหรือไม่ เรามีความจงรักภักดีต่อองค์กรต่อมหาวิทยาลัยของเรามากน้อยเพียงใด ถ้าเรามองเห็นตัวตนของเราชัดเจนภารกิจของมหาวิทยาลัยย่อมชัดเจนด้วย

นอกจากนั้นแล้ว เราต้องมองการปรับเปลี่ยนของสังคม มองแนวรุกหรือยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ของคณะ สถาบัน สำนัก สำนักงานอธิการบดี เราต้องเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ ส่วนหนึ่งที่มีพลังขององค์กรย่อย เพื่อให้ส่งผลไปสู่องค์กรใหญ่ในท้ายที่สุด ถ้าทุกคนเพียงรอมหาวิทยาลัย รอคำสั่ง ในระบบราชการที่ล้าหลัง มหาวิทยาลัยคงอ่อนแออย่างแน่นอน **"มหาวิทยาลัยไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง แต่มหาวิทยาลัยหรือ มศว เป็นของพวกเราทุกคน"** วันนี้ ขอเพียงความเชื่อมั่น ลุกขึ้นมาทำงานในความรับผิดชอบของตนเองให้เต็มแรง มีประสิทธิภาพ และพร้อมหน้า

มักมีผู้กล่าวว่า "องค์กรต้องมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์" จึงจะสามารถผลักดันองค์กรให้เจริญรุ่งเรืองได้ ท่านคิดอย่างไร และจะฝากอะไรถึงชาว มศว บ้าง

ผมก็เห็นด้วยกับคำกล่าวข้างต้น **"วิสัยทัศน์"** เพียงด้านเดียวก็คงไม่พอ เราต้อง **"ปั้น"** วิสัยทัศน์ให้เป็นรูปธรรม เป็นความจริงด้วย หัวเรือเพียงผู้เดียวคงไม่ใช่ ทีมงานที่วิสัยทัศน์ร่วม พัฒนาให้เป็นวิสัยทัศน์องค์กร **"Organization Vision"** และร่วมทุกข์ร่วมสุข **"สร้าง"** วิสัยทัศน์ให้เป็นเนื้องาน เป็นการเปลี่ยนแปลง เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวมขององค์กร ทีมงานที่ขยายไปทุกระดับและทุกคน

ผมฝากถึง **"พวกเรา"** ทุกคน ขอพวกเราทำงานให้ **"ดีที่สุด"** งานในภารกิจของเรา เพื่องาน เพื่อองค์กร ไม่ใช่เพื่อบุคคล แล้วเราจะเห็น มศว ในมิติใหม่ในเร็ววันนี้

แมนวดี นุยุทธิ์ : สัมภาษณ์
7 เมษายน 2549

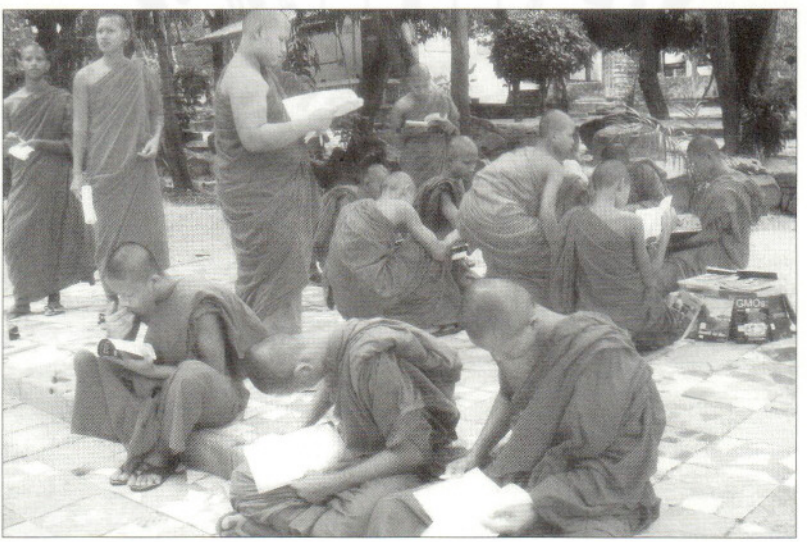
มศว เพื่อชุมชน

ข - ข่อสันธวนิวรรคต้องการ
ค - ศักดิ์ศรีวิชาชีพ
ง - จริยธรรมและคุณธรรม

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายเพื่อชุมชน

10 มีนาคม 2548

สำหรับ "**การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อวางยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา ภาคกลางตอนบน**" ซึ่งเป็นเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาที่ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยลัยกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มหาวิทยาลัยอีสเทอร์นเอเชีย วิทยาลัยปทุมธานี มหาวิทยาลัยชินวัตร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักหอสมุด มศว พัฒนาห้องสมุดและการอ่านสำหรับสามเณร วัดเขาสาป ระยอง "โรงเรียนมงคลวิทยา" 2549

ถ้าพิจารณาพันธกิจของเครือข่ายฯ ที่กำหนดไว้ นับว่าน่าสนใจมาก

1. ความพยายามในการร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development)

2. ความพยายามในการร่วมกันสร้างระบบและกลไกในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

3. การวางนโยบาย (Policy Formation) ร่วมกัน

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์หรือพันธกิจของเครือข่ายฯ ประกอบกับการแบ่งกลุ่มสัมมนา สามารถประมวลภารกิจหลักร่วมกันได้ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายและพัฒนาศักยภาพนิสิตนักศึกษา
2. การร่วมกันสร้างฐานข้อมูลทางด้านองค์ความรู้และอื่นๆ
3. การพัฒนาการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการหรือภาคเอกชน
4. การค้นคว้าวิจัยและสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน
5. การพัฒนาภารกิจเกี่ยวกับชุมชน สังคม และศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน

ประเด็นที่จะให้ผมพูดวันนี้คือ **"ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายเพื่อชุมชน"** การสัมมนาเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ อาจพิจารณากรอบความคิด 5 ด้าน หรือ VPPPM ดังนี้

VISION พัฒนาวิสัยทัสน์ที่เป็นวิสัยทัศน์องค์กรหรือวิสัยทัศน์ร่วม (Organization Vision)

POLICY พัฒนาหรือกำหนดนโยบายหลักในการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนายุทธศาสตร์

PLANNING พัฒนาแผนงานหลักที่จะดำเนินการให้สอดรับหรือให้บรรลุเป้าหมาย

PROCESS พัฒนาหรือกำหนดกระบวนการ กำหนดกิจกรรมให้ตอบสนองแผนงาน นโยบาย และวิสัยทัศน์

MEASUREMENT พัฒนากระบวนการประเมินผล กระบวนการตรวจสอบ เพื่อนำผลการประเมินกลับไปพัฒนาต่อไป

เมื่อเรากล่าวถึงยุคสมัยใหม่ (Modernization) สังคมสมัยใหม่ (Modern Society) หรือลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) เราเชื่อมโยงถึงการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เราพูดถึงการแปรเปลี่ยนมาสู่เสรีภาพที่ไร้พรมแดน ทุนนิยมตกขอบ การแข่งขันอย่างเอาเป็นเอาตาย นักธุรกิจเรืองอำนาจ เงินคืออำนาจ ฯลฯ ในกระแสสมัยใหม่ดังกล่าว การศึกษาบนความอ่อนด้อยที่แยกสมองซ้ายขวา แยกสายวิทย์-สายศิลป์ การผลิตและการป้อนคนเข้าสู่ระบบสายพาน (assembly line) การแข่งขันทางการศึกษาแบบตัวใครตัวมัน เมื่อลัทธิทุนนิยมสมัยใหม่ การศึกษาลัทธิสมัยใหม่ แพร่กระจายเข้าสู่สังคมไทย ผสานกับระบบราชการไทย อำนาจนิยมไทย ระบบตำแหน่งหน้าที่คือเกียรติยศของวงศ์ตระกูลมากกว่า "หน้าที่" การแปรเปลี่ยนเหล่านี้ ย่อมเป็นปัญหากับระบบการศึกษา เป็นปัญหากับบทบาทหน้าที่ พันธกิจ และการพัฒนาการศึกษาไทยมาจนถึงวันนี้

มนุษยนิยมตะวันตก (Humanism) ที่พัฒนามาจากรากความคิดปรัชญากรีกโบราณ และมางอกงามในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ในยุโรป ลัทธิมนุษยนิยมที่เชื่อมั่นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ มนุษย์ที่สามารถชนะธรรมชาติได้ ทวนกระแสโลกใบนี้ได้ สร้างโลกใบนี้ได้ และเชื่อมั่นว่า "มนุษย์คือศูนย์กลางของจักรวาล" ด้วยความอหังการเช่นนั้น คนตะวันตกสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาบนโลกใบนี้ เรียนรู้โลกใบนี้ในเชิงกายภาพ ชีวิตขึ้นอยู่กับ "ทรัพยากร" แล้วเขาก็เดินทางไปขั้วโลกเหนือ ขั้วโลกใต้ เสียชีวิตมากมายเพื่อแสวงหาทรัพยากรสำหรับดำเนินชีวิตแบบยุคสมัยใหม่ ท้ายที่สุด มนุษย์ก็เห็นแก่ตัว ทำลายโลกสีเขียวใบนี้อย่างเลือดเย็น

สังคมมีเครื่องกรองเสมอ แล้วลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ก็เติบโตจากช่วงหลังคริสต์ศตวรรษที่ 20 ลัทธิมนุษยนิยมใหม่ (Neohumanism) ตั้งคำถามว่า

1. เราจะทะนุถนอมจิตวิญญาณและสร้างความรู้สึกสุขสงบส่วนตัวได้อย่างไร

2. เราจะอยู่ร่วมกับผู้อื่น เรามีสันติสุข และผู้อื่นก็มีสันติสุขได้อย่างไร

3. เราจะอยู่ร่วมกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ไม่เบียดเบียนกันและคืน "สีเขียว" ให้กับโลกใบนี้ได้อย่างไร

แล้วการศึกษาที่คือหัวใจ คือทุกสิ่งทุกอย่างของสังคม เราจะพัฒนาอย่างไร เราจะสร้างคนให้ "รู้เท่าทัน" ความเลวร้าย รู้เท่าทันทุนนิยมตกขอบ รู้เท่าทันเสรีภาพที่ไร้พรมแดนได้อย่างไร การศึกษาจะสร้างทุนนิยมใหม่ เศรษฐศาสตร์ใหม่ รัฐศาสตร์ใหม่ บริหารธุรกิจใหม่ให้ระบบทุนนิยมเป็น "ทุนนิยมเชิงจริยธรรม" ได้อย่างไร เราจะสร้างความรู้ให้เป็นอำนาจ ทดแทนธุรกิจคืออำนาจได้อย่างไร

พร้อมกันนั้น การพัฒนาการศึกษาแบบองค์รวม (Holistic Education) การศึกษาแบบพหุปัญญา (Multiple Intelligences) การศึกษาที่ผสานสมองสองซีก การลดอำนาจ การลดการทำตัวเป็นผู้รู้ของครู ไปสู่การพัฒนาความรู้ความสามารถจากตัวตนของผู้เรียน ความรู้ และความภาคภูมิใจในการแสวงหาความรู้อยู่ที่ผู้เรียน ไม่ได้อยู่ที่ครู ผู้เรียนคือศูนย์กลางของการพัฒนาความรู้ "Learner Centered" การศึกษาที่ผสานกันทั้งระบบโรงเรียน บ้าน และชุมชนหรือสังคม สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมความรู้ (Learning and Knowledge Society) มากกว่าการสร้างสังคมอำนาจนิยมและบริโภคนิยม

วันนี้ "การศึกษาไทย" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในระบบอุดมศึกษา จำเป็นจะต้องพัฒนาการเชื่อมโยง 2-3 ประการ

1. การศึกษาที่เชื่อมโยงกับชุมชนและสังคม

2. การศึกษาที่เชื่อมโยงกับภาคปฏิบัติหรือสหกิจศึกษา (Cooperative Education)

3. การศึกษาที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกันในลักษณะเครือข่าย (networking)

นอกจากนั้น สำหรับการค้นคว้าวิจัยร่วมกันในระบบเครือข่ายของเราควรจะพิจารณาฐานความคิดทั้งเป้าหมาย (Agenda Based) พื้นที่ (Area Based) ชุมชน (Community Based) ปัญหา (Problems Based) ความรู้

(Knowledge Based) และอนาคต (Future Based) เพื่อให้การค้นคว้าวิจัยทั้งระบบ เป็นมรรคเป็นผล ต่อการพัฒนาการศึกษาในเครือข่ายและชุมชนในจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดนครนายกอย่างแท้จริงต่อไป

บรรยาย **การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ**
เพื่อวางยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา
ภาคกลางตอนบน
ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
10 มีนาคม 2548

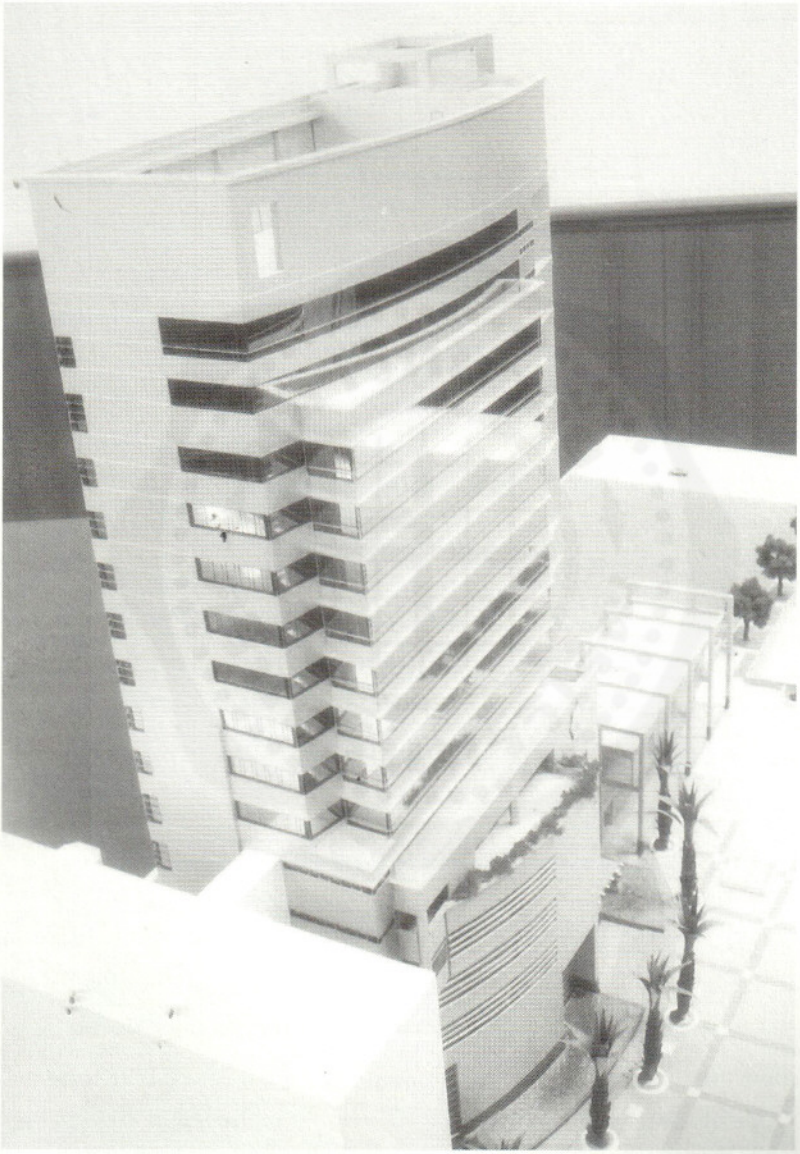
แหล่งการเรียนรู้ มศว เพื่อชุมชน

28 เมษายน 2549

พันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยในสังคมไทยคือ การศึกษาค้นคว้าวิจัย การผลิตบัณฑิต การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม พันธกิจสองประการหลังคือ "การบริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม" เป็นพันธกิจเสริมที่ผลักดันหรือสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้แสดงบทบาททางวิชาการ ความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยตรง พร้อมกันนั้น ยังเป็นกระบวนการทางการศึกษา ที่จะนำประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ และภูมิปัญญาจากสังคม จากชุมชน กลับมาพัฒนาการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยด้วย เป็นปฏิสัมพันธ์เชิงวิชาการที่สำคัญ

แม้จะมีการเสนอหลักการให้การบริการวิชาการแยกกับการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสองพันธกิจนั้นสามารถผนวกเข้าด้วยกัน เพราะการบริการและการเรียนรู้ในเชิงปฏิสัมพันธ์ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ "การบริการ" ไม่ใช่มหาวิทยาลัยทำตัวเป็นผู้รู้แล้วเป็นผู้ให้บริการความรู้เพียงด้านเดียว พร้อมกันนั้นมหาวิทยาลัยจะต้องเรียนรู้ด้วย เป็น "กระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน" มากกว่าการทำตัวเป็นผู้รู้เพียงฝ่ายเดียว สรรพความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาในชุมชนและในสังคม ไม่สามารถแยกออกจากกันเป็นแต่ละประเด็นได้ "ศิลปะ-วัฒนธรรม" ในสภาพที่เป็นพลังบูรณาการในสังคม ศิลปวัฒนธรรมจึงไม่ควรแยกออกจากสรรพความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาอันแท้จริง

หลักการที่สืบทอดกันมา เราใช้คำว่า "ศิลปะและวัฒนธรรม" "ศิลปะ" อาจแยกจาก "วัฒนธรรม" แต่คำว่า "ศิลปวัฒนธรรม" ในเชิงวาทกรรม อาจแสดงความสัมพันธ์ ความเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งแท้จริงแล้วศิลปะและวัฒนธรรมใน

รูปจำลองหนึ่งในสองอาคารลานอโศกมนตรี (สูง 17 ชั้น และ 22 ชั้น) แหล่งเรียนรู้และการบริการวิชาการแก่สังคม (ก่อสร้างระหว่างปี 2548-2552)

ชุมชน ในสังคม ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ถ้าเรามองศิลปะและวัฒนธรรมแบบองค์รวม "ศิลปวัฒนธรรม" ที่หมายรวมทั้งนามธรรมและรูปธรรม ทั้งระบบคิด กระบวนการและปรากฏการณ์ ทั้งสิ่งที่เกี่ยวกับจิตวิญญาน ความเป็นมนุษย์ นั่นคือสิ่งเดียวกัน

การทำหน้าที่และบทบาทของมหาวิทยาลัยให้สมบูรณ์แบบ มหาวิทยาลัยจึงมิใช่สถานที่เพื่อการศึกษาหาความรู้และแสดงศักยภาพ เพียงเฉพาะในหมู่นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรเท่านั้น แต่มหาวิทยาลัยต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ของสังคม ของทุกคนนอกมหาวิทยาลัยด้วย โจทย์ ดังกล่าวย่อมท้าทายกับการเป็นมหาวิทยาลัยในโลกวันข้างหน้า โลกหลังสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งมีรากฐานมากับกระบวนการเรียนรู้ ชุมชน และศิลปวัฒนธรรม ด้วยประสบการณ์และการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการหลากหลายวิทยาเขต ในกรุงเทพมหานครและภูมิภาค ในเมืองใหญ่และชนบท ย่อมมีทุนทางด้านการบริการวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็งด้วย

ถ้าประมวลแหล่งเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งขอเรียกว่า **"แหล่งเรียนรู้ มศว เพื่อชุมชน"** ในปัจจุบันและอนาคตหรือแผนในช่วง 2 - 3 ปีนี้ อาจประมวลได้ดังนี้

สำนักหอสมุดกลาง

ฐานะที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นผู้นำในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นหัวใจของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พัฒนาระบบให้เป็นระบบมาตรฐานสากล ตั้งแต่ครั้งเป็น วิทยาลัยวิชาการศึกษา (2497) ขณะนี้ห้องสมุดได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบุคคลนอกมหาวิทยาลัยฯ มาใช้บริการจำนวนมาก ด้วยปรัชญาในการบริการเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เราจึงได้รับการตอบรับด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ มศว ประสานมิตร

หอสมุดกลางทั้งที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรและองครักษ์ ส่วนหนึ่งกำลังปรับตัวเป็น Smart Library การบริหารจัดการและบริการพัฒนาเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ มีคอมพิวเตอร์บริการ มีสื่อการเรียนรู้ทั้ง

ระบบเก่าและใหม่จำนวนมาก กว้างและหลากหลาย มีแหล่งเรียนรู้พิเศษ เช่น ห้องศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ห้องศาสตราจารย์ ดร.ขจร สุขพานิช ห้องหนังสือหายาก ห้องหนังสือเด็ก เป็นต้น ในอาคารเรียนรวมใหม่จะมีห้องสมุดพิเศษ เช่น ห้องสมุดวรรณกรรมเด็กนานาชาติ ห้องสมุดปรัชญานานาชาติ ห้องสมุดวรรณคดีนานาชาติ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยฯ ก็หวังว่าพัฒนาการของสำนักหอสมุดกลางจะก้าวต่อไปจะพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เข้มแข็ง ก้าวหน้า ครอบคลุม ลุ่มลึก ทั้งเพื่อนิสิต คณาจารย์ บุคลากร นักเรียนโรงเรียนสาธิต รวมไปถึงนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชน ภายใต้ปรัชญา "การบริการเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้" ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ

แม้สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ จะมีพัฒนาการในช่วงอันสั้น แต่ด้วยวัตถุประสงค์หลักด้านหนึ่งคือ การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งหนึ่ง มหาวิทยาลัยฯ ได้ปรับปรุงอาคาร 3 หรือ "อาคารประสานมิตร" ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ให้เป็นอาคารอนุรักษ์ เป็นสถาปัตยานุสรณ์ที่กระตุ้นเตือนคนรุ่นหลังให้ตระหนักถึงประวัติศาสตร์ พัฒนาการ สติปัญญา วัฒนธรรมองค์กร ซึ่งคุณูปการบุคคล ครูอาจารย์ บุคลากร ศิษย์เก่าทุกคน ได้ปูลาดอดีตไว้อย่างสง่างาม

ในอาคารประสานมิตรจะประกอบด้วยแหล่งการเรียนรู้สามด้านหลักคือ หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์การศึกษา และหอเกียรติยศ หอจดหมายเหตุที่บอกความเป็นมาและรากเหง้าของมหาวิทยาลัยฯ พิพิธภัณฑ์การศึกษาที่บอกความเป็นผู้นำทางการศึกษาและพัฒนาการทางด้านการศึกษาในสังคมไทย และหอเกียรติยศที่รวบรวม บันทึก ประวัติและบุคคลที่มีคุณูปการแก่มหาวิทยาลัย เป็นต้น

ศูนย์ศิลปวิทยบริการ

ศูนย์ศิลปวิทยบริการเป็นหน่วยงานในคณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ซึ่งตั้งอยู่ที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีสถานที่

และแหล่งเรียนรู้เพื่อการบริการวิชาการแก่สังคมสามส่วนคือ หอสะสมศิลปกรรม ซึ่งสะสมผลงานศิลปะของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หลายชิ้น สะสมงานศิลปกรรมของศิลปินที่โดดเด่น เช่น งานจิตรกรรมและประติมากรรมขนาดใหญ่ของ กมล ทัศนาญชลี ผลงานจิตรกรรมของ หม่อมเจ้าการวิก จักรพันธุ์ ประกิต บัวบุศย์ เฉลิม นาคีรักษ์ อารี สุทธิพันธุ์ ประหยัด พงษ์ดำ ประเทือง เอมเจริญ จ่าง แซ่ตั้ง กำจร สุนพงษ์ศรี เดชา วราชุน อำนาจ เย็นสบาย ปรีชา เถาทอง วิรุณ ตั้งเจริญ ทวีเกียรติ ไชยยงยศ สมศักดิ์ ชวาลาวัณย์ ศรีวรรณ เจนหัตถการกิจ นุกูล ปัญญาดี เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ในหอสะสมศิลปกรรมดังกล่าว ยังสะสมอุปกรณ์และวัสดุที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงใช้เขียนภาพ จดหมายเหตุ วัตถุ หนังสือและเอกสารเชิงประวัติศาสตร์ของคณะศิลปกรรมศาสตร์

นอกจากนั้นยังมี **"หอศิลปกรรมศรีนครินทรวิโรฒ"** เพื่อจัดนิทรรศการศิลปกรรมและบริการวิชาการแก่สังคม มี **"หอนาฏลักษณ์"** ที่จัดการแสดงและดนตรีอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์

"ศูนย์วิจัยและการจัดการความรู้ทางพฤกษศาสตร์" ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ แม้เปิดดำเนินการในระยะสั้น (2548) ช่วงแรกได้พัฒนาบนพื้นที่ประมาณสิบไร่เศษ และเตรียมพื้นที่ขยายออกไปอีกประมาณ 50 ไร่ เป็นความพยายามที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้หรืออุทยานการเรียนรู้ วิจัย จัดการความรู้ และการบริการวิชาการทางด้านพฤกษศาสตร์แก่ชุมชน พร้อมจะขยายเป็น "แกลเลอรีพฤกษศาสตร์" เพื่อสร้างองค์ความรู้ รวบรวมและอนุรักษ์พรรณพืช พฤกษศาสตร์ที่สัมพันธ์กับชีวิตและชุมชน บริการพันธุ์พืชหายาก ขยายพันธุ์พืช พัฒนาพันธุ์พืช ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางด้านพฤกษศาสตร์ เป็นศูนย์การเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในอนาคตด้วย

ศูนย์ศึกษาภูมิปัญญาไทยในรามเกียรติ์

โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถมศึกษา) ได้พัฒนาและจัดแสดงโขนนักเรียนระดับประถมศึกษามากว่าทศวรรษ และเป็นการแสดงโขนในระดับคุณภาพ ที่ผ่านการแสดงทั้งในประเทศต่างประเทศ และหน้าพระที่นั่ง จนอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนทุกคนได้ผ่านกิจกรรมการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์มาแล้วอย่างภาคภูมิใจ โรงเรียนฯ ได้จัดตั้ง "ศูนย์ศึกษาภูมิปัญญาไทยในรามเกียรติ์" เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน นักเรียนและผู้สนใจจากนอกโรงเรียน แหล่งฝึกปฏิบัติ ศูนย์ข้อมูล และความรู้ต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ภาษาและวรรณคดี ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทย นับเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่น่าสนใจมากอีกแหล่งหนึ่ง

แหล่งการเรียนรู้ มศว เพื่อชุมชน 2550 - 2552

หลังจากที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จัดซื้อที่ดินริมถนนอโศกมนตรี กทม. เพื่อเปิดทางเข้าด้านถนนอโศกมนตรี (2546 - 2547) จัดซื้อที่ดินประมาณ 7 ไร่ ด้วยงบประมาณประมาณ 500 ล้านบาท พร้อมกันนั้นก็ได้รับงบประมาณสร้างอาคาร 2 หลัง สูง 17 ชั้น และ 22 ชั้น งบประมาณรวมประมาณ 700 ล้านเศษ บริเวณ "ลานอโศกมนตรี" ดังกล่าว กำหนดให้เป็น "พื้นที่เพื่อการบริการวิชาการแก่สังคม เผยแพร่นวัตกรรม และผสานกับธุรกิจอุตสาหกรรมเชิงวิชาการ" บนฐานองค์ความรู้จากการค้นคว้าวิจัยและการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน พัฒนาเป็น "SWU Academic Complex" จากทางเข้าด้านถนนอโศกมนตรี ผ่านใต้ดินเข้าสู่ที่จอดรถใต้สนามฟุตบอล พื้นที่เก่ากำหนดให้เป็นพื้นที่วิชาการ (Academic Zone) ที่มีสภาพแวดล้อมและภูมิสถาปัตย์สวยงาม เขียว สะอาด สงบ ณ บริเวณลานอโศกมนตรี ประกอบด้วยแหล่งการเรียนรู้เพื่อชุมชน 3 ส่วน ดังนี้

1. **ศูนย์หนังสืออโศกมนตรี**

มหาวิทยาลัยได้จัดสรรพื้นที่ประมาณ 1,000 ตารางเมตรให้เป็นศูนย์หนังสือระดับคุณภาพ หนังสือประเทืองปัญญา ทั้งหนังสือไทยและนานาชาติ มีความหลากหลายครอบคลุมศาสตร์ต่างๆ กลุ่มเป้าหมายทั้งเด็ก เยาวชน

นักเรียน นิสิตนักศึกษา ประชาชน และชาวต่างชาติ ด้วยบริการการสั่งซื้อและการจัดส่งที่มีประสิทธิภาพ

2. อุทยานไซเบอร์และวิทยาศาสตร์ (Cyber and Science Park)

อุทยานไซเบอร์และวิทยาศาสตร์ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ก้าวหน้าทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology : ICT) เกี่ยวข้องกับพัฒนาการและกระบวนการของไซเบอร์ รวมทั้งสรรพความรู้ความเข้าใจทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เป็นฐานของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในโลกปัจจุบันและอนาคต

3. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเพื่อชุมชน

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมเพื่อชุมชน ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรมหลากหลาย ครอบคลุมอย่างกว้างขวาง พัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และการนำเสนองานสร้างสรรค์ ประดิษฐกรรม นวัตกรรมต่างๆ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย ระดับชาติและนานาชาติ ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและมาตรฐานสากล ประกอบด้วย

หอนาฏลักษณ์และดนตรี (Performing Art and Music Hall)
หอสะสมศิลปกรรม มศว (SWU Art Collection)
หอศิลปกรรม มศว (SWU Art Gallery)
ลานประติมากรรม (Sculpture Garden)
ศูนย์แฟชั่นและอัญมณี (Fashion and Gemology Center)
ศูนย์มัลติมีเดียและแอนิเมชัน (Multimedia and Animation Center)

พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย

พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จัดสร้างอาคารทรงไทยภาคกลางอนุรักษ์ ออกแบบโดยศิลปินแห่งชาติ สาขาสถาปัตยกรรมไทย และราชบัณฑิต รองศาสตราจารย์ ดร.ภิญโญ สุวรรณคีรี เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ ทั้งในเชิงองค์ความรู้ที่เป็นนามธรรมและวัตถุที่เป็นรูปธรรม รวมทั้งการสร้างกระบวนการเพื่อการเรียนรู้ในมิติต่างๆ มุ่งเน้นภูมิปัญญาบนแผ่นดินไทย ทั้งอดีต ปัจจุบัน และที่จะส่งผลไปสู่อนาคต

"ภูมิปัญญา" ในมิติที่กว้างและหลากหลาย ครอบคลุมทั้งภูมิปัญญาทางด้านศิลปวัฒนธรรม ชาติพันธุ์วิทยา เกษตรกรรม การแพทย์ เทคโนโลยี การกีฬา เป็นต้น

ศูนย์ศึกษาการกีฬาและพลศึกษา

คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีพัฒนาการมาพร้อมกับการเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บุคลากรมีบทบาททั้งในระดับชาติและนานาชาติ ปัจจุบันนอกจากคณะพลศึกษาแล้ว ยังมีสถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย รวมทั้งศูนย์กีฬา มศว เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนทางด้านการกีฬาและพลศึกษา ศูนย์กีฬา มศว มุ่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางการกีฬาและพลศึกษาให้มีความเข้มแข็ง จึงได้พัฒนา "ศูนย์ศึกษาการกีฬาและพลศึกษา" ที่ศูนย์กีฬา มศว องครักษ์ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อชุมชน

นอกจากนี้ก็หวังว่าในช่วง 2 - 3 ปี (2550 - 2552) จะมีหน่วยงานต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มศว เพื่อชุมชน ให้กว้าง หลากหลาย และลุ่มลึกยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะแหล่งการเรียนรู้ทางด้านสื่อการเรียนรู้ที่โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) แหล่งการเรียนรู้ทางด้านพฤกษศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยชุมชน มศว ตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ แหล่งการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่โรงพยาบาลปัญญานันทภิกขุ ชลประทาน เป็นต้น มหาวิทยาลัยวันนี้ ในสังคมหลังสมัยใหม่ที่บูรณาการความหลากหลาย วิชาการและสังคม อดีต - ปัจจุบัน - อนาคต ศาสตร์และศิลป์ โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นภิวัตน์ ฯลฯ มหาวิทยาลัยคงไม่สามารถมองความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างจำกัด มองวิจัยอย่างจำกัด มองการบริหารจัดการอย่างคอนเซอเวทีฟดังเช่นในอดีต "แหล่งการเรียนรู้เพื่อชุมชน" ย่อมเป็นอีกมิติหนึ่งในหลายมิติ ที่จะขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสำหรับอนาคตต่อไป

หนังสือที่ระลึก
วันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
28 เมษายน 2550

สัมภาษณ์อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

12 สิงหาคม 2546

มศว ชุมชน : *การเปิดพื้นที่ของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เชื่อมถนนอโศกมนตรี ลึกๆ แล้วท่านมีจุดประสงค์อะไร*

ผมเชื่อว่าเป็นความฝันของชาว มศว ทุกคน รวมทั้งความฝันของชาววิทยาลัยวิชาการศึกษาในอดีต ด้วยเช่นกัน ที่ปรารถนาจะให้พื้นที่ผ่านไปเชื่อมโยงกับ ถนนสุขุมวิท ถนนอโศกมนตรี หรือถนนเพชรบุรี เพราะเรามีพื้นที่ท้ายซอยทุกด้าน เข้าออกลำบาก

การตัดสินใจจัดซื้อพื้นที่ 3 ไร่ 1 งาน 11 ตารางวา ราคา 234 ล้านบาท ต้องขอบคุณท่านนายกสภามหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์เกษม สุวรรณกุล ที่ปรึกษากฎหมายและกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านอาจารย์คนึง ฦๅไชย กรรมการสภามหาวิทยาลัย รองอธิการบดี คณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย ท่านอัยการสูงสุด คณะผู้บริหารที่ดินพระโขนง กองคลัง ฝ่ายพัสดุกลาง และกองเขียร์ทุกท่าน ผมเชื่อว่า เมื่อเปิดทางออกได้แล้ว ราคาที่ดินประสานมิตรเดิม 97 ไร่ ราคาประเมินวันนี้ ในซอยราคาตารางวาละ 130,000 บาท ปรับตัวเป็น 200,000-220,000 บาท นั่นหมายถึงว่า มศว กำไรจากมูลค่าที่ดินเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าสามพันล้านบาท

นอกจากทางออกถนนใหญ่เป็นเป้าประสงค์ลึกๆ แล้ว ผมอยากเห็นพื้นที่การใช้งานของมหาวิทยาลัยที่ชัดเจนพอสมควร academic zone ที่เขียวสะอาด สงบ วิชาการ บรรยากาศการเรียนรู้ กับโซนที่เชื่อมโยงกับชุมชน สังคม ผู้ประกอบการ ธุรกิจ เราพยายามจะพัฒนาพื้นที่ใหม่ด้านถนนอโศกมนตรีให้เป็นพื้นที่เชื่อมโยงกับสังคมภายนอก มศว ประสานมิตร ที่เป็นแคมปัสกลางเมือง

ขณะกำลังก่อสร้างอาคารพัฒนานวัตกรรมและการบริการวิชาความรู้สู่ชุมชน
"ลานอโศกมนตรี" 2549

ใหญ่ ย่านธุรกิจอโศกมนตรี-สุขุมวิท-เพชรบุรี ที่มีพลังทางธุรกิจและชาวต่างชาติมากมาย ตรง "ประสานมิตร" เราคงทำอะไรได้อีกมากมายเช่นกัน ส่วนที่ "องครักษ์" ก็เป็นอีกบุคลิกหนึ่ง

มศว ชุมชน : *สภาพทางกายภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรและองครักษ์ ท่านมีอะไรปรับปรุงอีก*

เราคงทราบกันแล้วพอสมควรว่า ขณะนี้อยู่ในช่วงเวลาศึกษาและเขียนแบบภูมิทัศน์พื้นที่ประสานมิตร ซึ่งต่อไปก็จะเป็นองครักษ์ ปรับทั้งหมดที่ "ประสานมิตร" ปัญหายังอยู่ที่พื้นที่เอกชน 3-4 พื้นที่ริมคลองแสนแสบที่มีสภาพเสื่อมโทรม มหาวิทยาลัยจะสามารถจัดซื้อได้หรือไม่ เพื่อสร้างบรรยากาศริมคลองแสนแสบใหม่ อาคาร 3 อาคารอนุรักษ์ ปรับปรุงเป็นหอจดหมายเหตุ มศว และที่ทำงานบริหาร อาคาร 5 โรงฝึกงาน ในอดีต กำลังให้เขียนแบบ จะใช้เวลาปรับปรุงประมาณ 1 ปี เป็นโรงอาหารที่ยกระดับคุณภาพชีวิตพอสมควร อยากให้ทางคหกรรมศาสตร์ไปช่วยดูแลบริหารจัดการ คงต้องหารือกัน ปรับปรุงอาคารกิจกรรมนิสิต ปรับปรุงบ้านท่านอาจารย์สาโรช บัวศรี ด้านหลังให้เป็น international house ทางเข้าหลักคงเปลี่ยนจากด้าน ซอยประสานมิตร สุขุมวิท มาสู่ถนนอโศกมนตรี

ปัญหาที่ตามมาก็คือ การดูแลรักษา คงต้องหาคนที่มีความรู้ความสามารถพัฒนาบุคลากรทางด้านนี้

มศว ชุมชน : *สิ่งที่ควรได้รับการพัฒนา สำหรับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์คืออะไร*

มศว องครักษ์ พัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ก็ 6-7 ปีแล้ว ปัญหาหลักก็คือ พื้นที่มหาวิทยาลัยเป็นทางผ่านของชุมชน และมีชุมชนอยู่ในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยเกือบร้อยหลังคาเรือน ทำให้ มศว องครักษ์ มีสภาพเป็นเมืองเปิด ที่เราไม่สามารถจัดระบบได้ดีนัก กอปรกับการที่เรามีนิสิตอยู่ประจำในหอพัก 3-4 พันคน ปี 2547 จากคณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ อีกพันกว่าคน การเปิด-ปิดมหาวิทยาลัย การกำหนดเวลาเปิด-ปิดหอพัก จึงมีปัญหาตามมาด้วย

จากวันที่รับงาน หอพักไม่เสร็จ ต้องถอยนิสิต 4 คณะ กลับประสานมิตร และต้องแก้ปัญหาภายในสัปดาห์เดียว ถึงวันนี้ เราได้จัดระบบไปมากแล้ว

ในเรื่องของร้านอาหารที่ไม่เป็นกิจลักษณะ คุณภาพอาหาร สุขอนามัย ต้องรอให้ร้านอาหารปัจจุบันหมดสัญญาราวกลางปีหน้า เราคงได้จัดระบบ จัดคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น หอพักชาย-หญิงที่สับสน คงต้องมีโซนชัดเจน ร้านหนังสือการ์ตูนและสิ่งที่อ่อนสาระสำหรับนิสิต คงต้องทบทวนใหม่ สร้างโรงอาหารในบริเวณหอพัก ให้อาคารบริการกลางเป็นอาคารกิจกรรมอย่างแท้จริง

ปัญหาหลักที่แท้จริงอีกประการหนึ่งคือ ประสิทธิภาพทางวิชาการ กระบวนการเรียนการสอน หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป วิชาเอก วิชาโท การทุ่มเทเสียสละ ความรับผิดชอบของครูอาจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษา บุคลากรสนับสนุนวิชาการ คงต้องสนับสนุนและผลักดันให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่เช่นนั้นแล้ว เราคงไม่สามารถแข่งขันกับใครได้ รวมทั้งการแข่งขันกับตนเอง

มศว ชุมชน : *การเตรียมการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ขณะนี้ดำเนินการไปในด้านใดบ้างแล้ว*

ผมใคร่เรียนเบื้องต้นว่า มศว พร้อมพอสมควรสำหรับการพัฒนาไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ตัวบทกฎหมาย พ.ร.บ. เราได้รับคำชมจากหลายส่วน และผมเชื่อว่าเป็น พ.ร.บ. ที่ได้พินิจพิเคราะห์ ได้ประชาพิจารณ์ เปิดกว้างและมีเหตุผล สอดรับกับกระแสสังคมวันนี้ สังคมหลังสมัยใหม่ สังคมในเชิงรุก เป็น พ.ร.บ. ที่ก้าวหน้าพอสมควร พวกเราเหนื่อยกับเรื่องนี้กันมามาก เมื่อได้มาบริหารจัดการก็น่าจะแสดง synergy ได้อย่างเต็มภาคภูมิ

กฎหมายลูกหรือระเบียบข้อบังคับได้ปรับเปลี่ยนไปแล้วพอสมควร และกำลังเร่งปรับเปลี่ยนข้อบังคับและโครงสร้างขององค์กร ทั้งส่วนราชการ ส่วนงาน สำนักงานอธิการบดี และโรงเรียนสาธิต

ปัญหาที่ยุ่งยากอยู่บ้างในขณะนี้คือ การปรับระบบพนักงานและการปรับระบบราชการให้สอดรับกับระบบพนักงาน ไม่ใช่ปรับระบบพนักงานให้สอดรับกับ

ระบบราชการ ปรับระบบภาคปกติและภาคพิเศษ ปรับการจัดสรรงบประมาณ ปรับแรงจูงใจต่างๆ ปรับภาระงาน ปรับการประเมินคุณภาพการศึกษา ประเมินองค์กรและบุคลากร

ถ้าถามต่อไปถึงปัญหางบประมาณ ผมไม่กังวลอะไร ถ้างบประมาณแผ่นดินดำรงอยู่ในระดับนี้ แต่ผมเชื่อมั่นว่าเพิ่มขึ้นในระบบงบประมาณใหม่ ตามที่เราวางแผน อย่างแน่นอน งบประมาณรายได้จากระบบการศึกษาไม่จำเป็นต้องปรับมากนัก แต่มหาวิทยาลัยต้องหารายได้เชิงวิชาการเพิ่มมากขึ้น เราได้เตรียมการและเดินเครื่องเรื่องนี้กันพอสมควร

ปัญหาหนาหนัก ผมคิดว่าเป็นปัญหาโบราณกาลหรืออาจจะเรียกว่าปัญหาคลาสสิกก็น่าจะได้ คือปัญหาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ทั้งบุคลากรวิชาการและบุคลากรสนับสนุนวิชาการ เราจะใช้แรงบันดาลใจ แรงจูงใจ กระบวนการหรือกลไกอะไรและอย่างไร หมุนให้เกิดประสิทธิภาพที่เต็มศักยภาพพัฒนาขึ้นในองค์กร ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ให้ทุกคน ทุกองค์กร "ทำงานประจำ" อย่างดีที่สุด และ "ทำงาน ยุทธศาสตร์" "ทำงานเชิงรุก" (pro-active) ในตัวตนของเราและในองค์กรของเราอย่างดีที่สุด

ผมอยากเห็นคนที่อ่อนล้า คนที่กินแรงผู้อื่น แล้วเกิดความรู้สึกละอาย ถ้าไม่ละอาย กลไกของการประกันคุณภาพการศึกษาก็น่าจะมีบทบาท

การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ การสร้างระบบ การทำงานในเชิงรุก การทำงานในเชิงยุทธศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยในอนาคต ไม่ใช่เรื่องน่ากังวลสำหรับผู้ที่ทำงานหนัก เสียสละ และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว บุคคลที่ตรงข้ามย่อมกังวลและต้านเป็นธรรมดาโลก

มศว ชุมชน : *การพัฒนาโรงเรียนสาธิตจะเป็นไปในทิศทางใด จึงจะเกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและสังคมไทย*

ผมได้เสนอความคิดเรื่องนี้ไว้หลายครั้ง ก็ยังคงยืนยันการปรับองค์กรให้เหมาะสมกับความเป็นจริง การทำงานประสานกันระหว่างโรงเรียนสาธิตด้วยกันประสานกับมหาวิทยาลัย ประสานกับชุมชน โรงเรียนในระบบเครือข่าย

การประสานกับมหาวิทยาลัย มิใช่เพียงในเชิงบริหารจัดการเท่านั้น แต่เป็นการประสานกันในเชิงวิชาการ การค้นคว้าวิจัยกับคณะ สถาบัน สำนักต่างๆ มิใช่เพียงคณะศึกษาศาสตร์เท่านั้น นอกจากนั้นแล้ว โรงเรียนสาธิตต้องมีหน่วยการค้นคว้าวิจัย ICT. Ed. หน่วยการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาเด็กปัญญาเลิศ เด็กบกพร่องทางการศึกษา เด็กที่มีความต้องการพิเศษอื่นๆ เพื่อให้โรงเรียนสาธิตเป็นโรงเรียนสาธิตที่แท้จริง

สำหรับ **"โรงเรียนสาธิต มศว องครักษ์"** ผมกำลังคิดถึงโรงเรียนสาธิตอีกรูปแบบหนึ่ง ภาษาสากล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเป็นผู้นำการอยู่ประจำ จิ๋วแต่แจ๋ว...ขอเวลาอีกสักระยะ เพราะต้องดำเนินการเรื่องของที่ดิน สปก. ที่องครักษ์ จังหวัดนครนายก

ขอฝากทุกท่านว่า "ผมและผู้บริหารทุกระดับไม่สามารถพัฒนามหาวิทยาลัยได้ ถ้าท่านและเราทุกคนไม่ลุกขึ้นมาร่วมมือกัน พัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ "งานคือศักดิ์ศรีของมนุษย์"

มศว ชุมชน : *ท่านมีแนวคิดในการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยภาพรวมอย่างไร*

ก่อนอื่น ในเรื่องแนวคิดของการบริหารมหาวิทยาลัย ดังได้เคยกล่าวมาบ้างแล้ว ต้องเป็นการบริหารในแนวราบ ใช้การบริหารในเชิงพื้นที่ที่สัมพันธ์กันทั้งหมด อธิการบดี รองอธิการบดี ประธานยุทธศาสตร์ คณบดี ผู้อำนวยการสถาบันและสำนัก เราบูรณาการวิสัยทัศน์เข้าด้วยกันแล้วบริหารมหาวิทยาลัยบริหารทีม "Team Management" แล้วใช้ทั้งทีมบริหารมหาวิทยาลัย

ถ้าถามถึงการบริหารโดยภาพรวม คงทั้งการบริหารและจัดการยุทธศาสตร์ เพื่อให้มหาวิทยาลัยรุกไปข้างหน้าให้จงได้ สาระของมหาวิทยาลัยคือศักยภาพทางวิชาการ วิจัย สติปัญญาความคิด ความรับผิดชอบ ศักยภาพของนิสิต ความรู้ความสามารถ จริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะ สุขภาพพลานามัย นิสิตต้องเป็นดวงดาวของมหาวิทยาลัย ความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน มหาวิทยาลัยต้องติดดิน มหาวิทยาลัยต้องเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

รวมทั้งการพัฒนาสภาพทางกายภาพ ความสะอาดประณีตที่จะพัฒนารสนิยมและคุณภาพชีวิตของพวกเราทุกคน

มศว ชุมชน : *ฐานองค์ความรู้เดิมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ถือว่าเป็นจุดแข็งมาถึงวันนี้จะมีการพัฒนาต่อไปอย่างไร*

ฐานความรู้เดิมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงและวิทยาลัยวิชาการศึกษาในอดีต แน่นอนว่า เราเคยเป็นผู้นำในระบบการศึกษา เป็นต้นแบบทางการศึกษาของสังคมไทย การศึกษาแบบพิพัฒนาการ หรือ "Progressivism" ที่ก้าวหน้า พัฒนาสำนึกและความรับผิดชอบต่อประชาธิปไตย อิสรภาพ เสรีภาพ และปัจเจกภาพของมนุษย์ในสังคมสมัยใหม่...แต่วันนี้เราอาจเปลี่ยนแปลง

จริงอยู่ เราต้องพัฒนา "การศึกษาศาสตร์" การศึกษาศาสตร์มิใช่เพียงคณะศึกษาศาสตร์และโรงเรียนสาธิตเท่านั้น แต่การศึกษาศาสตร์ได้หมายถึงกระบวนการศึกษาค้นคว้า กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการถ่ายทอด กระบวนการสืบทอดวัฒนธรรม มันเป็น "กระบวนการ" ที่ต้องผสานกับทุกส่วน ทุกคณะ สถาบัน สำนัก ส่วนราชการ และส่วนงานอื่นๆ ทั้งหมด

ฐานความรู้เดิมมิใช่เพียงศึกษาศาสตร์เท่านั้น ความเข้มแข็งทางด้านภาษา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ คณะพลศึกษาที่มีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย การวัดผล บรรณารักษศาสตร์ การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ล้วนเป็นฐานความรู้เดิมที่ต้องก้าวเดินต่อไป

จริงอยู่สินค้าเก่าอาจมีประสบการณ์ดี มีรากฐานดี และสินค้าใหม่ก็สร้างสรรค์ให้ดีที่สุดได้ ในทางกลับกัน ถ้าสินค้าเก่ายังคงติดยึด ยอมให้กาลเวลาเป็นนาย สินค้าใหม่ที่มีคุณภาพสูงอาจโดดเด่นขึ้นมาทดแทนก็ได้

มศว ชุมชน : *ทำไมท่านจึงต้องพัฒนามหาวิทยาลัย โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ และแต่ละยุทธศาสตร์มีความสำคัญอย่างไรต่อการพัฒนามหาวิทยาลัย*

การพัฒนามหาวิทยาลัยโดยใช้ยุทธศาสตร์หรือกำหนดยุทธศาสตร์ เป็นความพยายามที่จะแยกงานประจำหรืองาน Routine ที่ไม่ต้องใช้ศักยภาพอะไรมากนัก แยกกับงานรุกมหาวิทยาลัยไปข้างหน้า เป็นการกำหนดกระบวนทัศน์ใหม่ กำหนดแนวคิด นโยบาย แผนงาน และห้วงเวลาการพัฒนางาน แล้วบริหารจัดการไปตามเข็มทิศนั้น

"9 ยุทธศาสตร์หลัก" **(เลขที่เป็นมงคล) คือ**

ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย
ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อสังคม
ยุทธศาสตร์การสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมและศิลปะ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพนิสิต
ยุทธศาสตร์การประกันคุณภาพการศึกษา
ยุทธศาสตร์การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อสังคม
ยุทธศาสตร์การบริหารระบบและบุคลากร
ยุทธศาสตร์การพัฒนาและบริหารทรัพย์สิน
ยุทธศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ซึ่งแต่ละยุทธศาสตร์มุ่งประเด็นไปด้านใดด้านหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการทางปัญญาและวิจัย ความเข้มข้นในศาสตร์ต่างๆ การจัดการความรู้ร่วมกับชุมชน ร่วมกับสังคม เรียนรู้ร่วมกับสังคมและชุมชน การพัฒนาศักยภาพนิสิต พัฒนาให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทุกศาสตร์ให้เข้มแข็ง พัฒนาการบริหารจัดการระบบทั้งหมด พัฒนาในเรื่องทรัพย์สินและรายได้ต่างๆ สืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมและศิลปะ พัฒนาระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้สามารถแข่งขันได้

ทุกยุทธศาสรต์จะผสานเชื่อมโยงกัน ทุกหน่วยงานพัฒนาเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ ในแง่ของบุคคลไม่ว่าสายไหน ควรแสดงศักยภาพทั้งงานปกติและงานยุทธศาสตร์

ถ้าการบริหารมหาวิทยาลัยในวันนี้ไม่ได้บริหารด้วยยุทธศาสตร์ที่ก้าวหน้า ผู้บริหารก็คงทำหน้าที่แย่งงานประจำ เป็นหัวหน้ากอง แล้วท้ายที่สุดมหาวิทยาลัยก็คงมีสภาพเป็นกรมสอนหนังสือในระบบราชการเก่าๆ เท่านั้นเอง

มศว ชุมชน : *ยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแต่ละด้านมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแนวนโยบายของรัฐบาล และความต้องการของสังคมหรือไม่อย่างไร*

ความสัมพันธ์กับแนวนโยบายของรัฐบาล โดยความเป็นจริงแล้วมหาวิทยาลัยย่อมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ แต่มหาวิทยาลัยก็มีอิสระในการพัฒนาสร้างสรรค์ องค์กรอิสระทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม ผมดูความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการที่ก้าวหน้า การตัดสินใจ การบริหารเชิงรุก โดยใช้สังคมและบุคลากรเป็นฐานในการพัฒนา

ผมมองนโยบายการปฏิรูปองค์กร ปฏิรูปกระบวนการศึกษา การสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ การปรับองค์กรเพื่อให้สามารถเป็นฐานและกลไกที่จะผลักดันมหาวิทยาลัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาบุคลากรทุกระดับ ทั้งผู้บริหารระดับสูงจนถึงบุคลากรระดับฐาน พัฒนาสำนึก กระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการทำงาน สร้างชุมชนวิชาการให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนาให้จงได้ "Learning and Development Community"

แน่นอนว่า ปัญหามุมมองในทางความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือ "Financial Perspective" ตามจุดยืน Social Capitalism ของรัฐบาล ก็เป็นประเด็นสำคัญ สำหรับอนาคตของมหาวิทยาลัยในกำกับ เรากำลังกำหนดยุทธศาสตร์ และรุกเรื่องนี้บนฐาน มาตรฐาน และความชอบธรรมทางวิชาการไม่ใช่การไล่ล่าลูกค้าทางวิชาการอย่างแน่นอน

นโยบายหลายอย่าง เช่น OTOP เราร่วมมือทั้งทางตรงและทางอ้อม เราอาจมีศูนย์พัฒนาและสร้างมาตรฐาน OTOP ที่ มศว องครักษ์ ที่ผ่านตรงไปสู่ชุมชน เรื่อง "world kitchen" เรามี food science และ home economics ที่ต้องลุกขึ้นมาช่วยกันผลักดันเรื่องกรุงเทพฯ เมืองแฟชั่น เรามี

fashion design , jewelry design, product design ที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ เรามีทางด้านอัญมณีและวัสดุศาสตร์ที่คณะวิทยาศาสตร์ การพัฒนา ICT เรามี computer science ที่คณะวิทยาศาสตร์และสำนักคอมพิวเตอร์ และอื่นๆ อีก เราควรมีศูนย์อีกมากมายหลายศูนย์เพื่อผลักดันยุทธศาสตร์ของชาติและมหาวิทยาลัย (agenda based)

นอกจากนั้นแล้ว ความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐาน มศว ก็ต้องตื่นที่จะพัฒนาการศึกษาศาสตร์ทั้งระบบ พัฒนาโรงเรียนสาธิตให้เป็น demonstration school เป็นต้นแบบทางการศึกษา (educational prototype) หรือทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สัมพันธ์กับนโยบายของรัฐบาลด้วย

มศว ชุมชน : *ในฐานะของอธิการบดี และในฐานะที่ท่านนำเสนอแนวคิดนโยบายที่แตกต่างไปจากเดิม ท่านจะทำอย่างไรจึงจะทำให้ทุกส่วนมีการขับเคลื่อนไปสู่จุดหมาย*

คำถามที่ว่า จากแนวคิดและนโยบายที่ต่างออกไป แล้วจะขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายอย่างไร ก่อนอื่นผมเชื่อว่าทุกคนใน มศว ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ อาจรวมทั้งมหาวิทยาลัยอื่นๆ ด้วย โดยแท้จริงแล้วมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์กร พัฒนาตัวตน ต้องการการยอมรับ เพราะ "งานคือศักดิ์ศรีของมนุษย์" จุดอ่อนอาจเป็นโครงสร้าง กลไก ระบบ บริบท แรงจูงใจ และแรงบันดาลใจ ที่ไม่เอื้อต่อการสร้างศักดิ์ศรีและตัวตนของความเป็นคน

ในแง่ของยุทธศาสตร์และงบประมาณ เราได้เตรียมจัดสรรงบประมาณไว้เพื่อการบริหารยุทธศาสตร์พอสมควร ได้ขอให้กันงบประมาณในส่วนของคณะ สถาบัน สำนัก ทั้งเพื่อยุทธศาสตร์และการวิจัย (ร้อยละ 5 และ 3) ได้เตรียมผลักดันงบประมาณในเชิงยุทธศาสตร์ในระบบ e-budgeting ไว้ดีพอสมควร

ผมเชื่อมั่นว่า ถ้าเราปรับข้ออ่อนทั้งหมดให้สัมพันธ์กับเป้าหมายและภารกิจ "เอางานเป็นตัวตั้ง" กล้าตัดสินใจ กล้าเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ทุกคนย่อมพร้อมที่จะพัฒนาตัวตน พัฒนางาน พัฒนาองค์กร สำหรับผู้ที่ไม่พร้อม

มหาวิทยาลัยและหน่วยงานคงต้องช่วยกันพิจารณา อาจต้องสร้างระบบ **"ตึกสีชมพู"** หรือ **"รถสีชมพู"** เพื่อพัฒนาบุคคลต่อไป

นอกจากนั้น การอยู่มานาน การมีเพื่อน มีคนเคารพรักนับถือมากพอสมควร ที่คิดต่างกันบ้างก็เป็นตถตา เป็นธรรมดาโลก ผมยังแอบเข้าข้างตนเองว่า ผมมีแรงบันดาลใจที่ก่อให้เกิดพลวัต เกิดนวัตกรรมในมหาวิทยาลัยของเรา เราทุกคนย่อมปรารถนาให้คนทั้งโลกรัก แต่ความรักต้องสัมพันธ์กับเหตุผลและการพัฒนาองค์กร พัฒนาระบบด้วยเช่นกัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย
ประธานยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อสังคม : สัมภาษณ์
12 สิงหาคม 2546

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และการบริการวิชาการแก่ชุมชน

7 สิงหาคม 2549

สัมภาษณ์ มหาวิทยาลัยฯ มองงานบริการวิชาการแก่สังคมอย่างไร และโครงการบริการวิชาการแก่สังคมบูรณาการ (16 โครงการ 2549) มีความสัมพันธ์กับแนวคิดอย่างไร

อธิการบดี ผมขอปูพื้นสักนิด โดยธรรมชาติของวิทยาลัยวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รากเหง้าทางการศึกษา คือธรรมชาติของสังคมชุมชน วัฒนธรรม คนรากหญ้าจนถึงยอดหญ้า ครูอาจารย์จากมหาวิทยาลัยฯ

รูปจำลองอาคารพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย มศว องครักษ์ ก่อสร้าง 2550-2551

กระจายไปอยู่กับผู้คนทั่วประเทศ ตีนติดดิน มีจิตสำนึกสาธารณะ ในอดีตวันรับพระราชทานปริญญาบัตร คนเฒ่าคนแก่ปู่ย่าตายายจากทั่วประเทศ นุ่งโจงกระเบน กินหมาก นุ่งผ้าถุง ผ้าซิ่น เต็มวิทยาลัยวิชาการศึกษา เต็มมหาวิทยาลัยฯ นั่นคือความภาคภูมิใจ นั่นคือรากเหง้าของเรา ผมอยากจะบอกว่า มศว ต้อง "ตีนติดดิน" ต้องไม่ใช่รากหญ้าบนเก้าอี้ ต้องไม่ใช่วิจัยเกี่ยวกับชุมชนคนรากหญ้าแบบ Armchair Research

คณะผู้บริหารชุดปัจจุบันรับงานมาสามปีเศษ หนึ่งใน 9 ยุทธศาสตร์คือ "ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อสังคม" **ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย** เป็นประธานยุทธศาสตร์ ก่อนรับงาน งบประมาณแผ่นดินเพื่อการบริการวิชาการแก่สังคม แก่ชุมชน ไม่เกิน 4 - 5 ล้านบาท รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา **คุณหมอเฉลิมชัย (บุญยะลีพรรณ)** ได้ให้ความสำคัญเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ปีงบประมาณ 2548 เราได้รับงบประมาณสำหรับโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน 6 โครงการหลัก 45 ล้านบาท เพิ่ม 9 - 10 เท่า ปีงบประมาณ 2549 ได้ 16 โครงการหลัก 66 ล้านบาท เรามีรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ฝ่ายกิจการพิเศษ ฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิต ที่ร่วมทุ่มเทเรื่องนี้ด้วย รวมทั้งคณบดี ผู้อำนวยการ อีกหลายท่าน คณาจารย์และบุคลากรอีกมากมายที่มีใจกับการบริการวิชาการแก่ชุมชน

มีสิ่งที่อยากจะพูดถึงอีกหลายเรื่อง... ผมได้มีโอกาสไปร่วมหน่วยการแพทย์เคลื่อนที่ของคณะแพทยศาสตร์ ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หลายครั้ง บนยอดดอย นอนในเต็น หนาวเย็น น้ำค้างจัด การเดินทางที่เสี่ยงภัย นับเป็นการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะที่ดีมาก แต่ความยอดเยี่ยมนั้นก็อยู่ในกรอบคุณหมอ พยาบาล นักเรียนแพทย์ บุคลากรที่จำกัดและซ้ำหน้า ติดตามการเคลื่อนไหวในเรื่องนี้ของคณะทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ มศว องครักษ์ นับว่าใกล้ชิดบริการชุมชนและลงไปสัมผัสกับวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็ง รวมทั้งคณะทันตแพทยศาสตร์ แม้จะตั้งอยู่ที่ มศว ประสานมิตร กทม.ก็ตาม ผมภูมิใจที่ความเป็นการศึกษา ชุมชน วัฒนธรรม รากหญ้า ได้ผสานอยู่ในคณะใหม่ๆ เหล่านี้ รวมทั้งคณะใหม่หรือกลางเก่ากลางใหม่อย่างคณะ

ศิลปกรรมศาสตร์ก็มีบทบาทมาก บางคณะเก่ามีบทบาทมากน้อยต่างกันไป หลายคณะ สถาบัน สำนัก อาจต้องปรับวิสัยทัศน์ในเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน

การนำพระกฐินพระราชทานไปทอดยังพระอารามหลวง เท่าที่รับงานในช่วงสามปีที่ผ่านมา ทั้งที่วัดพระธาตุหริภุญไชยวรมหาวิหาร วัดไชโยวรวิหาร วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร รวมทั้งวัดพระธาตุไชยาวรวิหารในปีนี้ (2549) อาจเรียกว่า "พระกฐินพระราชทานบูรณาการ" เพราะเราได้ไปพร้อมกับการทอดผ้าป่าหนังสือโรงเรียนต่างๆ นำโดย ผอ.สำนักหอสมุดกลาง และทีมหอสมุดที่เข้มแข็ง มีหน่วยการแพทย์เคลื่อนที่บูรณาการ แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ สหเวชศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เภสัชศาสตร์ และคณะอื่นๆ อีกหลายคณะ "หน่วยการแพทย์เคลื่อนที่บูรณาการ" นี้ ก็เป็นผลพวงมาจากโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนบูรณาการ ตามที่กล่าวมาแล้ว และหน่วยการแพทย์เคลื่อนที่บูรณาการ หัวหน้าทีม **คุณหมอณรงค์ชัย ยิ่งศักดิ์มงคล** (เข้มแข็งมาก) กำลังจะก้าวไปมี Mobile Unit รถพร้อมบริการ ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา และไปพร้อมกับงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยฯ

กรณีศึกษา ภัยพิบัติสึนามิ (26 ธันวาคม 2547) ประมาณหนึ่งปีเต็มหลังจากนั้น พวกเราได้ร่วมกันแสดงพลังจิตสำนึกสาธารณะอย่างมากมายทีเดียว เจ้าภาพใหญ่คือ รองอธิการบดีฝ่ายจัดการความรู้เพื่อสังคม กิจกรรมมากมายตั้งแต่การรับบริจาค การทำบุญให้กับผู้เสียชีวิต การให้ความรู้ การเสนอความคิดทางการศึกษา การเข้าร่วมพิสูจน์ศพ การร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ การร่วมเป็นล่ามหน่วยบริการการแพทย์เคลื่อนที่บูรณาการ การร่วมมือกับทีมจิตวิทยาจากต่างประเทศ การช่วยปรับปรุงซ่อมสร้าง การไปช่วยทางการศึกษาและห้องสมุด ฯลฯ อาจหาอ่านได้ในหนังสือ "ครบรอบ 1 ปี ธรณีพิบัติ สึนามิ" ของ มศว 2548

กรณีศึกษา **โรงเรียนมงคลวิทยา วัดเขาสาป อำเภอแกลง จังหวัดระยอง** ดูเหมือนจะฤดูร้อน 2547 ผมได้ชมสกู๊ปสารคดีโทรทัศน์เกี่ยวกับการศึกษาของสามเณร รร.ปริยัติธรรม สายสามัญศึกษา โรงเรียนมงคลวิทยา ของพระคุณเจ้า พระอาจารย์วิทยา จิตฺจตธมฺโม สามเณรจากครอบครัวที่ยากไร้ชายขอบ 400 - 500 รูป ได้มีการจัดระบบการศึกษา จัดระบบการปกครอง

อย่างน่าศึกษามาก และที่สำคัญคือ พระคุณเจ้าได้ต่อสู้เพื่อการศึกษาของสามเณรรากหญ้าเหล่านั้นมากว่า 20 ปี โดยการช่วยเหลือของรัฐอย่างเสียไม่ได้ เราโพนทนากันถึงเรื่อง "Equity" มากมายในระบบการศึกษาไทย แต่วันนี้ ผู้คนและครอบครัวที่ขาดโอกาสทางการศึกษาก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

ผมโทรศัพท์ไปหาพระคุณเจ้าฯ ทันที ยกทีมไปกราบนมัสการ ไปร่วมกันถวายภัตตาหาร เชิญชวนให้หน่วยการแพทย์เคลื่อนที่บูรณาการไปบริการสองครั้ง บริการทั้งพระสงฆ์ สามเณร และประชาชน นอกจากแพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ สหเวชศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เภสัชศาสตร์ ยังมีโครงการจัดตั้งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและต้องการพิเศษแห่งชาติ ศูนย์ให้คำปรึกษาและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ไปร่วมด้วย "หัวเราะเพื่อสุขภาพ" ของศูนย์ให้คำปรึกษาฯ สามเณรนิยมมาก ทีมหอสมุดกลาง **ผอ.นงนารถ ชัยรัตน์** เดินทางไปปรับปรุง ดูแล พัฒนา จัดระบบบรรณารักษ์ พัฒนากระบวนการอ่าน การศึกษาค้นคว้า ได้งบประมาณจาก **ศูนย์ส่งเสริมคุณธรรมเชิงพลังแผ่นดิน** ห้าแสนบาท ไปช่วยเรื่องห้องสมุด วันนี้ เราจำห้องสมุดเดิมของพระอาจารย์ฯ ไม่ได้อีกแล้ว

แล้วก็โยงมาถึงโครงการบริการวิชาการภาคสนามแก่ชุมชน กรณีอุทกภัยอุตรดิตถ์ก็เชื่อมโยงกับจุดยืน หลักคิด และทีมบริการวิชาการแก่ชุมชนที่มีพลังของ มศว

สัมภาษณ์ มหาวิทยาลัยมีความคิดอย่างไรจึงสนับสนุนโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน ด้วยการลงพื้นที่หลังเหตุอุทกภัย จังหวัดอุตรดิตถ์

อธิการบดี เรื่องนี้ผมได้หารือกับประธานยุทธศาสตร์ฯ อำนาจ เย็นสบาย และพวกเราอีก 2 - 3 คน ตั้งแต่ช่วงเกิดเหตุ ประธานยุทธศาสตร์ฯ และผู้บริหารอีกหลายท่านเดินทางไปลงพื้นที่ทันที แล้วกลับมาวางแผนร่วมกันว่าระหว่างที่เกิดเหตุนั้นมีองค์กรต่างๆ ลงพื้นที่แก้ปัญหา ช่วยเหลือ ซับน้ำตามากมายอย่างน่าชื่นใจ คราวนี้พวกเราจะลงช่วยเหลือเยียวยาหลังเหตุการณ์สักระยะ ซึ่งก่อนเหตุการณ์ครั้งนี้ รองอธิการบดีหลายท่าน คณบดีและผู้อำนวยการ

หลายท่าน ก็หมุนเวียนพานิสิตไปลงพื้นที่ที่อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์เป็นระยะ ไม่ว่าจะเป็นคณะวิศวกรรมศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

การสนับสนุนโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนด้วยการลงพื้นที่ จังหวัดอุตรดิตถ์ ครั้งนี้ ก็เป็นการสนับสนุนด้วยธรรมชาติและวัฒนธรรมของพวกเราชาว มศว ทั้งโครงการแพทย์เคลื่อนที่บูรณาการ โครงการช่วยเหลือฟื้นฟูห้องสมุด มรภ.อุตรดิตถ์ โครงการช่วยเหลือฟื้นฟูห้องสมุด 9 โรงเรียน โครงการปลูกป่าทำฝายแม้ว ในพื้นที่จัดตั้ง **"มหาวิทยาลัยชุมชน มศว ตรอน"** ของเราด้วย เรามีผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร และนิสิต ไปร่วมแรงแข็งขันสองร้อยกว่าคน ผมไปได้ 2 วัน นอกนั้นอยู่กัน 3 วัน เท่าที่จำได้ ผู้บริหารก็มี **ประธานยุทธศาสตร์ฯ อำนาจ รองฯ สุภา รองฯ สุมาลี รองฯ กวี รองฯ เฉลิมชัย คณบดีอารีย์ คณบดีโอบเอื้อ คณบดีวิเชียร คณบดีแผน คณบดีเฉลียวศรี ผอ.นงนารถ ผอ.จันทร์ทิพย์ ผอ.คัชนีย์ ผอ.ปรีดา ฯลฯ** ต่างก็คงต้องขอบคุณน้ำใจซึ่งกันและกัน

สัมภาษณ์ มหาวิทยาลัยคาดหวังอะไรต่อการสนับสนุนให้นิสิตจากโครงการผลิตครูหลักสูตร 5 ปี นิสิตอาสาสมัครจากคณะต่างๆ รวมทั้งองค์กรนิสิตให้เข้าร่วมทำกิจกรรมบริการวิชาการ แก่ชุมชนภาคสนามและจิตอาสา ทั้ง 4 โครงการที่จังหวัดอุตรดิตถ์

อธิการบดี สำหรับนิสิตที่เดินทางไปลงพื้นที่คราวนี้ มีนิสิตครู (5 ปี) เป็นหลัก ทั้งจากคณะวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ ดูเหมือนจะมีนิสิตจากคณะอื่นๆ ไปร่วมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิต กศ.บ. หลักสูตรครู 5 ปี นั้น รุ่นแรกที่รัฐบาลให้ทุน ของ มศว มากที่สุดประมาณ 130 คน แล้วรัฐบาลก็ขาดความจริงใจ ให้ทุนเพียงรุ่นเดียว เสียดายว่าเราได้เด็กเก่ง เด็กดีจากทั่วประเทศ สำหรับการเป็นครูในอนาคต ก็หวังว่ารัฐบาลต่อไปจะปรับวิสัยทัศน์มาให้ความสำคัญเรื่องนี้อีก มศว ลงแรงเรื่องนี้ร่วมกันมาก ผู้บริหารต้องฟันฝ่าวิธีคิดจำกัดเรื่องนี้มามาก ปัจจุบันรองอธิการบดีฝ่าย

บริหาร **รองศาสตราจารย์สุภา ปานเจริญ** ได้เป็นประธานคณะกรรมการพัฒนานิสิตหลักสูตรดังกล่าว ก็คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ผมได้เสนอความคิดเบื้องต้นไว้ว่า มศว ต้องพัฒนาเรื่องหลักสูตร กศ.บ. ต่อไป สร้างแรงจูงใจ แม้ไม่สามารถจะให้ทุนทั้งหมดได้เองก็ตาม อาจจัดตั้งเป็นกองทุน นิสิตครูทุกคนได้ทุนทำงาน อาจทำงานในห้องสมุด ภาควิชา คณะ สถาบัน สำนัก สำนักงานอธิการบดี โรงอาหาร ดูแลต้นไม้ ห้องน้ำ สนาม อาคาร ฯลฯ ให้รู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ให้ความช่วยเหลือดูแลบ้านของตน นอกจากนั้นก็ยังกระตุ้นเรื่อง หลักสูตรครู 4 + 1 และ 4 + 2 แล้วได้ปริญญาโทต่อไป

การสนับสนุนหลักสูตรและนิสิตดังกล่าว เพราะเชื่อว่าครูคือหัวใจของประเทศ "การศึกษา" เราล่มสลายมานานพอสมควร บ้านเมือง สังคมจึงได้เป็นเช่นนี้ รัฐบาล สังคม ศธ. มหาวิทยาลัย จะจริงใจและจริงจังเรื่องนี้อย่างไร ถ้าสังคมไม่สร้าง "ครู" ที่มีประสิทธิภาพ มีศักยภาพสูง มีความดีงาม มีจิตสำนึกสาธารณะ มี **"ความเป็นครู"** ก็อย่าหวังอะไรเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้าง "จิตอาสาสมัคร" จิตสำนึกสาธารณะ ย่อมเป็นหัวใจสำคัญสำหรับคนเป็นครูทุกคน รวมทั้งคนเป็นครูในมหาวิทยาลัยด้วย

สัมภาษณ์ ในฐานะที่อธิการดีได้ลงพื้นที่จริง 4 โครงการ อธิการบดีมีข้อสังเกตหรือมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมแต่ละโครงการบริการอย่างไรบ้าง

อธิการบดี ผมคิดว่าโดยแท้จริงแล้ว การลงพื้นที่บริการวิชาการแก่ชุมชน ไม่ว่าครั้งนี้หรือครั้งไหนๆ นอกจากเป็นการบริการชุมชน เป็นการพัฒนานิสิตแล้ว ยังเป็นการพัฒนาผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรสนับสนุนวิชาการให้มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ จิตอาสาสมัครอีกด้วย มหาวิทยาลัยจะเป็นมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจะติดดิน ก็ด้วยผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรทุกส่วนเป็นประการสำคัญ ถ้าผู้ใหญ่อยู่บนหอคอยงาช้าง ไม่ร่วมทุกข์ร่วมสุข เป็นครูอาจารย์อย่างฉาบฉวย ไม่เป็นต้นแบบที่ดีของสังคม เราก็จะหวังอะไรกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ไม่มากนัก

สำหรับข้อสังเกตของผมแล้ว น่าชื่นใจที่ผู้บริหารปัจจุบันส่วนใหญ่มี

จิตสำนึกสาธารณอย่างงดงาม มีแพทย์ ทันตแพทย์ อาจารย์กายภาพบำบัด ครู อาจารย์และบุคลากรจากทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวนหนึ่ง เป็นต้นแบบของการเสียสละที่ยอดเยี่ยม ที่ปรึกษานิสิตครู 5 ปี หลายต่อหลายท่าน แต่บางคณะก็ไม่พบที่ปรึกษาเลย เราคงต้องพัฒนาครูอาจารย์ของเราด้วยในเรื่องนี้ นิสิต (ครู 5 ปี) ได้ผ่านการพัฒนามาอย่างดี ก็ขอขอบคุณทุกคน ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร พ่อแม่ผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตทั้งสามแห่งที่ร่วมบริจาคทรัพย์ สิ่งของ หนังสือ ขอบคุณคณะกรรมการโครงการฯ ทุกคน ขอบคุณนิสิตที่ให้ความร่วมมือในการสร้างตัวตนของเราอย่างดียิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย : สัมภาษณ์
7 สิงหาคม 2549

นิสิตและบัณฑิต มศว

S – Spirit/จิตใจ
W – Worthiness/คุณค่า
U – Unity/เอกภาพ

คำกล่าวสำหรับบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ก่อนพิธีพระราชทานปริญญากิตติมศักดิ์และปริญญาบัตร 3 ธันวาคม 2547 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์

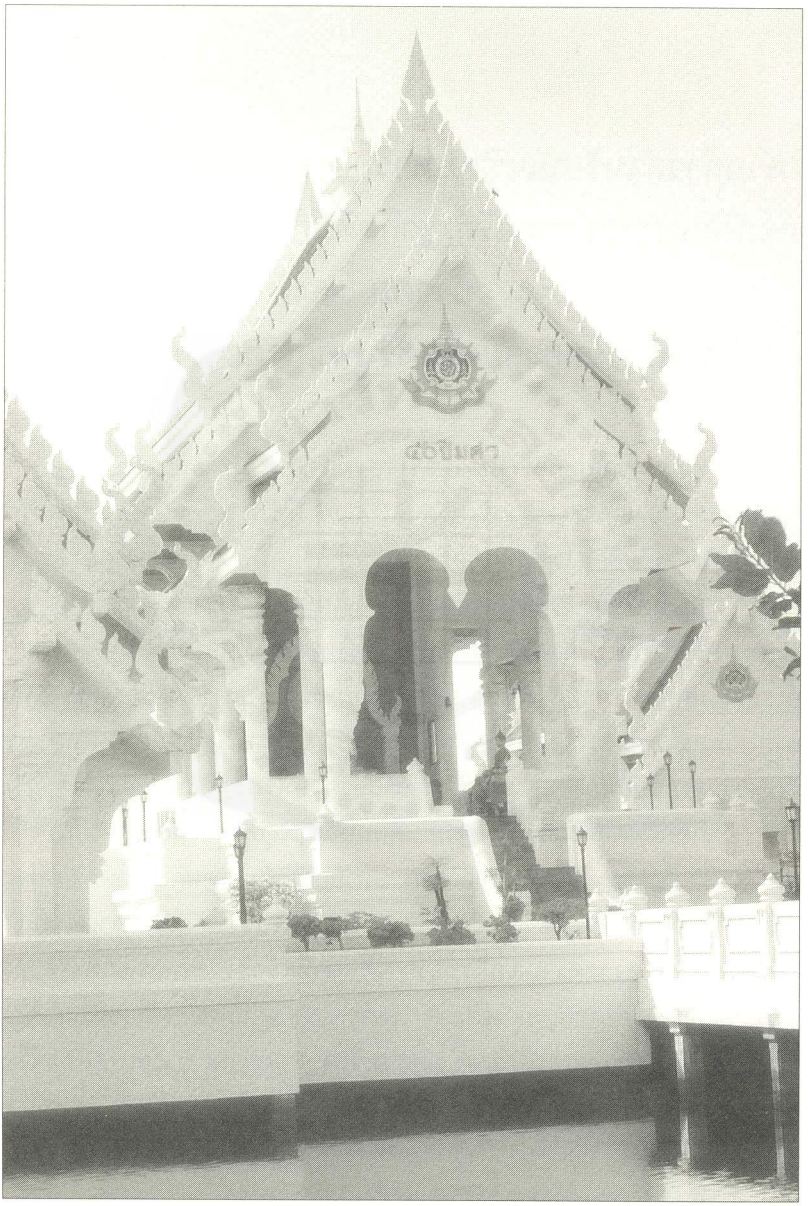
ท่านนายกสภามหาวิทยาลัยฯ กรรมการสภามหาวิทยาลัยฯ ผู้ว่าราชการจังหวัดฯ และผู้บริหารจากจังหวัดนครนายก ผู้บริหาร คณาจารย์ ผู้เข้ารับดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ดุษฎีบัณฑิต มหาบัณฑิต และบัณฑิตที่รักทุกคน

บัณฑิตที่รัก วันที่สำคัญที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิตได้เดินทางถึงแล้ว

มีคนไทยไม่มากนักที่มีโอกาสได้รับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระหัตถ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์เสด็จแทนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพระราชทานปริญญากิตติมศักดิ์และปริญญาบัตร นับเป็นมหามิ่งมงคลยิ่งสำหรับชีวิตของพวกเราทุกคน

ก่อนอื่นต้องขอแสดงความยินดีกับบัณฑิตทุกคน แสดงความยินดีกับความสำเร็จเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นบัณฑิต มหาบัณฑิต หรือดุษฎีบัณฑิต การผ่านการศึกษาแต่ละขั้นเป็นเพียงการเริ่มต้นชีวิตแต่ละขั้นของชีวิต แต่ละการเริ่มต้นที่แตกต่างกันไป เพราะความสำเร็จของการศึกษาที่แท้จริง ต้องดูที่ชีวิตจริงของบัณฑิตแต่ละคน ชีวิตหลังจบการศึกษา เพราะการศึกษาที่ดีต้องเตรียมพร้อมให้กับชีวิตของเขา ทั้งระบบและสืบทอดไปตลอดชีวิต ศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความรู้ความสามารถ และความดีงาม

"บัณฑิต" ย่อมหมายถึงผู้ที่เรียนรู้ได้และพัฒนาได้ตลอดชีวิต มีระเบียบวินัย อดทน มหาวิทยาลัยย่อมมีภาพสะท้อนอยู่ 3 ภาพ

หอพระ มศว องครักษ์ 2550

หนึ่ง ภาพสะท้อนของศักยภาพทางวิชาการ ความเข้มแข็งและลุ่มลึกทางวิชาการ การค้นคว้าวิจัย

สอง ภาพสะท้อนของศักยภาพนิสิตหรือบัณฑิต ทั้งความรู้ความสามารถและความเป็นคนดีของสังคม

สาม ภาพสะท้อนของระบบ ระเบียบ วินัย มหาวิทยาลัยที่เข้มแข็งหรืออ่อนแอก็สามารถมองเห็นได้

ครูอยากบอกให้บัณฑิตที่รักทุกคนตราวาทะของ **ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี** คุณูปการบุคคลของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตั้งแต่ครั้ง "วิทยาลัยวิชาการศึกษา" หลักคิดเพียงสองสามคำของท่าน เป็นเสมือนจรรยาบรรณ เป็นปรัชญา เป็นรากความคิดสำหรับพวกเราทุกคน ที่เราสามารถนำไปใช้กับชีวิตส่วนตัว ครอบครัว องค์กร และประเทศชาติ

ท่านกล่าวถึง "ปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม"

ปัญญาธรรม ปัญญาที่อยู่เหนือความรู้ การพัฒนาปัญญา การมีปัญญาเป็นเครื่องนำทางชีวิต ถ้าเรามี "ปัญญา" เราสามารถทำสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีประสิทธิภาพในการทำงาน การดำรงชีวิตที่ชอบธรรม แม้การอยู่ร่วมกันในครอบครัว ในองค์กร ในประเทศชาติ แม้เราจะคิดต่างกัน ขัดแย้งกัน ถ้ามีปัญญาหรือใช้ปัญญา เราย่อมอยู่ร่วมกันได้ ทำงานร่วมกันได้ ท่ามกลางความแตกต่างกัน

คารวธรรม การนับถือกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การมีสัมมาคารวะต่อกัน ย่อมนำพาไปสู่ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข การนับถือ ให้เกียรติกัน คารวะต่อกัน เป็นไปได้ทั้งเด็กที่พึงมีต่อผู้ใหญ่ ผู้ที่อาวุโสกว่า ครูบาอาจารย์ผู้ใหญ่หรือครูบาอาจารย์ที่พึงมีต่อผู้อ่อนเยาว์ ต่อนักเรียนนิสิตนักศึกษา ต่อผู้อ่อนด้อยกว่า เราทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน เพียงแต่วัยต่างกัน ฐานะต่างกัน วุฒิภาวะต่างกัน หน้าที่รับผิดชอบต่างกัน

สามัคคีธรรม ถ้าเรามีธรรมะหรือความดีงามในทางสามัคคีต่อกัน เอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกัน โลกใบนี้ย่อมสันติสุข ซึ่งปัญญาธรรมและคารวธรรมย่อมเป็นรากฐานสำคัญสำหรับสามัคคีธรรมด้วยเช่นกัน

ถ้าถามว่า **"อธิการบดี"** ปรารถนาที่จะเห็นนิสิตหรือบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีบุคลิกลักษณะเฉพาะหรือมีอัตลักษณ์ของการเป็นนิสิตหรือบัณฑิตอย่างไร ด้วยฐานภาพของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีรากเหง้ามากว่าครึ่งศตวรรษ เราอาจมองเห็นลักษณะเฉพาะหลายประการ ซึ่งลักษณะเฉพาะเหล่านั้น เราต้องร่วมกันพัฒนาหล่อหลอมให้โดดเด่นต่อไป

ครูปรารถนาที่จะเห็นนิสิตหรือบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แสดงลักษณะเฉพาะสามประการ นอกเหนือจากความรู้ความสามารถ และความดีความงามเป็นเลิศแล้ว ดังนี้

หนึ่ง การเป็นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะ เป็นผู้พร้อมที่จะเสียสละ มีชีวิตอยู่เพื่อตนเอง เพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม

สอง การเป็นผู้ทำงานหนัก เข้มแข็ง อดทน กัดติด หรืออาจเรียกได้ว่าเป็น "ผู้ที่เหยียบขี้ไก่ฝ่อ"

สาม การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต และเป็นปัญญาชนอย่างแท้จริง

ขออำนาจบารมีแห่งพระสยามเทวาธิราช พลังจิตของคุณูปการบุคคลแห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และพลังแห่งสรรพสิ่งที่เราคารพศรัทธาในชีวิต จงเป็นพลังให้บัณฑิตที่รักทุกคน ประสบสุข สร้างสันติสุข และมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าตลอดไป

หนังสือ "อดีตเพื่ออนาคต"
วันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
28 เมษายน 2548

โอวาทวันไหว้ครู นิสิตใหม่ มศว

8 กรกฎาคม 2547

การไหว้ครูเป็นพิธีการที่มีความหมายและมีคุณค่าสำหรับนิสิตทุกคนเป็นอย่างยิ่ง เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนาน ถือปฏิบัติทั้งในการศึกษาระดับพื้นฐาน ระดับอุดมศึกษา และในวิชาชีพต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านการแสดง นาฏศิลป์และดนตรีไทย การไหว้ครูในอดีตนั้น นอกจากการจัดดอกไม้ธูปเทียน ประดิษฐ์ตกแต่งให้ประณีตตามแรงศรัทธาแล้ว ยังนิยมที่จะใส่หญ้าแพรก ดอกเข็ม และดอกมะเขือ ไว้ในพานดอกไม้ธูปเทียนด้วย

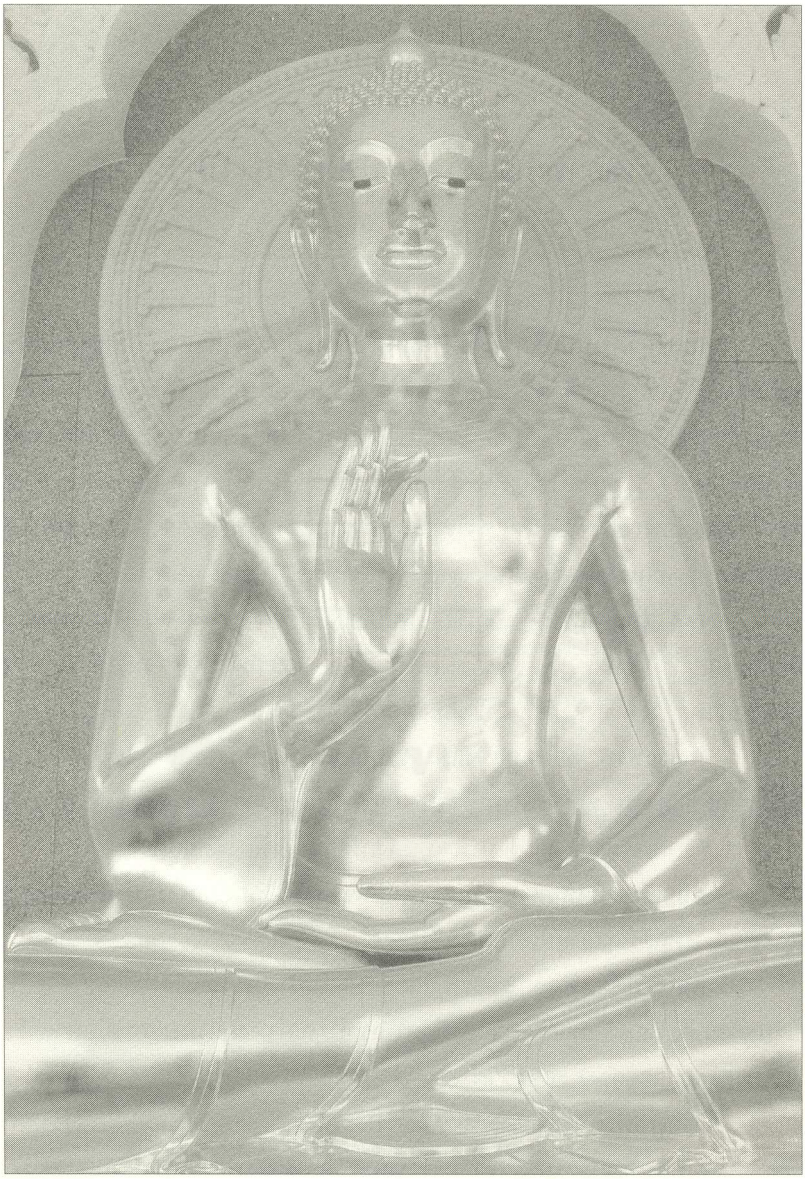
การใส่หญ้าแพรก ดอกเข็ม และดอกมะเขือดังกล่าว อาจเป็นการสร้างสัญลักษณ์บางประการ เพื่อให้เราขบคิด ตีความ และถือปฏิบัติสำหรับการศึกษาเล่าเรียนและการครองตนครองชีวิตของเราก็ได้

หญ้าแพรก ที่อดทนแข็งแรง ไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมจำนนอะไรง่ายๆ เมื่อสิ่งนั้นถูกต้องดีงาม หญ้าแพรกที่ชาวไร่ ชาวสวน ชาวนา พยายามขุดทิ้งทำลาย แต่หญ้าแพรกก็เจริญงอกงามต่อไป แม้หลงเหลือหน่อเพียงน้อยนิด

ดอกเข็ม ที่สีสันสวยงามโดดเด่น สวยงามเป็นกลุ่มก้อน มุ่งมั่นแสวงหาและพัฒนาให้สติปัญญาแหลมคมดั่งเข็ม

ดอกมะเขือ ที่ดอกสวยงามและลูกมะเขือรับประทานได้ เป็นอาหารพื้นบ้านที่นิยมสืบทอดกันมายาวนาน เตือนให้เรามีคุณค่าทั้งรูปแบบและเนื้อหาสาระความงดงามและสารัตถะแห่งชีวิต

เมื่อเราทำพานไหว้ครู ประดิษฐ์ประดับตกแต่งดอกไม้ธูปเทียนร่วมกัน เรากำลังสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี สร้างสรรค์ความงาม คิด วางแผน และเสียสละในการทำงานร่วมกัน การไหว้ครูจึงมีคุณค่าหลากหลายด้วยกัน

พระพุทธภควาวิจิตร : ศรีนครินทรวิโรฒ ทอพระ มศว องครักษ์ 2550

การไหว้ครูเป็นสัญลักษณ์ของความดีงาม การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี และ "สร้างความหมาย" ในจิตใจของเรา ครูอาจารย์เบื้องหน้าเป็นเสมือนตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของ "ความเป็นครู" สัญลักษณ์ของการเสียสละ ความอดทน และความดีงามทั้งหลาย "ครู" มาจากคำว่า "ครุ" ที่แปลว่า "หนัก" เมื่อนิสิตนำพานดอกไม้ธูปเทียนมากราบครูอยู่เบื้องหน้า ถามว่า...ครูจะไม่เป็นคนดี ไม่เสียสละ ไม่อดทนเพื่อสร้างสรรค์สังคมได้อย่างไร ครูที่ไม่ดีก็เป็นได้เพียงกาฝากของความเป็นครูเท่านั้นเอง

ในชีวิตของเราคงมีครูมากมายมาจนถึงวันนี้ ถ้าชีวิตเรายังคงมีลมหายใจ มีการเรียนรู้ เราก็คงมีครูตลอดไป ทั้งโดยตรงและอ้อม ครูของเราอาจจะมีความหลากหลายในชีวิต

พ่อแม่ปู่ย่าตายายญาติพี่น้องที่อบรม สอนสั่ง เกื้อหนุนให้เรามีความรู้ความคิดและประสบการณ์ เป็นรากฐานของชีวิตสืบมา

ครูบาอาจารย์ทุกระดับชั้น ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ล้วนปรารถนาดีและสร้างให้เรามีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญามาจนถึงวันนี้

พระสงฆ์องคเจ้า ผู้สอนศาสนา ผู้ที่เราเคารพกราบไหว้ทั้งหลาย ล้วนอบรมสั่งสอนให้ทุกคนดีงาม

เพื่อนพ้องกัลยาณมิตรที่รักใคร่ปรารถนาดี เอื้อเฟื้อ เกื้อหนุน ให้ความรู้ความคิดเตือนสติด้วยความปรารถนาดี ก็ล้วนเป็นครูเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

นอกจากนั้นแล้ว เหตุการณ์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทั้งหลาย ก็ล้วนเป็นบทเรียนให้เราครุ่นคิดไตร่ตรองและมีประสบการณ์เป็นครูที่มีคุณค่าสำหรับชีวิตเราด้วย

ปาจารยบุคคล ผู้มีคุณูปการต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 4 ท่าน ที่นิสิตทุกคนต้องรู้จัก และสามารถศึกษาคุณูปการของท่านได้จากเอกสารมากมาย และที่หอจดหมายเหตุ มศว "อาคารประสานมิตร" ปาจารยบุคคล 4 ท่านคือ

ท่านแรก **ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล** ที่รับพระราชดำรัสจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล เรื่องการสร้างโรงเรียนฝึกหัดครูชั้น

สูง แล้ว ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ก็บุกเบิกสร้าง "โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง" ซึ่งเป็นรากของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อพุทธศักราช 2492 เมื่อ 55 ปีที่ผ่านมา

หลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ ท่านเป็นผู้อำนวยการคนแรกของโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ที่ได้พัฒนาการฝึกหัดครูไทยให้เป็นวิชาชีพที่มีองค์ความรู้และเป็นสากลในเบื้องต้น ท่านเป็นนักการศึกษาและนักวิทยาศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้นำในการพัฒนาโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงให้เป็น "วิทยาลัยวิชาการศึกษา" พุทธศักราช 2497 ท่านเป็นเสมือนเสาหลักทางปัญญามาจนถึงทุกวันนี้ ท่านพัฒนาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่ช่วยผลักดันสังคมประชาธิปไตยให้มั่นคงแข็งแรงขึ้นในสังคมไทย "การศึกษาคือความเจริญงอกงาม" "ขอให้นิสิตนักศึกษาทุกคนมีความรู้ประดุจนักปราชญ์ และมีความประพฤติประดุจผู้ทรงศีล" "ปัญญาธรรม คารวธรรม และสามัคคีธรรม" ล้วนเป็นปรัชญาธรรมที่ทรงคุณค่าของท่าน

ศาสตราจารย์ ดร.สุดใจ เหล่าสุนทร นักการศึกษาอีกท่านหนึ่ง ที่ผลักดันการเป็น "มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" พุทธศักราช 2517 และพัฒนามหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive University) ในเบื้องต้น

55 ปี กับรากฐานการศึกษาที่ลุ่มลึก เข้มแข็ง และมั่นคงของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ณ วันนี้ ครูเชื่อมั่นว่า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความรู้ความสามารถ มีวุฒิภาวะ และมีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาศักยภาพของนิสิตที่รักทุกคน มีคุณค่า มีเป้าหมาย และมีความดีงามในชีวิต

สำหรับวันอันมีความหมาย มีคุณค่า และเป็นมงคลเช่นนี้ ครูขอใช้โอกาสนี้ สอนนิสิตทุกคน ให้ทุกคนนำไปไตร่ตรองและถือปฏิบัติ 4-5 ประการดังนี้

ประการแรก การรู้เด็ก-รู้ผู้ใหญ่ สังคมไทยมีวัฒนธรรม มีความผูกพันอันดีงามในระบบครอบครัว ต่างช่วยเหลือเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่ช่วยเหลือเกื้อหนุนเด็ก ผู้แข็งแรงช่วยเหลือเกื้อหนุนผู้ที่อ่อนแอกว่า เรารู้เด็ก-รู้ผู้ใหญ่ ผู้ที่อาวุโสน้อยกว่าจะอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติ มีสัมมาคารวะ ไม่จำเป็นเฉพาะ

พ่อแม่ผู้ปกครองหรือครูบาอาจารย์ของเราเท่านั้น การก้มหลังเล็กน้อยเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ การลดเสียงลงเมื่อมีผู้ใหญ่อยู่ด้วย ฯลฯ ล้วนเป็นมารยาทที่งดงาม

ประการที่สอง กิริยามารยาทเฉพาะบุคคล ความประณีตนุ่มนวล การอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นสิ่งที่มีอยู่ในกุลบุตร-กุลธิดาไทย อย่าละเลย เราทำอย่างไรกับผู้อื่น ย่อมได้รับอย่างนั้นตอบแทน การมีกิริยามารยาทที่งดงาม ย่อมได้รับกิริยามารยาทที่งดงามด้วย สุภาษิตจีนกล่าวว่า "รวงข้าวที่ลีบ ย่อมชูรวงขึ้นสู่เบื้องบน รวงข้าวที่มีเมล็ดเต็มอิ่ม ย่อมโน้มลงสู่ดิน" ขอนิสิตที่รักทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิสิตหญิงของ มศว ขอไม่ให้ใช้สรรพนาม "มึง-กู" ซึ่งฟังแล้วหยาบและไม่น่ารักเลย

ประการที่สาม ความมุ่งมั่นและทำงานหนัก ตลอดเวลาที่ผ่านมา นิสิตและศิษย์เก่าของ มศว ได้ชื่อว่าล้วนสู้งาน มุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน ทำงานหนัก ตีนติดดิน เหยียบขี้ไก่ฝ่อ หนักเอา-เบาสู้ เป็นที่ชื่นชมจากวงการต่างๆ ครูขอให้นิสิตทุกคนช่วยกันรักษาและพัฒนาคุณสมบัติหรือสมรรถนะอันงดงามเช่นนี้ไว้

ประการที่สี่ การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สังคมไทย สถาบันการศึกษาไทยได้พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยสูงมาก มาถึงวันนี้ เราไม่อาจมั่นใจได้ว่า นักเรียนนิสิตนักศึกษาคนหนุ่มสาววันนี้ มีจิตสำนึกสาธารณะ มีชีวิตเพื่อผู้อื่น เห็นแก่สังคม เห็นแก่สิ่งสาธารณะ เห็นแก่ผู้ที่อ่อนด้อยกว่า มากน้อยเพียงใด หรือเราเพียงตัวใครตัวมัน แข่งขันชิงดี เอารัดเอาเปรียบกันอย่างไร้ความดีงาม ครูเชื่อมั่นว่าด้วยวัฒนธรรมองค์กร บริบท และกิจกรรมของ มศว จะช่วยพัฒนา "จิตสำนึกสาธารณะ" ให้เกิดขึ้นกับนิสิตถ้วนหน้า

ประการสุดท้าย "ปัญหาเรื่องเพศ" ครูขออนุญาตพูดถึงเรื่องนี้ วัฒนธรรมไทย สังคมไทย เรามีกิริยามารยาทในเรื่องความใกล้ชิดและความเหมาะสมระหว่างเพศ วัฒนธรรมเชิงเพศต่ำๆ ที่หลั่งไหลเข้ามา นิสิตต้องฉลาดเลือก ฉลาดกรอง และฉลาดเอาเป็นเยี่ยงอย่าง นิสิตทุกคนควรมีแผนเรื่องครอบครัว แผนชีวิต ความผิดพลาด ความประมาท การไม่รู้เวลาอันควร ทำให้

สูญเสียการเรียน สูญเสียโอกาสในอนาคต เรื่องความรักและเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ แต่มนุษย์มี "สติ" มี "วัฒนธรรม" การเป็นมนุษย์จึงสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสง่างาม ให้เกียรติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และให้เกียรติต่อวัฒนธรรมไทย

ครูรู้ดีว่าการมีชีวิตอยู่ในสังคมวันนี้หรือวันหน้า ล้วนยากลำบาก กระแสของความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว แก่งแย่งชิงดี ขาดมุทิตาจิต โหมกระหน่ำเข้าสู่ทุกสังคมอย่างรุนแรง เราจะ "ฉลาดและมีสติ" อย่างไร เราจะเป็นผู้ซับความรุนแรง ความหยาบกระด้างเหล่านั้นอย่างไร ครูบาอาจารย์เบื้องหน้าของเราทุกคนเชื่อมั่นว่า นิสิตทุกคนจะเป็นบัณฑิต มศว ที่มีจุดยืนที่เข้มแข็ง มุ่งมั่น ยืนอยู่ฝ่ายเดียวกับความถูกต้องดีงาม ยืนอยู่ฝ่ายเดียวกับ "ธรรมะ" ไม่ล้มอุดมการณ์ของตนไปสู่สิ่งเลวร้าย มีอุดมการณ์ มีจุดยืน มีวัฒนธรรมอย่างไทย "Localization" และมีความคิด มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถอย่างสากล "Globalization"

ท้ายที่สุด ครูขอฝาก "ฆราวาสธรรม" หรืออาจเรียกว่า "นิสิตธรรม" สำหรับนิสิตที่รักทุกคน เมื่อพูดถึงพุทธธรรม นิสิตหลายคนอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย แต่ถ้าเราพินิจพุทธธรรมอย่างมีชีวิต อย่างปัจจุบัน อย่างมีสติ พุทธธรรมย่อมเป็นธงเบื้องหน้าได้

สัจจะ ที่นิสิตควรรักความจริง แสวงหาความจริง และมีความจริงใจกับการเรียน จริงใจกับงาน จริงใจกับทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเรา

ทมะ การเป็นผู้ฝึกฝนตนเองอยู่ตลอดเวลา ฝึกฝน เรียนรู้ ฟัง อ่าน คิด เขียน ทำงานตลอดเวลา ปรับตัวได้ "ชีวิตคือการศึกษา"

ขันติ มีความอดทน เอาจริง ขยันหมั่นเพียร สู้งาน มุ่งมั่นในการกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง

จาคะ การเป็นผู้ให้ ผู้เสียสละ บริจาค คิดถึงคนอื่น เพื่อผู้อื่น คิดถึงส่วนรวม ให้ผู้อื่นเป็นตัวตั้ง

ขอพลังอำนาจบารมีสิ่งที่ทุกคนเคารพรักและศรัทธา จงเป็นปัญญาพลังที่สำคัญยิ่ง เกื้อหนุน อำนวยอวยพร ให้นิสิตที่เปี่ยมด้วยศรัทธาต่อการเรียน

ปฐมนิเทศนิสิตบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1 มิถุนายน 2549

นิสิตที่รักทุกคน ปีนี้เป็นปีมหามิ่งมงคล 60 ปี แห่งการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นการเฉลิมฉลองเพื่อให้โลกรู้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างของสังคมไทย เป็นที่รักเทิดทูนอย่างหาที่สุดมิได้ของพวกเราทุกคนบนแผ่นดินนี้ เอกอัครคุณูปการของพระองค์ต่อสังคมไทย ประชาชนชาวไทย ยากเกินกว่าที่จะพรรณนาและคงจะหาปรากฏการณ์เช่นนี้ได้ยากยิ่ง

ผมขอแสดงความยินดีและยินดีต้อนรับนิสิตบัณฑิตศึกษาทุกคนที่ผ่านการคัดสรรเข้ามาสู่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยที่มีประวัติศาสตร์อันดีงามมากว่าครึ่งศตวรรษ ด้วยมหามิ่งมงคลอันหาที่สุดมิได้ในปีนี้ ผมใคร่ขอเชิญชวนให้นิสิตทุกคน ศึกษาและใส่ใจกับพระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มากมายล้นพ้น เดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ศึกษา พัฒนาตน และดำเนินชีวิต ตามแบบแผนของพระองค์ แม้เพียงน้อยนิดก็จะก่อให้เกิดสติปัญญา วิริยะ อุตสาหะ เป็นคุณแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมไทยอย่างยิ่ง

ประการแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นต้นแบบและแบบแผนปรัชญา "พอเพียง" เรียบง่าย สมถะ มัธยัสถ์ รู้จักประมาณตน แบ่งปัน แข่งขันอย่างมีจริยธรรม อยู่กันด้วยความรัก ผู้คน สัตว์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม นิสิตทุกคนที่มาจากต่างครอบครัว ต่างฐานะ ต่างการศึกษา ในฐานะที่นิสิตบัณฑิตศึกษาเป็นหัวกะทิของสังคม นิสิตจะดำเนินชีวิตอย่างไร มิใช่เพียง

พระพุทธภควาวิจิตร ขณะปั้นปูนปลาสเตอร์ก่อนหล่อสัมริด 2549

เห็นแก่ตัว มิใช่เพียงเพื่อตัวตนของเราเท่านั้น แต่เพื่อสันติสุขของโลกใบนี้ นิสิตจะมีชีวิตบนปรัชญาพอเพียงได้อย่างไร

ประการที่สอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแสวงหาไม่รู้จบสิ้น ทรงศึกษาค้นคว้าทุกเรื่อง ทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างกว้างขวางหลากหลาย ศึกษาค้นคว้าและสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมต่างๆ มากมาย ทรงคิดและทำ ทรงเป็นปัญญาชน (Intelligentsia) ที่แท้จริง เป็นอัครปัญญาชนที่มิได้ทรงเป็นต้นแบบเพียงเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น แล้วพวกเราซึ่งเป็นพสกนิกร กำลังจะศึกษาถึงระดับปริญญาโทและเอก เรามาเพียงเพื่อกระดาษหรือใบปริญญาที่ไร้สาระหรือมาเพื่อเป็นนักแสวงหา ศึกษาค้นคว้า เป็นปัญญาชน และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามที่มีสาระประโยชน์ให้กับโลกใบนี้

ประการที่สาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงทำทุกอย่างเพื่อลดช่องว่างของพสกนิกร ทรงทำทุกอย่างเพื่อผู้ด้อยโอกาส ชาวไร่ ชาวนา คนยากจน ชาวเขา เพื่อคนส่วนใหญ่ ทรงมีจิตสำนึกสาธารณะที่เปี่ยมล้น ถามว่า พวกเราที่มีการศึกษาสูง มีโอกาสมากมายในชีวิตในอนาคต เราจะทำทุกอย่างเพียงเพื่อตัวเราเองเท่านั้นหรือ ถ้าสังคมอ่อนแอ สังคมมีปัญหา แล้วเราจะมีความสุขได้อย่างไร

ประการที่สี่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงศึกษาค้นคว้าและสร้างสรรค์ทุกสิ่งทุกอย่างรอบด้าน ทั้งศาสตร์และศิลป์ ทรงมีพระบรมราชอัจฉริยภาพทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ การศึกษาไทยเท่าที่ผ่านมา แยกสายวิทย์-สายศิลป์ค่อนข้างจะเด็ดขาด แยกสมองซีกซ้าย-สมองซีกขวา ทำให้คนไทยขาดพลังร่วมในการคิดและสร้างสรรค์ สร้างงาน สร้างนวัตกรรม เราจำเป็นต้องศึกษากระบวนการคิดและการกระทำของพระองค์ที่รอบด้าน และเดินตามรอยพระยุคลบาทมิใช่หรือ

อีกประการหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงงานหนักมากตลอดชีวิตของพระองค์ ทรงบุกป่าฝ่าดง ทรงทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยพระองค์เอง จนดูเสมือนว่า วันหนึ่งของพระองค์มีมากกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมง ทรงมีพระวิริยะอุตสาหะ

ล้นพ้น หาใครเสมอเหมือนได้ยากยิ่ง แล้วเราบัณฑิตศึกษาผู้มีโอกาสมากมายในชีวิต จะศึกษาเล่าเรียน มีชีวิตอยู่ ทำงาน อย่างขาดพลัง และยอมจำนนเช่นนั้นหรือ

การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ระดับปริญญาโท มหาบัณฑิต หรือ "Master" คำว่า "Master" น่าจะหมายถึง "ขั้นครู" ครูของสังคมไม่ว่าอาชีพใดก็ตาม ครูที่มีสติปัญญา มีความดีงาม เสียสละเพื่อสังคม การศึกษาระดับปริญญาเอก ดุษฎีบัณฑิต หรือ "Philosophy" ระดับ "Philosophy" เป็นระดับ State of Art ระดับเซียน ระดับปรัชญา ระดับนักคิด นักอุดมการณ์ ระดับกระบี่อยู่ที่ใจ การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ต้องไม่ใช่ระดับท่องจำ ระดับช่างฝีมือ ระดับ Technician ท่ามกลางการศึกษาไทยที่สับสนปัจจุบันนี้ การศึกษาที่เน้นปริมาณ เน้นการไล่ล่าผู้เรียน เน้นการผลิตแบบการบริโภคอาหารจานด่วน แต่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ **"ต้องไม่ใช่"** ท้ายที่สุดแล้วเราจะทำตัวให้สมกับระดับ **"Master"** และ **"Philosophy"** ได้อย่างไร

ช่วงปลายเดือนพฤษภาคม 2489 ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่อานันทมหิดลจะสวรรคต ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้เข้าเฝ้า พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสกระแสรับสั่งให้พัฒนาเรื่องการศึกษาและการฝึกหัดครู เมื่อถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ได้ผลักดันให้สถาปนา **โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง** ในปี 2492 หลังจากนั้นก็ได้พัฒนาเป็น **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** ปี 2497 และ **มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** ปี 2517

มาถึงขณะนี้ **"มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"** มีอายุครบ 57 ปี มีความเข้มแข็งทางวิชาการเป็นที่กล่าวขานกันมาโดยตลอด จากการเริ่มต้นการเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทางด้าน "การศึกษา" ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive University) ที่มีหลากหลายศาสตร์ จุดแข็งทางการศึกษาได้ส่งผลมายังศาสตร์ต่างๆ ด้วย ทุกอย่างล้วนเป็นเรื่องการศึกษา การดำเนินชีวิต ชีวิตในครอบครัว ชีวิตในสังคม ล้วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา วันนี้เราพูดกันถึงสังคมขับเคลื่อนด้วยความรู้ (Knowledge Driven Society) หรือสังคมแห่งความรู้ (Knowledge Society) "การศึกษา"

ยิ่งมีนัยสำคัญยิ่งขึ้น การเรียนการสอนในทุกศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ฯลฯ ที่อ่อนแอด้วยจุดอ่อนความรู้ความเข้าใจทางด้านการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ การบริหารหลักสูตร การแนะแนว การประเมินผลการศึกษา ฯลฯ รวมทั้งสำนึก "ความเป็นครู" ในการศึกษาทุกระดับ

เครื่องหมายของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นกราฟทางคณิตศาสตร์ "Exponential Curve" $Y = E^X$ หมายถึง ความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลง เจริญงอกงาม ปรัชญาของมหาวิททยาลัยฯ จึงสอดคล้องกัน "การศึกษาคือความเจริญงอกงาม" "สิกฺขา วิรุฬฺหิ สมฺปตฺตา" "Exponential Curve" เรียนไปแล้ว จบไปแล้ว แก่ไปแล้ว ต้องถามตนเองว่า ชีวิตเจริญงอกงามหรือไม่ อย่างไร มากน้อยเพียงใด อาจารย์ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ก็ต้องถามตนเองด้วยว่าสามารถสอนให้นิสิต "เจริญงอกงาม" ได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใดด้วยเช่นกัน

ในทางพุทธธรรมแล้ว "ความเจริญงอกงาม" เกี่ยวข้องกับอารยวัฒิ 5 ประการคือ **ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา** เจริญงอกงามด้วยศรัทธาที่มีต่อตนเองและผู้อื่น บ้าน โรงเรียน ครอบครัว สังคม โลกใบนี้ ศรัทธาในความจริง ความถูกต้องดีงาม เจริญงอกงามด้วยศีล ด้วยความดีงาม จริยธรรม สันติสุข เจริญงอกงามด้วยสุตะ การสดับตรับฟัง การเรียนรู้ตลอดชีวิต เจริญงอกงามด้วยจาคะ การเป็นผู้ให้ เป็นผู้เสียสละ เป็นผู้มีจิตสำนึกสาธารณะ และเจริญงอกงามด้วยปัญญา "ปัญญา" คือผลึกของความรู้ความคิดทั้งมวล ปัญญาเกี่ยวข้องกับ "สติ" คนมีความรู้มีการศึกษามากมายที่อ่อนปัญญาและสติ

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี กล่าวว่า "ขอให้นิสิตนักศึกษามีความรู้ประดุจนักปราชญ์และมีความประพฤติประดุจผู้ทรงศีล" ท่านเน้นย้ำถึงเรื่องจรรยาบรรณที่พึงมี 3 ประการ คือ ปัญญาธรรม คารวธรรม สามัคคีธรรม นิสิตต้องนำไปคิด สำนึก และปฏิบัติด้วยตัวตนของนิสิตเอง

มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีธง **"สีเทา-แดง"** เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยฯ สีเทาสมองและสีแดงสด เราเคยตีความว่า "คิดอย่างกล้าหาญ" ผมขอตีความเพิ่ม

เติมว่า **"สีเทา"** เป็นสีแห่งสมอง (สีเทาเจือสีฟ้า) แสดงความกล้าคิดที่ส่งผลไปถึงการกระทำ สีเทา (สมอง) ให้ความรู้สึกสงบ สุขุม จึงเป็นการกล้าคิด กล้าทำ อย่างสุขุม รอบคอบ สีแดงสด ย่อมหมายถึงเลือด ความองอาจ กล้าหาญ ภาคภูมิใจ รวมความแล้ว **"สีเทา-แดง"** ควรจะหมายถึง "การคิดและกระทำด้วยโยนิโสมนัสสิการและกล้าหาญ" หรือ **"คิดและทำอย่างกล้าหาญ"**

ด้วยการที่อยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้มาเกือบสี่สิบปี ทำให้มองเห็นวัฒนธรรมทางวิชาการ ความเข้มแข็ง การทำงานหนัก การทำงานร่วมกัน และตีนติดดิน ซึ่งอัตลักษณ์เช่นนี้ยังคงมีความสำคัญและ "มีความหมาย" ที่พวกเราทุกคนจะต้องตระหนักและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของท่าน

จอห์น ดุย บอกว่า "การศึกษาไม่ใช่เพื่อชีวิต แต่การศึกษาคือชีวิต" **ปาสคาล** บอกว่า "ขอบฟ้ามิได้อยู่ที่สุดสายตา แต่อยู่ทุกย่างก้าวที่เราเดิน" **หลุนหวี่** บอกว่า "เรียนรู้โดยไม่คิดไร้ประโยชน์ คิดโดยไม่เรียนรู้ก็เป็นอันตราย" **นิทเช** บอกว่า "พระเจ้าตายแล้ว" สุภาษิตชาวไอริช กล่าวไว้ว่า "ที่ใดมีความรัก การตัดแบ่งมันฝรั่งก็ไม่ยากอะไร" มีนักปรัชญา นักคิด นักปฏิบัติผู้ยิ่งใหญ่มากมายที่เป็นครู เตือนสติ และให้หลักคิดเราไว้ เราจะเลือกสรร เราจะคิดต่อ เราจะขยายความคิด เราจะกระตุ้นให้ส่งผลมาสู่ตัวตนของเราได้อย่างไร

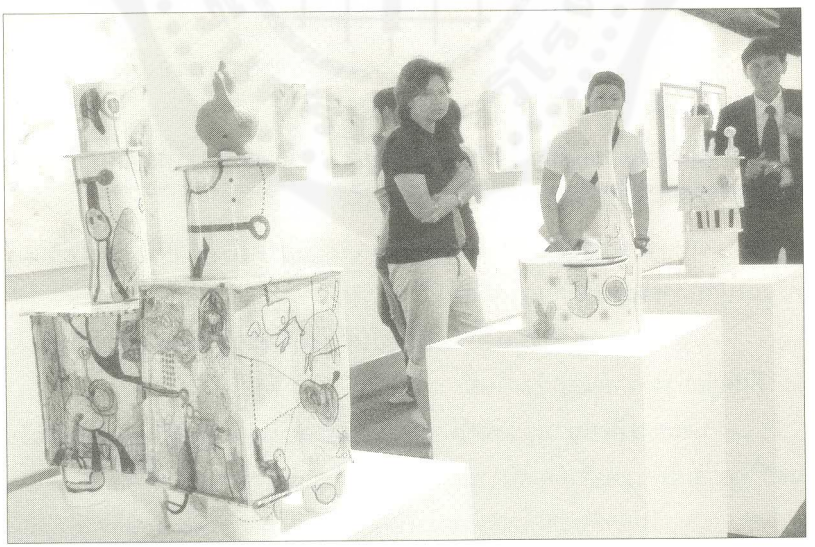
ขอให้ทุกคนมีความสุข ความเจริญ มีศรัทธาในการเรียนรู้ มีความพากเพียร ทำทุกสิ่งด้วยจิตใจที่ฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวนการเรียนและการดำรงชีวิตให้ดีที่สุด ขอให้ทุกคนประสบผลสำเร็จโดยถ้วนหน้า

ปฐมนิเทศนิสิตใหม่
ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
1 มิถุนายน 2549

การพัฒนาศักยภาพและอัตลักษณ์นิสิต มศว

13 กุมภาพันธ์ 2548

เมื่อ **โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง** สถาปนาขึ้นในพุทธศักราช 2492 หลังจากนั้นอีก 5 ปี ก็พัฒนาเป็น **วิทยาลัยวิชาการศึกษา** และพัฒนาเป็น **มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** อีกสองทศวรรษต่อมา นั่นคือการก่อเกิด การฝึกหัดครูแบบแผนใหม่ ก่อเกิดการพัฒนาการศึกษาสมัยใหม่ เพื่อสังคมสมัยใหม่ สังคมประชาธิปไตย หลักคิดทางด้านสิทธิ เสรีภาพ และภราดร ที่แผ่กระจายไปทั่วโลก หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การหยั่งรากการศึกษาสมัยใหม่หรือที่เรียกว่า "การศึกษาแบบพิพัฒนาการ" (Progressive Education) ซึ่งเป็นการศึกษาที่

ภายในหอศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว

ก้าวหน้าทันสมัย และที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งก็คือ การยึดมั่น "ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง" (Students Centered) โดยมองวุฒิภาวะ มองชีวิต มองประสบการณ์ และมองอนาคตของนักเรียนหรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่ "ครู" เป็นตัวตั้ง พัฒนาการดังกล่าวได้ฝังรากมาถึงยุคสมัยของการเป็น "มศว" และแผ่ขยายเข้าสู่ระบบการศึกษาทั่วประเทศ

คำถามเบื้องต้นสำหรับวันนี้คือ แล้ว "มศว" วันนี้ยังคงเชื่อมั่นระบบ "Students Centered" มากน้อยเพียงใด และจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับความพยายามในการ "พัฒนาศักยภาพนิสิตและอัตลักษณ์นิสิต มศว" มากน้อยเพียงใด และอย่างไร ข้อสังเกตเบื้องต้น 2-3 ประการ สำหรับการบริหาร มศว บริหารการพัฒนาศักยภาพนิสิต

ประการแรก พิจารณายุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยฯ การให้ความสำคัญ ภารกิจ และบทบาทของรองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิต การพัฒนากองกิจการนิสิต ทั้งโครงสร้าง บุคคล บทบาทและหน้าที่ โดยมุ่งเน้น (1) จิตสำนึกในการบริการ (Service Mind) (2) การทุ่มเทเสียสละและเอาใจใส่ใกล้ชิดนิสิต (3) การทำงานแบบบูรณาการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ประการที่สอง พิจารณาที่วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของ มศว ซึ่งเชื่อมั่นว่าหัวใจสำคัญของ "ความเป็นมหาวิทยาลัย" คือ

มหาวิทยาลัยต้องเชื่อมั่นว่านิสิตคือดวงดาวของมหาวิทยาลัย ดวงดาวที่ต้องให้ความสำคัญ พัฒนาศักยภาพในทุกมิติ

มหาวิทยาลัยต้องเชื่อมั่นในวิชาการ การค้นคว้าวิจัย และความรู้พร้อมไปกับการพัฒนาศักยภาพนิสิต

มหาวิทยาลัยต้องมองนิสิตปัจจุบันที่จะมีชีวิตอยู่ในอนาคต เป็นผู้นำและยืนอยู่อย่างสง่างามบนโลกใบนี้

ประการที่สาม ประเทศไทยมักให้ความสำคัญกับการศึกษาน้อยเกินไป มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับงานกิจการนิสิตน้อยเกินไป ปัญหาที่พบคือ

มหาวิทยาลัยขาดการพัฒนาศักยภาพนิสิต เรามักมองนิสิตเพียงมิติเดียว คือ มิติของความรู้ความสามารถในวิชาชีพของตนเอง ขาดการมองมิติการ

พัฒนาศักยภาพหรือทักษะทางสังคม จริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะ การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น และมิติของความสุขสันติส่วนตน สุขภาพพลานามัย สุขภาพกาย สุขภาพใจ สุนทรียภาพ

มหาวิทยาลัยขาดการพัฒนาระบบการแนะแนวให้คำปรึกษา ทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการและอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม เป็นปัญหาทั้งการให้ความสำคัญระบบและความรับผิดชอบ ซึ่งมหาวิทยาลัยจำเป็นจะต้องพัฒนา

มหาวิทยาลัยมักมองหลักสูตร (Curriculum) อย่างโดดเดี่ยว มองด้านเดียว เป็นหลักสูตรเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ เพื่อเป็นวิชาชีพหรืออาชีพ ขาดมิติที่หลากหลาย หลักสูตรในอนาคตควรผนวกกิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมิติโลก มิติทางสังคม และมิติคุณค่าของความเป็นมนุษย์ไว้ด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี พยายามเผยแพร่ "Ten Imperative Needs of Youth" ให้กับครูบาอาจารย์ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา หม่อมราชวงศ์จุรีพรหม กมลาศน์ หนึ่งในคณาจารย์ผู้ร่วมอุดมการณ์ของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ได้แปล "ความต้องการที่จำเป็น 10 ประการ ของคนหนุ่มสาว" เป็นภาพผนังในหอสมุดเดิม ปัจจุบันคืออาคารสโมสรนิสิต ภาพผนังดังกล่าวได้ลบเลือนไปแล้ว (ผมยังมีภาพถ่าย) ก็หวังว่าจะพัฒนาขึ้นเป็นภาพผนังอีก

Ten Imperative Needs of Youth

1. All Youth need to develop salable skills.
   เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะพัฒนาทักษะที่สามารถทำรายได้ให้ดียิ่งขึ้น
2. All Youth need an appreciation of literature, art, music and nature.
   เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการความซาบซึ้งในวรรณกรรม ศิลปะ ดนตรี และธรรมชาติ
3. All Youth need to understand the right and duties of the citizen of a democratic society.

เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

4. All Youth need to understand the significance of the family for the individual and society.
เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะเข้าใจถึงความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อบุคคลและสังคม
5. All Youth need to know how to purchase and use goods and services intelligently.
เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะรู้วิธีจัดหา ใช้สินค้า และบริการต่างๆ อย่างฉลาด
6. All Youth need to be able to use their leisure time well and to budget it wisely.
เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะมีความสามารถในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และแบ่งเวลาได้อย่างชาญฉลาด
7. All Youth need to develop and maintain good health and physical fitness.
เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะพัฒนาและรักษาสุขภาพให้ดีขึ้นและมีร่างกายที่สมบูรณ์
8. All Youth need to understand the influence of science on human life.
เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะเข้าใจถึงอิทธิพลของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อชีวิตมนุษย์
9. All Youth need to grow in their abilities to think rationally.
เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะปรับปรุงความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล

10. All Youth need to develop respect for other persons.
เด็กหนุ่มสาวทุกคนต้องการที่จะพัฒนาความนับถือในบุคคล
(หนังสือที่ระลึก วันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ "อดีตเพื่ออนาคต" 2547)

เมื่อเรากลับมาดูตัวตนของเราเอง เราเชื่อมั่นในปรัชญาของมหาวิทยาลัย คือ "การศึกษาคือความเจริญงอกงาม" สิกฺขา วิรุฬฺหิ สมฺปตฺตา" "Education is Growth" เชื่อมั่นใน Exponential Curve "$Y=E^X$" บ่อยครั้งที่เราต้องถามตนเองว่า "การศึกษาคือความเจริญงอกงาม" แล้ว "ความเจริญงอกงาม" คืออะไร ผมคิดว่า "อารยวัฒิ 5 ประการ (ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา) ในพุทธธรรม น่าจะเป็นหลักยึดในการพัฒนาเพื่อ "ความเจริญงอกงาม" ได้เป็นอย่างดี

อารยวัฒิ 5 ประการ

1. **งอกงามด้วยศรัทธา** งอกงามด้วยศรัทธาในชีวิต บทบาท และหน้าที่ของตน
2. **งอกงามด้วยศีล** งอกงามด้วยจริยธรรมและความดีงามทั้งปวง
3. **งอกงามด้วยสุตะ** งอกงามด้วยการสดับตรับฟังและเรียนรู้ตลอดเวลา
4. **งอกงามด้วยจาคะ** งอกงามด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น
5. **งอกงามด้วยปัญญา** งอกงามในการดำรงชีวิต คิด และทำด้วยปัญญา

(ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต 2546)

การพัฒนาศักยภาพนิสิตเป็นยุทธศาสตร์และภารกิจอันหนาหนักของการบริหารมหาวิทยาลัย ไม่เพียงเฉพาะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเท่านั้น การตระหนักร่วมกัน การสร้างวิสัยทัศน์องค์กร การพัฒนาวัฒนธรรม การบริหารจัดการและการทำงานของทุกคนในองค์กร ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร สนับสนุนวิชาการ นิสิต ที่ต้องรับผิดชอบเข้มแข็ง และร่วมกันยืนหยัดพัฒนา

อย่างแท้จริง เบื้องต้นเราอาจพิจารณาการพัฒนาศักยภาพนิสิตนักศึกษา 3 ประการ ดังนี้

ปัญหาพื้นฐาน กลับมาสู่การพัฒนาวิสัยทัศน์และวิสัยทัศน์องค์กร (Organization Vision) เชื่อมั่นในดวงดาวของมหาวิทยาลัย มองนิสิตเหมือนลูกหลานผู้ใกล้ชิด "รักลูกให้ถูกทาง" มีกฎ กติกา มารยาท และวินัย การศึกษาเพื่ออนาคตของนิสิต ไม่ใช่เพียงเพื่อปัจจุบันหรือถอยหลังไปสู่อดีตของครูบาอาจารย์ มองการศึกษาเป็นกระบวนการ (Process) มองการศึกษาเป็นวิถีทางหรือมรรค (Means) ไม่ใช่ผล (End) วันนี้และวันพรุ่งนี้ "เรา" กำลังจะผ่านพ้นไป ผู้เป็นเจ้าของสังคมในวันข้างหน้าคือนิสิตนักศึกษาของเราวันนี้

ปัญหาการปรับรื้อ บ่อยครั้งที่ปัญหาสังคมหรือปัญหาทางการศึกษา เราไม่สามารถแต่เพียงการพัฒนาเท่านั้น เราอาจจำเป็นต้องปรับรื้อ (to deconstruct) เมื่อโลกเปลี่ยน สังคมเปลี่ยน วิสัยทัศน์และวิธีคิดเปลี่ยน ในโลกยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Society) ศาสตร์ทุกศาสตร์จากโลกสมัยใหม่ (Modernization) ในอดีตได้ล้าสมัยไปแล้ว มหาวิทยาลัยวันนี้ต้องปรับเปลี่ยน "กระบวนการเรียนรู้" ทั้งระบบ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้สำหรับโลกหลังสมัยใหม่ ซึ่งเราคงจะต้องพิจารณาหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น

พิจารณาฐานคิดใหม่หรือญาณวิทยาใหม่ (New Epistemology)

พิจารณาการสร้างสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ การรู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันสังคม

พิจารณาและสร้างความเป็นคนในสังคม ความสันติสุข จิตสำนึกสาธารณะ "ความเป็นคน" ในสังคม มิใช่เพียงผู้มีความรู้และมีอาชีพเท่านั้น

ปัญหาความเข้าใจในกิจกรรม กิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา นอกจากผนวกกิจกรรมทั้งหลายไว้ในหลักสูตร เราต้องทำความเข้าใจและเปิดใจกว้างสำหรับการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ที่กว้างและหลากหลาย เพื่อพัฒนานิสิตให้กว้างหลากหลาย พัฒนาให้ลุ่มลึกและสอดผสานเป็นเนื้อเดียวกับชีวิตของเขา ซึ่งเราอาจพิจารณากิจกรรมได้หลากหลาย

กิจกรรมเชิงวิชาการ
กิจกรรมกีฬา สุขภาพพลานามัย นันทนาการ
กิจกรรมสิกขบันเทิง (Edutainment)
กิจกรรมพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ
กิจกรรมพัฒนารสนิยมสุนทรียะ (Aesthetic Taste)
กิจกรรมวัฒนธรรมประเพณี
กิจกรรมพัฒนาประสบการณ์
ฯลฯ

กิจกรรมหลากหลายเหล่านี้ มิได้เป็นเพียงความรับผิดชอบของฝ่ายกิจการนิสิตเท่านั้น คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย ทุกระดับ ทุกฝ่าย ต้องลงมาร่วมรับผิดชอบ คณะ (รวมทั้งสถาบันและสำนัก) ที่เป็นต้นสังกัดต้องคัดสรรทีมบริหาร คัดสรรรองคณบดีฝ่ายกิจการนิสิตหรือฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิต ให้มีความเชื่อมั่น มีความมุ่งมั่น และสามารถร่วมมือกับคณาจารย์และทุกคนในคณะ "พัฒนาศักยภาพนิสิต" อย่างเด่นชัด องค์กรนิสิตนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสภานิสิต องค์การนิสิต ชมรม สโมสรนิสิตประจำคณะ ภาควิชา สาขาวิชา ต้องจริงจังกับกิจกรรมต่างๆ

วันนี้ ผมคิดว่าโชคดีของชาวมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เราให้ความสำคัญกับกิจการและกิจกรรมนิสิต โชคดีที่เรามีระบบหอพักนิสิตที่ มศว องครักษ์ นิสิตชั้นปีที่ 1 ทุกคณะต้องพักในหอพักหนึ่งปี หอพักที่พยายามพัฒนาไปสู่อุดมการณ์ "Living and Learning Dormitory" นอกจากนั้นแล้วที่ มศว องครักษ์ เรากำลังพัฒนา "ศูนย์กีฬา มศว" เพื่อดูแล **ศูนย์กีฬาสิรินธร** อันใหญ่โต พัฒนากีฬาและกิจกรรมทางด้านสุขภาพพลานามัยของนิสิต คณาจารย์ บุคลากร และบริการชุมชนในอนาคต ซึ่งท้ายที่สุดเราคงต้องพัฒนานิสิตให้เป็น "ปัญญาชน" (Intelligentsia) มากกว่าการผลิตนิสิตนักศึกษาที่จบการอุดมศึกษาจบมหาวิทยาลัย หวังรับปริญญาบัตรเพียงเท่านั้น

เมื่อพิจารณาในเรื่องของ **"อัตลักษณ์นิสิต มศว"** (SWU Students' Identity) "อัตลักษณ์" อาจหมายถึง ลักษณะเฉพาะ ลักษณะที่แสดงตัวตน ลักษณะที่ก่อเกิดมาจากเจตจำนงค์ อุดมการณ์ ประวัติศาสตร์ บริบท หรือใคร จะหมายถึง ลักษณะที่พึงประสงค์หรือลักษณะอื่นใดก็ตาม ก็ยังถกเถียงและอภิปรายกันได้ ซึ่งการแสวงหาอัตลักษณ์อาจต้องพิจารณาปัญหาหลายด้านด้วยกัน

ประการแรก พิจารณาประวัติศาสตร์ อดีต หรือกำพืด หลายสถาบันในสังคมไทยพัฒนามาจากการผลิตข้าราชการ ผลิตแพทย์ ผลิตเกษตรกร ผลิตศิลปิน ผลิตช่างเทคนิค ฯลฯ ซึ่งทุกองค์กรย่อมและควรภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของตนเอง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลิตครูมาเก่าก่อน เราเชื่อมั่นในเรื่อง "การศึกษา" หรือ "Education" ซึ่งเราสามารถมอง มศว ทั้งในทางบวกและลบ เราลองมอง "ความเป็น มศว" ที่เชื่อมโยงกับการศึกษา มองเฉพาะทางบวก (Optimistic Approach) ซึ่งน่าสนใจมาก เช่น

การศึกษาย่อมเกี่ยวข้องกับชีวิต สังคม มนุษย์ และศาสตร์ทุกศาสตร์
การศึกษาคือหัวใจสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
การศึกษาคือความรู้ **"ความรู้คืออำนาจ"** สำหรับโลกในอนาคต

กลับมาดูตัวตนของ มศว พิจารณาจากปรัชญาองค์กร "การศึกษาคือความเจริญงอกงาม" พิจารณาจรรยาบรรณที่ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี เน้นย้ำถึง "ปัญญาธรรม คารวธรรม สามัคคีธรรม" และพิจารณาถึง "ความเป็นครู" ที่ฝังอยู่ในตัวตนของทุกคน

ประการที่สอง ลองพิจารณาส่วนผสมขององค์กร อดีต มศว เป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางคือ การเป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา ผลิตครูและนักการศึกษา หลังจากปี 2517 เราพัฒนาเป็น "มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" เป็นมหาวิทยาลัยพหุศาสตร์หรือมหาวิทยาลัยสมบูรณ์แบบ (Comprehensive University) คือ ผลิตบัณฑิต ค้นคว้าวิจัย บริการวิชาการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ศึกษาศาสตร์ สังคมและมนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ศิลปกรรมศาสตร์ พลศึกษา บุคลากรผู้สอนมีความ

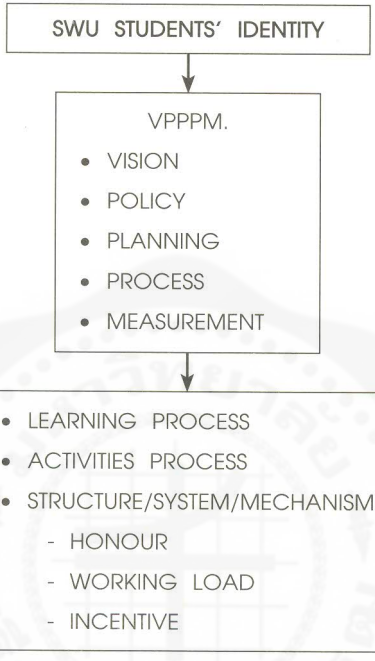
หลากหลาย มีส่วนผสมที่น่าสนใจ ส่วนผสมที่หลากหลายเช่นนี้ ย่อมมีธรรมชาติอย่างหนึ่ง เป็นการบูรณาการที่น่าสนใจ

ประการที่สาม ดูบริบทของ มศว เรามีโรงเรียนสาธิต 3 แห่งในปัจจุบัน เรามี "มศว ประสานมิตร" กลางแหล่งธุรกิจที่สำคัญแหล่งหนึ่งของ กทม. (สุขุมวิท - อโศกมนตรี - เพชรบุรี) "มศว องครักษ์" ชานเมือง ชุมชนเมืองเกษตรกรรม และเราอาจมี "มศว ตรอน" จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนผสมของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ชุมชน และพื้นที่วัฒนธรรม มีทั้งเมืองที่ก้าวหน้า ชานเมือง ชุมชน ส่วนผสมเหล่านี้จะก่อให้เกิดอะไรขึ้น

ประการที่สี่ พิจารณาทิศทาง ธง หรือยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยฯ วิสัยทัศน์ และการทำงานของผู้บริหาร ทั้งระดับมหาวิทยาลัย คณะ สถาบัน สำนัก ภาควิชา สาขาวิชา สำนักงานอธิการบดี รวมทั้งโครงสร้าง ระบบ กลไก กระบวนการและวัฒนธรรมการทำงานในมหาวิทยาลัยฯ

ประการสุดท้าย พิจารณาบุคลากรทั้งระบบ รวมทั้งตัวเราเอง พิจารณาถึงการทุ่มเทเสียสละ ศักยภาพ ความจงรักภักดีที่มีต่อองค์กร ต่อวิชาชีพ สำนึกทางวิชาการ การค้นคว้าวิจัย การพัฒนาศักยภาพนิสิต การทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษา หน้าที่สอน บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะมากน้อยเพียงใด

ท้ายที่สุด การระดมความคิดเพื่อพัฒนาศักยภาพนิสิต และการแสวงหาอัตลักษณ์ นิสิต มศว ร่วมกัน ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิต ศิษย์เก่า และบุคลากรสนับสนุนวิชาการ จะส่งผลไปสู่การพัฒนานโยบายและแผนการพัฒนาศักยภาพอัตลักษณ์นิสิต ซึ่งนโยบายและแผนดังกล่าวจะส่งผ่านไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนากิจกรรม การปรับโครงสร้าง ระบบ และกลไก ให้เอื้อต่อกระบวนการพัฒนา รวมทั้งแรงจูงใจในทางเกียรติ ภาระงาน และรายได้

ขอแถมท้ายด้วยหลักพุทธธรรมสำหรับอาชีพครู "ครูพึงประสงค์ 4 ประการ" ดังนี้

สันทัสสนา ชี้ให้ชัด ชี้แจงด้วยเหตุผล อธิบายให้แจ่มชัด

สมาทปนา ชวนให้ปฏิบัติ มั่นใจที่จะทำ กล้าที่จะทำ ทำได้จริง

สมุตเตชนา เร้าให้กล้า สร้างแรงบันดาลใจให้กระตือรือร้น

สัมปหังสนา ปลุกให้ร่าเริง มีความสุข มีความหวัง มีความฝันในชีวิต

(ธรรมนูญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต 2546)

บรรยาย : การสัมมนาของฝ่ายกิจการนิสิตเรื่อง
"การพัฒนาศักยภาพนิสิตและอัตลักษณ์นิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ"
ณ สักภูเดือนรีสอร์ท นครราชสีมา
13-14 กุมภาพันธ์ 2548

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ของการจัดการบัณฑิตศึกษา

18 กรกฎาคม 2548

ก่อนอื่นเราคงต้องทบทวนบทบาทและพันธกิจของมหาวิทยาลัยและบัณฑิตศึกษา "มหา" ไม่น่าจะหมายถึงความใหญ่โตกว้างใหญ่ไพศาลเหนือกว่าใครใคร แต่ "มหา" น่าจะหมายถึงความหลากหลาย ความลุ่มลึก และ "คุณ" แก่สังคม มหาวิทยาลัยตะวันตกถกเถียงเรื่องบทบาทหรือพันธกิจหลักของ "ความเป็นมหาวิทยาลัย" มานานมาก วิธีคิดของชาวตะวันตกก็มักดึงประเด็นไปด้านใดด้านหนึ่งอย่างสุดโต่ง ประเด็นถกเถียงการเป็นมหาวิทยาลัยหรือ "ความเป็น" มหาวิทยาลัยอนุมานได้เป็นสามแนวทาง

มหาวิทยาลัยมีหน้าที่แสวงหาความรู้ แสวงหาความจริง ความดี และความงาม

มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ตอบสนองสังคม ช่วยเหลือสังคม รวมทั้งการลงไปแก้ปัญหาสังคม

มหาวิทยาลัยมีหน้าที่สร้างคนให้เป็นคนดีมีจริยธรรม

การเติบโตของมหาวิทยาลัยตะวันตก จากนักปรัชญา สำนักปรัชญาในยุคทองของกรีก การเผยแพร่ความคิดของนักปรัชญา "Academy" ของเพลโต และ "Lyceum" ของอริสโตเติล ในสมัยเฮเลนนิสติคกรีกตอนปลาย คำว่า "Museum" หมายถึงสถานศึกษาที่ประกอบไว้ด้วย ปรัชญาจารย์ สานุศิษย์ และห้องสมุด นั่นอาจเป็นการเริ่มต้นของมหาวิทยาลัย ที่มีสรรพความรู้และห้องสมุดเข้ามาเกี่ยวข้อง ในสมัยกลางพัฒนาการของมหาวิทยาลัยตะวันตกเข้าไป

มุมมองจากศูนย์วัฒนธรรมญี่ปุ่น ถนนเพชรบุรี กทม. มองเห็นการก่อสร้างอาคารพัฒนานวัตกรรมและการบริการวิชาความรู้สู่ชุมชน 2550

เกี่ยวข้องกับศาสนา ผ่านมาถึงสมัยเรอนาส์ซอง มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัยทางนิติศาสตร์และแพทยศาสตร์ก็เกิดขึ้น เกิดขึ้นพร้อมกับแนวคิดทางด้าน "ศิลปศาสตร์" หรือ "Liberal Arts" พัฒนาการมหาวิทยาลัยที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งคือ มหาวิทยาลัยแห่งเบอร์ลิน "มหาวิทยาลัยเพื่อการวิจัย" ตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 แล้วมหาวิทยาลัยก็ขยายตัวไปทั่วยุโรป มหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นพร้อมกับทรัพย์สินที่ดินซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์ เพื่อการพึ่งพาตนเอง ทำมาหากินทางวิชาการ มหาวิทยาลัย "มลรัฐ" ในสหรัฐอเมริกาก็ตามมา วันนี้มหาวิทยาลัยตะวันตกและตะวันออกได้พัฒนาไปมากแล้ว

ส่วนมหาวิทยาลัยไทย "วัดโพธิ์" หรือวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กทม. ที่พัฒนาขึ้นตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ก็เป็นอีกระบบหนึ่ง ความพยายามในการก่อตั้งมหาวิทยาลัยในสังคมไทย ได้มีแนวคิดมาตั้งแต่ช่วงตื่นตะวันตก มาเป็นรูปธรรมในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นวิทยานุสรณ์แด่พระราชบิดา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็เริ่มต้นด้วยการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการผลิตข้าราชการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองเพื่อสังคมและการเมือง ตามมาด้วย มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยมหิดล) มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รวมทั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษาเพื่อผลิตนักวิชาการและครูอาจารย์ หลังจากนั้นจึงตามมาด้วยมหาวิทยาลัยภูมิภาค มหาวิทยาลัยเปิด สถาบันทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

เมื่อพิจารณาถึง **"ความเป็นมหาวิทยาลัย"** คำว่า **"ความ"** เป็นลักษณะ ส่วนคำว่า "เป็น" เป็นพฤติกรรม เป็นอาการ เป็นปฏิกิริยา ส่วนมหาวิทยาลัยใดจะเอา "ความเป็น" มหาวิทยาลัย ไปเชื่อมต่อกับกระบวนทัศน์ วิสัยทัศน์ พันธกิจอย่างไร ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เมื่อสิบปีเศษ **คุณหมอประเวศ วะสี** เคยตั้งคำถามไว้กับการเป็นมหาวิทยาลัยสามประการ ซึ่งคำถามหรือข้อสงสัยเหล่านั้นยังคงเป็นประเด็นสำคัญอยู่จนถึงวันนี้

มหาวิทยาลัยไทยขาดการสร้างชุมชนวิชาการ บรรยากาศทางวิชาการ

มหาวิทยาลัยไทยขาดการเอา "ความจริง" เป็นตัวตั้ง ความจริงในสังคมไทย

การจัดสรรงบประมาณสำหรับมหาวิทยาลัยไทย เป็นการจัดสรรงบประมาณแบบทอนปัญญา ควรจัดสรรงบประมาณเป็นเงินอุดหนุน Lump Sum หรือ Brock Grant เพื่อให้มหาวิทยาลัยได้มีโอกาสใช้สติปัญญาคิดอ่านกันเอง

วันนี้ เราพูดถึงความพยายามที่จะพัฒนามหาวิทยาลัยไทยให้เป็น World Class University ซึ่งทางสำนักงบประมาณอาจจัดกรอบไว้ 2, 3, 4 มหาวิทยาลัย แต่เราอาจต้องเปิดกว้างไว้ เพื่อให้มหาวิทยาลัยต่างๆ ได้มีโอกาสขับเคลื่อนได้มากขึ้น เราพูดกันถึงการจัดลำดับมหาวิทยาลัย การแข่งขันได้ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร เกณฑ์มาตรฐานตำแหน่งทางวิชาการ และเกณฑ์มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา การปรับรื้อกระบวนทัศน์ "ความเป็นมหาวิทยาลัย" และการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งสิ่งที่เราพูดคุย วิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยวันนี้ ล้วนเกี่ยวข้องกับ "การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการจัดการบัณฑิตศึกษา" ทั้งสิ้น เราคงละเลยหรือมองอย่างแยกส่วนไม่ได้

เราลองหันไปพิจารณาพันธกิจหลักของการเป็นมหาวิทยาลัยในวันนี้ เราตระหนักดีถึงพันธกิจทางด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เชิญชวนให้ย้ายพันธกิจ "การวิจัย" ให้เป็นพันธกิจลำดับแรก ถามว่า ถ้าการสอน การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ไม่เริ่มต้นด้วยการวิจัย แล้วเอาอะไรไปสอน บริการ และทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม "การวิจัย" ก็ไม่ควรขีดวงไว้เพียงการวิจัย แต่ควรเป็นการค้นคว้าวิจัย วิชาการ นวัตกรรม และถ้าเชื่อว่า "การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม" ส่วนหนึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้และการบริการทางวิชาการ พันธกิจการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม อาจนำไปหลอมรวมไว้กับ "การบริการวิชาการแก่สังคม" ก็ได้ เพื่อจะได้ไม่คิดอะไรแยกส่วนจนเกินไป

ส่วนคำว่า **"ศิลปวัฒนธรรม"** เป็นคำที่ถอดมาจาก "Arts and Culture" ควรจะใช้คำว่า "วัฒนธรรมและศิลปะ" ด้วยศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของ

วัฒนธรรม ส่วนใครจะใช้คำว่า "ศิลปวัฒนธรรม" ที่หมายถึง วัฒนธรรมในเชิงศิลปะ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

การศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นการศึกษาหลังการศึกษาขั้นพื้นฐาน วุฒิภาวะของคนหนุ่มสาว วัยรุ่นที่มีพลังที่จะดูดซับและพัฒนาความรู้ ความคิด สติปัญญา ประสบการณ์ ลองผิด-ลองถูก เซลล์สมองต้องทำงานให้กว้างหลากหลาย กระตือรือร้น มีชีวิตชีวา มีการเรียนรู้และการเรียนการสอนที่มีพลัง การเรียนรู้ในระดับปริญญาตรีจึงควรเป็นการเรียนรู้บนฐานคิดกว้าง

การปูพื้น การวางรากฐาน การแสวงหาความรู้ ความคิด ประสบการณ์เพื่อศาสตร์และวิชาชีพที่สอดรับกับตัวตน

การบูรณาการกระบวนการคิด วิถีคิด ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับระบบคิดศาสตร์และศิลป์ เพื่อเอื้อการดำรงชีวิตและวิชาชีพในอนาคต

การสร้างคนให้เป็นคนดีและมีความสุข ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และชุมชน

"บัณฑิตศึกษา" หลังการศึกษาในระดับปริญญาตรี ควรเป็นการศึกษาที่มีพลัง เป็นหลักของสังคม การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาต้อง **"กระเพื่อมสังคม"** มีกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนที่ต่างไปจากระดับปริญญาตรี ไม่ใช่การต่อยอด การป้อนความรู้ การพัฒนา Technical Skill หรือการสร้างนิสิตนักศึกษาให้เป็นช่างฝีมือในศาสตร์ต่างๆ อยู่เพียงเท่านั้น การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาต้องเป็นหัวใจ เป็นหัวหอกสำหรับ "ความเป็นมหาวิทยาลัย" ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสวงหาความรู้ การค้นคว้าวิจัย เพื่อให้คำว่า "ปัญญาชน" (Intelligentsia) มีความหมายอย่างแท้จริง

ถ้ามหาวิทยาลัยใดมีบัณฑิตศึกษาที่เข้มแข็ง งานวิชาการ การค้นคว้าวิจัย พลังทางวิชาการของมหาวิทยาลัยและของคณาจารย์ ก็จะเข้มแข็งตามไปด้วย ในทางกลับกัน ถ้าวิชาการและการค้นคว้าวิจัยของมหาวิทยาลัยและของคณาจารย์ไม่เข้มแข็ง ก็อย่าหวังว่า มหาวิทยาลัยแห่งนั้นจะมีบัณฑิตที่เข้มแข็ง เราคงต้องมองปัญหาและพัฒนาทั้งระบบ ขณะนี้เรามีปัญหามากมาย

ปัญหาปริมาณของมหาวิทยาลัย เรามีมหาวิทยาลัยเดิมยี่สิบกว่า

มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยใหม่อีกห้าสิบกว่ามหาวิทยาลัย เรามีมหาวิทยาลัยเอกชนที่เพิ่มมากขึ้น และจะตามมาด้วย Virtual University อีกมากมายในอนาคต

ปัญหาการแข่งขันที่ปฏิเสธไม่ได้ ทั้งมหาวิทยาลัยไทย มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยเอกชนที่พัฒนาก้าวไกลไปมาก แท้จริงแล้ว เราไม่ได้แข่งขันกับใคร แต่เราแข่งขันกับ "ความเป็นมหาวิทยาลัย" ในสำนึกและตัวตนของเราเอง

ปัญหาการเปิดไร่เลื่อนลอยในระดับบัณฑิตศึกษา ที่ต้องมีการปรับเข้าสู่มาตรฐาน การพัฒนาสติและปัญญาที่ลุ่มลึก และการวิจัยที่มีคุณภาพ

ปัญหาการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่ไม่ต้องทำวิจัย

คงมีอีกหลายปัญหาที่ต้องพูดคุยกันอย่างเป็นกิจลักษณะและส่งผลไปสู่การปฏิบัติ ใครจะเป็นเจ้าภาพ มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย คณะ คณาจารย์ เราจะคิดการณ์เรื่องนี้กันต่อไปอย่างไร

ถ้าเรามองในเชิง SWOT ซึ่งเป็นเรื่องของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ย่อมเป็นเรื่องของแต่ละสถาบัน แต่ละมหาวิทยาลัยที่ต่างมีจุดแข็งจุดอ่อน และมีโอกาสแตกต่างกัน แต่เราก็ดูจะมีภาวะคุกคามหรือภัยคุกคามไม่ต่างกันมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องของเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ที่ต้องเกิดขึ้น กฎหมายมักจะเกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ คดีความ วิกฤตการณ์ต่างๆ เรื่องของจุดยืนของมหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลายมาก มหาวิทยาลัยเก่า มหาวิทยาลัยใหม่ มหาวิทยาลัยรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยนานาชาติ จุดยืนทางมาตรฐานวิชาการ วิจัย จุดยืนทางสังคมและชุมชน เรื่องการเป็นมหาวิทยาลัยสากล World Class University มหาวิทยาลัยตะวันออก มหาวิทยาลัยไทย มหาวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งภาวะคุกคามจากกระแส WTO, GATT, GATS, FTA ล้วนเป็นภาวะที่ท้าทายกระบวนทัศน์ใหม่ของ "การเป็นมหาวิทยาลัยคุณภาพ" ในวันนี้ทั้งสิ้น

กล่าวเฉพาะเรื่องการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา การวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย ควรเน้นดังนี้

ควรเป็นการวิจัยที่มีผลกระทบต่อสังคม ชุมชน เอื้อต่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาสังคมและชุมชน การวิจัยที่เชื่อมโยงกับ Agenda Based, Problem Based, Area Based

ควรเป็นการวิจัยที่สร้าง "องค์ความรู้ใหม่" อย่างแท้จริง จริงอยู่งานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา บางท่านอาจเชื่อว่าเป็นแบบฝึกหัด แม้เป็น "แบบฝึกหัด" ก็ควรเป็นแบบฝึกหัดที่ใช้งานได้ อ้างอิงได้ เผยแพร่ได้ ไม่เช่นนั้นแล้วมหาวิทยาลัยอาจจะต้องตั้งคณะกรรมการกำจัดขยะทางวิชาการ ชนชั้นปริญญานิพนธ์กันต่อไป

ควรเป็นการวิจัยที่มีการสังเคราะห์ประเด็นหรือ "Concept" ภาพรวมขององค์รวมในแต่ละหลักสูตร แต่ละโปรแกรม อาจพัฒนาเป็นชุดวิจัย มียุทธศาสตร์การวิจัย มีประเด็น มีโจทย์วิจัยที่ท้าทายและมีสาระประโยชน์

อาจพิจารณาสนับสนุนและผลักดันให้เกิดการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary) การวิจัยในเชิงบูรณาการให้มากขึ้น

ควรองอาจที่จะปรับรื้อระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ให้มีกระบวนการวิจัยที่กว้างขวางหลากหลาย บูรณาการระเบียบวิธีวิจัย ไม่ซ้ำซากน่าเบื่อหน่าย ยกเลิกวิจัยแบบร้อยเนื้อทำนองเดียว มองวิจัยว่าเป็น "กระบวนการแสวงหาความรู้" มากกว่าการติดยึดอยู่กับ "รูปแบบ" การวิจัย

"มุ่งเน้นคุณภาพการวิจัย" ที่เชื่อมโยงกับการทุ่มเทของคณาจารย์ การวิจัยของคณาจารย์ ศักยภาพของคณาจารย์ แผนและยุทธศาสตร์การพัฒนาการวิจัยของมหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย คณะ รวมทั้งเรื่องโครงสร้าง ระบบกลไก ทุนวิจัย และความคล่องตัวในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้วย

มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย และคณะ ต้องพัฒนาและสนับสนุนระบบผู้ช่วยวิจัย (RA.) และผู้ช่วยสอน (TA.) จัดสรรทุนและพัฒนาระบบสำหรับนิสิตนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาต่อไป

ท้ายที่สุด "การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการจัดการบัณฑิตศึกษา" ต้องเชื่อมโยงไปถึงความเข้มแข็งของสภามหาวิทยาลัย สภาวิชาการ ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย การพัฒนาความพร้อมสำหรับ

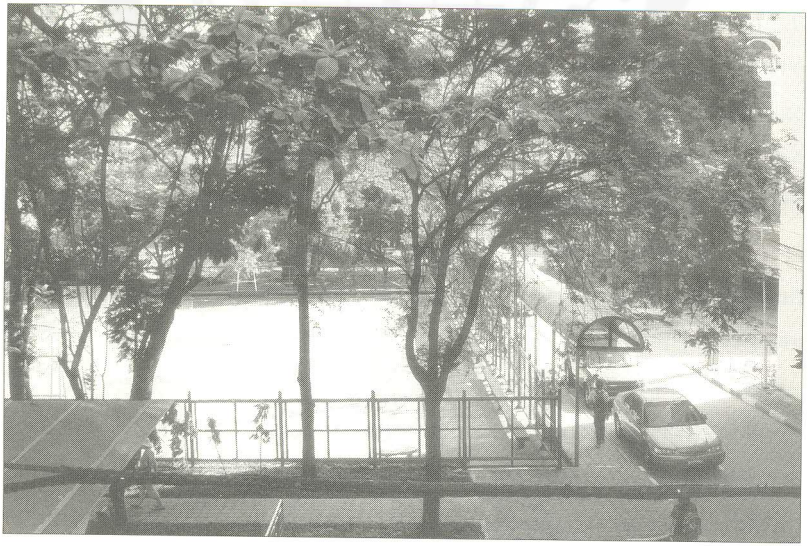
เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการวิจัย การปรับรื้อหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในระดับกระบวนทัศน์ การทบทวนการจัดการศึกษาบัณฑิตศึกษา การยกเลิก การหลอมรวม การชลอหลักสูตรต่างๆ บทบาทขององค์กรฝ่ายวิจัยที่เข้มแข็ง งบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันการค้นคว้าวิจัยทั้งของคณาจารย์และบัณฑิตศึกษา และที่สำคัญที่สุดของที่สุดคือ **"ความเป็นอาจารย์บัณฑิตศึกษา"**

บรรยาย การสัมมนาวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เรื่อง "การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการจัดการบัณฑิตศึกษา มศว"
ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ พระนครศรีอยุธยา
18 กรกฎาคม 2548

การส่งเสริมและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ ในระดับอุดมศึกษา

15 กันยายน 2547

วันนี้เราเชื่อมั่นว่า การศึกษาต้องตอบสนองความแตกต่างหลากหลาย ต้องพัฒนาศักยภาพของแต่ละความหลากหลายนั้น ให้เต็มศักยภาพ เพื่อให้แต่ละสังคมขับเคลื่อนอย่างเต็มความสามารถ ในโลกที่เปลี่ยนแปลงและก้าวไกลอย่างมากมาย เมื่อเราพูดถึงผู้มีความสามารถพิเศษ อาจมีคำเข้ามาเกี่ยวข้องหลายคำ แต่เราก็สื่อสารกันกว้างๆ ขณะนี้ว่า **ผู้มีความสามารถพิเศษ** (gifted)

การปรับปรุงสนามบาสเกตบอลและสนามเทนนิส มศว ประสานมิตร งบประมาณของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ถ่ายจากอาคารประสานมิตร) 2550

ผู้มีความสามารถพิเศษระดับสูง (highly gifted) หรืออาจจะมีคำที่นอกเหนือไปจากนี้ เช่น อัจฉริยะ (genius) เราก็มักจะเก็บไว้รอคนประเภท ไอสไตน์ โมซาร์ท ดาวินชี อะไรประมาณนั้น

นอกจากนั้นก็ยังมีคนอีกประเภทหนึ่ง ปัจจุบันนิยมเรียกว่า ผู้มีความต้องการพิเศษ หรือ "special needs people" ที่มีปัญหาการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้ล้วนต้องการความช่วยเหลือและเอาใจใส่ไม่น้อยไปกว่ากัน ต่างกันแต่เพียงว่า กลุ่มแรกเมื่อพัฒนาเต็มศักยภาพแล้ว จะก่อให้เกิดนวัตกรรมบนโลกใบนี้อีกมากมาย

ปัญหาเบื้องต้นอยู่ที่ว่า เราจะมองผู้มีความสามารถพิเศษอย่างไร จะมองว่าเป็นอภิมนุษย์ ซุปเปอร์แมน เป็นเลิศเฉพาะทางใดทางหนึ่ง โดดเดี่ยวเข้ากับใครไม่ได้...ไม่น่าจะใช่

มองผู้มีความสามารถพิเศษเป็นผู้มีไอคิวเป็นเลิศ ไอคิวที่เน้นไปที่วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ซึ่งปัจจุบันเราไม่ได้พูดกันเพียงวุฒิภาวะทางสติปัญญาหรือ IQ (Intelligence Quotient) เท่านั้น แต่เราได้พูดถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์ EQ (Emotion Quotient) วุฒิภาวะทางสังคม SQ (Social Quotient) วุฒิภาวะทางจริยธรรม MQ (Moral Quoltient) วุฒิภาวะทางการแก้วิกฤติ AQ (Adversity Quoltient) ซึ่งผู้มีความสามารถพิเศษเข้าไปเกี่ยวข้องกับวุฒิภาวะต่างๆ ด้วย

ปัจจุบัน เราพูดกันถึงพหุปัญญา (multiple intelligences) ของ **การ์ดเนอร์** (Howard Gardner) คือ ปัญญาเชิงภาษา (linguistic) ปัญญาเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ (logical and mathematical) ปัญญาเชิงมิติสัมพันธ์ (spatial) ปัญญาเชิงเคลื่อนไหวร่างกาย (kinesthetic) ปัญญาเชิงดนตรี (musical) ปัญญาเชิงมนุษยสัมพันธ์ (interpersonal) ปัญญาเชิงเข้าใจตนเอง (intrapersonal) และปัญญาเชิงธรรมชาติวิทยา (naturalist) ซึ่งปัญญาเหล่านี้จะก่อให้เกิดผู้มีความสามารถพิเศษหรือ "นัก" ที่หลากหลาย มิใช่เพียงความหมายของ IQ เพียงด้านเดียวเท่านั้น

ปัญญาเชิงมิติสัมพันธ์ อาจก่อให้เกิดผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านสถาปัตยกรรม ทัศนศิลป์ นักประดิษฐ์ นักออกแบบผลิตภัณฑ์ นักออกแบบแฟชั่น ปัญญาเชิงเคลื่อนไหวร่างกาย อาจก่อให้เกิดผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านกีฬา การแสดง เต้นรำ ปัญญาเชิงเข้าใจตนเอง อาจก่อให้เกิดผู้มีความสามารถพิเศษทางปรัชญา นักคิด นักเขียน เป็นต้น

ถ้าถามว่า แล้วสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยควรจะส่งเสริมหรือสนับสนุนผู้มีความสามารถพิเศษอย่างไร เราอาจมองได้เป็น 3 ระดับดังนี้

พิจารณาระดับยอดปิรามิด ทั้ง gifted และ highly gifted ว่าประมาณ 3-5 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งก็ต้องไม่ลืมว่าการกำหนดว่า 3-5 เปอร์เซ็นต์ หรือคัดสรรตามเปอร์เซ็นต์นั้นยุ่งยาก ตามมาด้วยคำถาม และน่าห่วงใยรอยต่อระหว่าง 3-5 เปอร์เซ็นต์กับที่เลย 3-5 เปอร์เซ็นต์

พิจารณาฐานปิรามิด พิจารณานิสิตนักศึกษาทั้งหมด ของผู้ที่เข้ามาสู่สถาบันอุดมศึกษา โดยเชื่อว่าทุกคนก็มีความสามารถพิเศษในระดับหนึ่ง มากน้อยและหลากหลายแตกต่างกันออกไป แล้วพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนความสามารถพิเศษที่แตกต่างและหลากหลายนั้นให้เต็มศักยภาพ อาจถือเอาแนวคิดของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเป็นหลัก ตามที่ท่านเคยกล่าวว่า "การศึกษาควรยกคนขึ้นทั้งกระบิ ถ้าเรายกคนขึ้นทั้งกระบิก็จะได้เทวดามากมายเอง"

พิจารณากระบวนการสร้างปิรามิด นั่นหมายถึงว่ามหาวิทยาลัยมิใช่เพียงผู้รับผลพวงเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษจากระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น แต่ควรจะลงไปร่วมสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษเหล่านี้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษร่วมกับการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสาธิต การจัดโครงการเรียนล่วงหน้าในระดับมัธยมปลาย เรียนเก็บหน่วยกิตล่วงหน้า เมื่อเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยก็ไม่ต้องเรียนในรายวิชาเหล่านั้น เป็นต้น

เพื่อเป็นกรณีศึกษา ถามว่า **มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** ได้ทำอะไรไปบ้างในเรื่องเหล่านี้ ก็มีทั้งที่ดำเนินการไปแล้วและเริ่มต้น

หนึ่ง มศว มีรากฐานมาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา มีสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่ร่วมมือก่อตั้งและพัฒนางานด้านค้นคว้าวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์กับผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ อายุประมาณครึ่งศตวรรษ เท่าๆ กับการเป็นมหาวิทยาลัยฯ นอกจากจะค้นคว้าวิจัยทางด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนแล้ว ยังได้มีการค้นคว้าวิจัยทางด้านเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษในช่วงเวลาหนึ่งด้วย

สอง ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ ที่มีอายุประมาณสามสิบปี ได้ค้นคว้าวิจัย สอน บริการวิชาการทางด้านเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษและผู้มีความต้องการพิเศษควบคู่กันมา เป็นกำลังสำคัญให้กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ร่วมมือกับสภากาชาดไทย ฯลฯ สังคมไทยรู้จัก ศาสตราจารย์ ดร.ศรียา นิยมธรรม ศาสตราจารย์ ดร.ผดุง อาริยะวิญญู ดร.อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์ เป็นอย่างดี

สาม คณะวิทยาศาสตร์ได้ร่วมมือกับ สวทช. ศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์ ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร (อธิการบดี มจธ.) พัฒนาเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์มานานพอสมควร

สี่ คณะศิลปกรรมศาสตร์ได้เป็นกำลังสำคัญให้กับ สกศ. ในการร่างนโยบายและแผนฯ การวิจัยทางด้านเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง นอกจากนั้นแล้ว คณะศิลปกรรมศาสตร์ยังได้ร่วมมือกับโรงเรียนสาธิต มศว ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดทำหลักสูตรพหุศิลปศึกษา คณาจารย์จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ไปร่วมสอนกับคณาจารย์ในโรงเรียนสาธิต โดยเน้นผู้ที่มีความสนใจพิเศษและมีความสามารถพิเศษ โครงการดังกล่าวได้ดำเนินการไปแล้ว 2-3 ปี และกำลังจะขยายหลักสูตรทางด้านแอนิเมชันและมัลติมีเดียในปีการศึกษา 2548 และทางโรงเรียนสาธิตก็กำลังจะขยายโครงการดังกล่าวกับคณะอื่นๆ ด้วย

ห้า ในปีงบประมาณ 2548 มศว ได้รับงบประมาณเริ่มต้น 15 ล้านบาท ในโครงการก่อตั้ง "สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและเด็ก

ความต้องการพิเศษแห่งชาติ" ซึ่งก็คงเป็นสถาบัน "แห่งชาติ" ที่เน้นการค้นคว้าวิจัย การบริการและเผยแพร่วิชาการ การพัฒนาต้นแบบห้องทดลอง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ร่วมพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี โท เอก ทางด้านนี้กับภาควิชาการศึกษาพิเศษ

นอกจากนั้นแล้ว จะสอดคล้องกับการพัฒนาโครงสร้างโรงเรียนสาธิตฯ ให้มีการสอนการค้นคว้าวิจัย การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การสร้างระบบเครือข่าย และการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษและผู้มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนสาธิตที่ควรเป็น "โรงเรียนสาธิต" (demostration school) รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายการศึกษาในระดับพื้นฐานกับโรงเรียนในเขตวัฒนา กทม. และโรงเรียนในฝัน (ศธ.) ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

หก หลังจากการค้นคว้าเรื่องศักยภาพของสมองมนุษย์ราวครึ่งศตวรรษ ทำให้เราเข้าใจเรื่องศักยภาพของสมองทั้งสองด้าน เข้าใจความผสานสัมพันธ์และแรงผลักดันของศักยภาพสมองด้านหนึ่งกับสมองอีกด้านหนึ่ง ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวก่อให้เกิดการตั้งคำถามกับการพัฒนาสมองเพียงเกือบจะด้านเดียว ด้านใดด้านหนึ่งดังเช่นทุกวันนี้ รวมทั้งการแบ่งสายวิทย์ สายศิลป์ และการเรียนอย่างศาสตร์ใครศาสตร์มัน ทำให้การเรียนรู้เชิงสหวิทยาการ (interdisciplinary) การเรียนรู้เชิงบูรณาการ และการเรียนรู้ที่กว้างและหลากหลาย ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมากในขณะนี้ ซึ่งก็รวมถึงการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ทั้งหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป หลักสูตรวิชาชีพครู และหลักสูตรต่างๆ ที่พยายามผลักดันให้ยกเครื่องอยู่ในขณะนี้

เจ็ด ความพยายามในการผลักดันให้พัฒนาหลักสูตรที่เน้นปฏิบัติการ เน้นการทดลองค้นคว้า เน้นการทำงาน เน้นผลิตภาพ เน้นการฝึกงาน เน้นสหกิจศึกษา (cooperative education) นับเป็นอีกด้านหนึ่งที่ผลักดันการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษยิ่งขึ้น เพราะเด็กและเยาวชนหรือผู้มีความสามารถพิเศษทุกคนจะมิเพียงเรียนรู้เท่านั้น แต่พวกเขาจะสร้างสรรค์และปั้นความฝันหรือจินตนาการของเขาให้เป็นจริงเสมอ หลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ลอยๆ จึงควรได้รับการตรวจสอบ

แปด ความพยายามในการพัฒนาการเรียนรู้บนฐานกิจกรรม (activities based) ทั้งกิจกรรมในรายวิชาและนอกรายวิชา กิจกรรมในห้องเรียน ในคณะ ในมหาวิทยาลัย และในชุมชน กิจกรรมที่กว้างและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวิชาการ กิจกรรมกีฬาและสุขภาพ การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ จริยธรรม รสนิยม ฯลฯ ในทางจิตวิทยาแล้ว เราเชื่อว่าการเรียนรู้ตามแบบแผนหรือการเรียนรู้ในระดับจิตสำนึก จะมีประสิทธิภาพเพียงเล็กน้อย แต่การเรียนรู้นอกแบบแผนหรือการเรียนรู้ในระดับจิตใต้สำนึกจะเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมาก

ความพยายามดังกล่าว ยังคงต้องผลักดันและพัฒนาต่อไปอีก จะต้องเรียนรู้และความเข้าใจอย่างละเอียดประณีต ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ยอมรับการพัฒนาตามปัจเจกภาพ และพัฒนาแต่ละปัจเจกภาพให้เต็มศักยภาพ ซึ่งจะไม่ใช่ระบบการเรียนรู้หรือการสอนแบบ "ฉีดยาสลบทั้งห้องเรียน" อีกต่อไป

นอกจากนั้นแล้ว ยังต้องมองเห็น เข้าใจ และยอมรับนับถือความแปลกแยกของเด็กและเยาวชนหรือผู้มีความสามารถพิเศษเหล่านั้นด้วย ดังที่ **พีรกิตติ์ คมสัน** นักเรียนอายุประมาณ 16 ปี บอกว่า **"คนที่มันจะต้องเป็นไปตามสมการเท่านั้น เป็นได้แค่คนใช้สมการ คนที่กล้าคิดออกนอกกรอบต่างหาก ถึงจะเป็นคนที่สร้างสมการใหม่"** (นักอยากวิจัยสำหรับเด็กไทยที่อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ สกศ. ศธ. 2547)

บรรยาย การสัมมนาวิชาการของ สกอ.
แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษในระดับอุดมศึกษา
ณ โรงแรมเอเชีย กทม.
15 กันยายน 2547

ISBN 978-974-8182-34-6